Præcipuorum Theologiæ

CAPITUM

ENCHIRIDION *Didacticum.*

CUM

Appendicula Practica

DE

COENA DOMINI.

Præcipuè in gratiam Studiosæ Juventutis.

Authore T. TULLIE,
Aulæ S. *Edmundi Oxon.* Principali.

Editio altera auctior.

Joh. 9. 4. — *Dum Dies est: nox venit quum nemo potest operari.*
Theogn. — Οὐδὲ γὰρ ὁ Ζεὺς
Ἅπασιν ἀνδάνει.

LONDINI:
Typis *Jac. Cotterel*, sumptibus *F. Oxlade* Senior Bibliopolæ *Oxon.* Anno Æræ Christianæ, MDCLXIIX.

Perlegi hunc librum, cui Titulu
[*Præcipuorum Theologiæ Capitu*
Enchiridion Didacticum] in qu
nihil reperio fidei Ecclesiæ *A*
glicanæ, aut bonis moribus co
trarium.

Ex Æd. Lond. Oct. 12.
1664.

Tho. Grigg. R. in Chri
Patri D. Humfr. Epi
Lond. à Sac. Dom.

Præcipuorum Theologiæ

CAPITUM

ENCHIRIDION

Didacticum.

CUM

Appendicula Practica

DE

COENA DOMINI.

Præcipuè in gratiam Studioſæ Juventutis.

Authore T. TULLIE,
Aulæ S. *Edmundi Oxon.* Principali.

Editio altera auctior.

Joh. 9. 4. — *Dum Dies eſt: nox venit quum nemo poteſt operari.*

Theogn. — Οὐδὲ γὰρ ὁ Ζεὺς
Ἅπασιν ἀνδάνει.

LONDINI:
Typis *Jac. Cotterel*, ſumptibus *F. Oxlade* Senior Bibliopolæ *Oxon.* Anno Æræ Chriſtianæ, MDCLXIIX.

AD
Lectorem.

MAgnifici pompam Propylæi magna poſtulant ædificia, (certè quidem haud reſpuunt,) quam tamen humilis caſæ erubeſcit verecundia. Non eſt igitur hic permultis præfandum. Do tantum

Ad Lectorem.

Lectori benevolo ſuſcepti opuſculi consilium.

Nimirum ei quærere in proclivi fore ſuſpicor, cur tot inter Chriſtiana Religionis Syſtematum examina (quà domeſtica, quà peregrina) in ore, oculiſque omnium, cum debita laude volitantia, noſtrum quoque ſe ingerat ENCHIRIDION. *Rem totam paucis habeto. Ex iſta ſcilicet, quas modo diximus, fæcunda hujuſmodi lucubrationum familia, cum aliæ aut* prolixitate *ſua, aut ingratis fortaſſe* minutiloquiis *& ſubtilitatibus Juventuti, aliæ autem aliunde minus nobis placerent, viſum eſt iſtis omnibus, (quà quidem pro modulo noſtro liceret) ire obviam incommodis: quod in hoc* Enchiridio *præſtitum eſſe, non ſum uſque adeo* Suffenus, *ut ſomniem; præſtare tantum z oluì; de eventu, æquum eſt ut ipſe, Lector Cordate, pro Candore tuo*

tuo ſententiam feras. Certe hic pluribus prodeſſe, Neophytos potiſſimum loquor, & in re Theologica minus exercitatos, in animo cum primis habuiſſe, teſtes appello mille, Conſcientiam *ſcilicet, & pluſquam mille,* Cordium Scrutatorem, *Deum.*

Ad veritatis autem vitæque cœleſtis compendium (quo Homini Chriſtiano antiquius nihil eſſe par eſt) tenellos & rudiores adhuc circa Religionem animos, tum ſtabiles, neque tardos inſuper effingere, quanti interſit, nemo non videt. Viderunt utique primi illi Religionis Reformatæ præclari Pugiles, quibus erat cum hoſte callidiſſimo, frontiſque omnium in Terris duriſſimæ, (quamvis & eodem ignaviſſimo) præliandum. Viderunt ipſi tandem Papicolæ, quos Adverſæ partis virtutem ſi laudare vetabat livor, æmulari

lari monuit versutia : iisdem scili-
cet ipsi vestigiis in viâ sua errorum
Lata *consultò insistebant, quibus i*
Angustiore *veritatis præibant Re-*
formati. Hinc illorum quoque to-
indies (hoc maximè ψευδομανῆσι secu-
lo) blandiloquentiæ Popularis &
Sophisticæ gramine obtecti Religio-
nem à Calcaneo impetunt Anguicu-
li Chartacei. Quo magis mirari
subit quæ secum intus versent consi-
lia, quietiam infensissimo (hinc inde)
Religioni Seculo, in Theologiam Sy-
stematicam *omnem &* Catecheti-
cam *tam iniquo sint animo, ut vix*
nomen ipsum sine sannis excipiant,
idque unde sola Dei oracula perso-
nare oportuit. Cum tamen ipsi for-
tasse ne in uno quidem aliquo Syste-
mate vel quinas legendi simul pa-
gellas labore defungi sustinuerint.
At si judicas cognosce, *vetus monet*
Ethnici Tragœdi γνώμη, *nec Evange-*
licæ

licæ ſimplicitati convenit, ut præjudiciis abrepti de iis male loquantur Homines quæ nondum ſatis explorarunt. Loquor tantum in genere de utiliſſima iſta (ut ne dicam neceſſaria) docendi ratione, temporibus potiſſimum in veritatem peſſimè animatis. Nullius ego Scriptoris aut importunos affectus, aut impar judicium defendo. Ipſi omnes quorum id intereſt ſibi viderint, tanquam olim rationem reddituri Deo. Verum quid opus eſt in rem non innocuam modo, ſed animabus ſaltem rudioribus uſq; adeo ſalutarem, ſtricto quaſi gladio, deſævire? Haud ita quidem (ut labentium ſeculorum Doctores taceam) priſci ſapuere Patres Eccleſiæ: Non micantiſſimum iſtud Cœli Alexandrini Trigonum, Clemens, Origenes, Cyrillus, quorum & ſuos intermiſcet radios illuſtre Hipponis ſidus; hic, conſi-

liis

liis, illi exemplis quoque inter Catecheticos *reponendi. Quanquam quid illis immorandum, cum eandem Doctrinæ methodum tum in Ecclesia vetere Judaica, tum in ipsa quoque Apostolica viguisse constat. Utinamque (ut verbo dicam) plus satis experiundo compertum haud esset, quales ista & Christianos parere soleat & Theologos* αὐτοπαιδευσίας *prurigo. Solidæ nimirum Theologiæ Subsellia & Scripturarum Thronum hinc comptulæ occupant Rhetoricationes; illinc mirificè sibi blandientes, & magno apparatu* in scenam *veluti prodeuntes pellucidæ & elumbes* ratiunculæ *Majores equidem nostri (æterni illa nominis loquor Ecclesiæ præsidia, dulcissima decora) non istis scalis stramineis ad Theologiæ culmen ascenderunt, non istam ad cognitionem Dei salutarem*

&

& Animarum compendia viam Posteris indigitarunt.

Sed tibi Lector, ut perito, loquor, judica quæ dico. Factum mihi satis fuerit si in hoc opusculo neminem lædam (nedum veritatem) & (bono cum Deo) prosim nonnullis.

Cæterum ne quid honorandæ Matri Ecclesiæ Anglicanæ (*nedum Scripturæ*) *minus consentiens, currenti, nec satis perito, calamo excideret; ante petitam (de more) Typorum Copiam, exhibendum curavi opusculum una cum Additamentis,* Viro admodum Reverendo, & in Cœlo Ecclesiæ non Loci magis quam Meriti sui Claritate præfulgenti, *qui oculis Aquilinis perlustratum (ita enim se nostro rogatu facilem demittere sibi placuit) remisit, (ne quid dicam invidiosiùs)* sine probro; *quinetiam, publici Juris facerem Hortator extitit.*

Superest

Ad Lectorem.

Supereſt hæc duo porro moneam me 1° *ſcilicet in Textibus S. Scripturæ appellandis neque credulam neque perfunctoriam. (pro modici ratione ocii) adhibuiſſe operam, quod tibi non ingratum fore confido: neq; enim hoc ad* pompam *feci, aut gratiam* popularem, *quod cum Homine Chriſtiano indignum ſit, Theologo turpiſſimum exiſtimo. Sed neque* Inſipientem *illum in Evangelio imitandum cenſuerim, qui* ædificavit ſine fundamento. *Et ſane qui in rebus Divinis neglecta duce Scriptura occupatur, ut dicam molliſſimè, nimiam ſuæ lippitudinis fiduciam, nec divinæ lucis idoneam prodit reverentiam.* Proximus Atheiſmo gradus eſt ſine fundamento fides. *Sit mihi ſemper (cum Auguſtino) in Theologicis*, pro omni ratione, *DEUS DIXIT. Porro Po-*

ſcit

ſcit interdum Res (quod examen inſtituenti conſtare poterit) ut in Juventutis præcipue gratiam plures ſubinde citentur Textus, facto tamen delectu, qualem ſcilicet tenuitati noſtræ adhibere licuit.

Quin & 2° Eccleſiæ noſtræ hic illic accomodata ſuffragia, (ne iſta quoq; Juventutem ingenuam lateant) ſiqua in libelli corpore haud occurrunt, cum Elencho capitum ad finem rejeci. Id autem non eo conſilio, ut Eccleſiæ ſententiam ex meo ipſius modulo *dimetiar (abſit à me talis arrogantia) ſed ut meam potius ad illius exigam, quam ſicubi non ſatis aſſecutus videbor, (à qua certe prudens ſciens nullibi deflexerim) tamen venerandæ matris (quâ potui fide ſimul, & diligentia) preſſiſſe veſtigia, facilem, uti ſpero, veniam ab æquis rerum æſtimatoribus conſequetur.*

Sed

NOTE

This volume
tight binding an
effort has been
duce the centres
result in

acade
microform

ne has a very
and while every
:n made to repro-
res, force would
in damage

demic
rms

Ad Lectorem.

Supereſt hæc duo porro moneam me 1° *ſcilicet in Textibus S. Scri*ptura*æ appellandis neque credulam neque perfunctoriam. (pro modici ra*tione ocii) *adhibuiſſe operam, quod ti*bi *non ingratum fore confido: neq; e*nim *hoc ad* pompam *feci, aut gratiam* popularem, *quod cum* Homine Chri*ſtiano indignum ſit,* Theologo tur*piſſimum exiſtimo. Sed neque* In*ſipientem illum in Evangelio imi*tandum *cenſuerim, qui* ædificavit ſine fundamento. *Et ſane qui in rebus Divinis neglecta duce Scri*ptura *occupatur, ut dicam molliſſimè, nimiam ſuæ lippitudinis fiduciam, nec divinæ lucis idoneam prodit re*verentiam. Proximus Atheiſmo gradus eſt ſine fundamento fides. *Sit mihi ſemper (cum Auguſti*no) *in Theologicis*, pro omni ratione, *DEUS DIXIT. Porro Po*ſcit

ſcit interdum Res (quod examen inſtituenti conſtare poterit) ut in Juventutis præcipue gratiam plures ſubinde citentur Textus, facto tamen delectu, qualem ſcilicet tenuitati noſtræ adhibere licuit.

Quin & 2° Eccleſiæ noſtræ hic illic accomodata ſuffragia, (ne iſta quoq; Juventutem ingenuam lateant) ſiqua in libelli corpore haud occurrunt, cum Elencho capitum ad finem rejeci. Id autem non eo conſilio, ut Eccleſiæ ſententiam ex meo ipſius modulo *dimetiar (abſit à me talis arrogantia) ſed ut meam potius ad illius exigam, quam ſicubi non ſatis aſſecutus videbor, (à qua certe prudens ſciens nullibi deflexerim) tamen venerandæ matris (quâ potui fide ſimul, & diligentia) preſſiſſe veſtigia, facilem, uti ſpero, veniam ab æquis rerum æſtimatoribus conſequetur.*

Sed

Ad Lectorem.

Sed Tituli (quod in quosdam joc
tus est olim Plinius) oblitus videbo
Vale, Lector benevole, & quod de
tra manu porrigitur, sinistra ne acc
pias precor.

PRÆCIPUORUM THEOLOGIÆ CAPITUM

Tractatio brevis, per modum Dialogi.

CAP. I. *De Sacra Scriptura.*

A. QUid est Religio?

B. Est vis illa (sive uirtus) creaturæ rationali [a] diuinitus impressa, quâ tenetur obstricta [b] ad cultum & obsequium Dei. [a] Ro. 1. 19. [b] Ro. 1. 21.

A. Quænam est regula (sive norma) cultus [a] Veri & Christiani? [a] Jac. 1. 27.

B. Voluntas unius Dei. Deut. 12. 32. Mat. 15. 9.

A. Vnde autem ista Hominibus innotescit voluntas?

B. Ante legem à Mose traditam (quin &

sub lege) [b] multiformiter, in sacris vero [c] Scripturis [d] plenissimè postmodum [e] patefacta. [b] *Heb.* 1. 1. 1 *Sam.* 28 6. [c] *Isa* 8.20. 2 *Tim.* 3.15. *Psal.* 119. 133. [d] 2 *Tim.* 3. 16. 17. [e] *Mic.* 6. 8.

A. *Voluntatem suam hominibus revelatam cu scriptis consignari voluit Deus?*

B. Ob majorem [a] fidei certitudinem, qu aliàs, humana partim infirmitate, partim ma litia, astúque Satanæ, decursu temporum facil ùs corrumperetur. [a] *Joh.* 20.31. 2 *Pet.* 1.19

A. *Ad normam religionis constituendam (qua Scripturam esse dixisti) quæ potissimum requ runtur?*

B. Tria, *Authoritas*, *Perfectio*, & *Perspicu tas.*

A. *Qualis autem est Scripturæ S.* Authoritas

B. Planè divina, cum sit ab ipso Deo aut [a] edita, aut [b] inspirata. [a] *Exod.* 31.18. *H* 8. 12. [b] *Neh.* 9. 30. 2 *Pet.* 1. 22.

A. *Quid autem inde consequetur?*

B. Authoritatem istam esse tum [a] infallibi lem, tum [b] irrefragabilem. [a] *Tit.* 1. [b] *Ro.* 9. 20. *Num.* 23. 14.

A. *At sepositò ipsius Scripturæ de se testimoni poteritne palam fieri eam illi authoritatem debe tanquam verbo Divino?*

B. Potest, hominibus saltem [a] cordatis, [b] veri amantibus. [a] 2 *Cor.* 4. 3. 4. 1 *Cor.* 2 14. (b) *Pro.* 2. ad *v.* 6.

A. *Vn*

A. *Vnde vero?*

B. Aut quæris de cauſa *efficiente primariâ*, aut de cauſis *miniſterialibus*, *intermediis*, & (quæ vulgo appellantur) *motivis*.

A. *Cedò cauſam Principem.*

B. Ea alia eſſe non poteſt, quàm [a] Spiritus ille veritatis, qui *ejuſmodi* (ut lubet) [b] *omnia operatur in omnibus*. (a) *Joh.* 16. 13. (b) 1 *Cor.* 12. 6. ad 10.

A. *Quænam ſunt cauſæ* iſtæ (*quas modò vocaſti*) intermediæ?

B. Duûm ſunt generum; aliæ internæ, ex ipſa ſcilicet Scripturarum divina indole, proprietatibus & effectis deſumptæ, aliæ autem extrinſecùs accerſitæ.

A. *Da cauſas iſtius aſſenſus* internas.

B. Sunt iſtæ *materia* ((a) pietatem omne genus & bonos mores ubique redolens) *ſenſum*, in ſtylo etiam (ubi is occurrit) humiliore (b) *majeſtas*, & humano major ingenio (c) *profunditas*, (d) Prophetiarum de rebus maximis dimpleta *veritas*, (e) vis illa ineluctabilis & planè divina (f) infidelium quoque cordibus, nedum (g) Credentibus, multiformiter impreſſa, & ſiqua demum ſint iſtis ſimilia. (a) *Pſ.* 9. 8, 9, & *Pſ.* 119. *paſſim.* (b) 1 *Cor.* 2. 4. (c) 1 *Cor.* 2. 7. 10. (d) 1 *Pet.* 10. 11. 1 *Cor.* 15. 3. (e) *Heb.* 4. 12. (f) *Mar.* 6. 20. *Acts.* 24. 25. (g) *Pſ.* 19. 7. ad 10. & *Pſal.* 119. *paſſim.* *Act.* 20.

A. *Da causas* externas.

B. Sunt istæ etiam multimodæ: 1. ipsorum Amanuensium θεοπνευστον de Scriptura (præsertim Evangelica (*a*)) idque tot & tantis miraculis firmatum testimonium, de quo nulla potest apud æquos rerum æstimatores oboriri suspicio. 2. Constans & perpetua *Ecclesiæ Traditio* eaque tot suorum tantisque periculis, imo & frequentibus martyriis propugnata. 3. Conatus impiorum Diabolici ad Scripturam penitus delendam irriti. 4. Judæorum Evangelio hostium infensissimorum suffragia veteri Testamento prohibita, cum quo Novum in substantialibus omnino congruit. (*a*) *Act.* 2.22. 5.12.

A. *Annon ergo pendet Sacrorum codicum authoritas ex testimonio Ecclesiæ?*

B. Nequaquam; Nam primò inde sequeretur, authoritatem Script. non esse divinam, sed humanam, & consequenter (*a*) incertam & fallibilem, (quod Atheismum sapit,) cum hoc dicto *non esset verbum Dei, sed verbum hominis.* *Rom.* 3.4.

A. *Da alteram, si habes, rationem.*

B. Illa sumi potest ex absurdo: Nam Ecclesiæ in confesso nulla sunt omnino (*a*) indicia nedum Authoritas, nisi Scripturæ sacræ innixa dum suffulta; proinde hæc ab illis pendet, non vice versa. (*a*) *Mat.* 16..18. *Is.* 8.20.

A. *Quænam ergo partes tribuendæ sunt in negotio Ecclesiæ?*

B. Testimo-

B. Testimonium præbere verum Scripturis, easque populis suis, ut omni acceptatione dignas commendare, quo maxime sensu hoc elogio ornatur Ecclesia, quòd sit *columna & firmamentum veritatis.* 1 T. 3. 15.

A. *Nullus verò in hac provincia locus Rationi debetur?*

B. Miruin est quos hic sibi nodos in scirpo fecerint, qui (quod in omnibus fere controversiis usu venit) quà affectuum pravâ intemperie, quà præcipitis Judicii caligine ad extrema proruunt. Itaque primò distinguendum arbitror de Ratione, quæ nimirum sumitur aut *corpriè & formaliter*, pro ipsa *Facultate*, aut *figurate*, & *quoad materiam*, *i. e.* pro rebus ipsis ratione rectâ definitis, sive Principia fuerint, sive conclusiones, eæquè vel practicæ, vel speculativæ.

A. *Quid illinc efficiendum?*

B. Ratio priore sensu Regula esse non potest, (ut neq; posteriore, Judex.

A. *Quidni priore Regula?*

B. Quia Ratio est quæ ad Regulam accommodat, proinde non ipsam esse Regulam tutò concluditur, ut neque manum esse mensuram qua metitur.

A. *An ergo Judicem fateris?*

B. [*a*] Ita, modo subordinatum (supremo scilicet in Scripturis pronuntianti Sancto Spiritui) & in hoc lapso rerum humanarum statu, fallibilem,

infalibilem, imò circa Fidei Christianæ myste
ria (*b*) omninò cæcutientem. (*a*) 1.*Cor*.10.1
& 11.13. (*b*) 1 *Cor*.2.14.

*A. Quid de Ratione recta altero illo sensu dice
dum?*

B. Eam in divinis posse dici Regulam, s
cautelis hisce necessariò adhibendis: 1. h
sensu, ut ne sit regula in purè divinis, nisi fa
priùs revelatione divina, nedum in pr
fundis Fidei Christianæ mysteriis, utpo
quorum nullus inest *ex natura* facultati ration
habitus. *Mat*.16.7. 2. Ne sit regula prim
ria, quæ sola est Scriptura, sed ei [*a*] subord
nata & secundaria, ita ut hæc in Divinis ad *su
mam* Scripturæ rationem sit exigenda, non
eam Scriptura. (*a*) *Mat*.7.12.

Deniq; 3. ita Regula, ut nihil ei (modo v
ra sit Ratio) Christianæ Religionis, quoad re
contradicat, quod tamen quoad modum, & si
gularem rei dispositionem in sinu divino absco
ditam & facile & longe prætervolet.

A. *De Authoritate in præsentia satis; u
constat S. Scripturam esse normam religionis p
fectam?*

B. Id de se multis in locis ipsa testatur, n
potest illus testimonium vanitatis insimulari,
(quod utcunque evicimus) sit divinum. 2 *Ti*
3.16.17.

A. *Ad quænam se diffundit ista Script. perfec*

B. Ad omnes [*a*] *personas*, [*b*] *casus*, & [
tempo

tempora. [*a*] *Joh.* 5. 39. *Col.* 3. 16. [*b*] *Pſ.* 119. 96. 2 *T.* 3. 17. [*c*] 1 *Pet.* 1. 25.

A. *An itaque omnes poſſunt intelligere Scripturas?*

B. Omnes, quantum ad eorum [*a*] ſalutem ſufficit, modo uſum habeant rationis, & [*b*] intelligentiam à Spiritu Sancto, mediis (ut plurimum) ordinariis, illuſtratam. [*a*] *Jo.* 20. 31. [*b*] 1 *Cor.* 2. 10. 1 *Joh.* 2. 27.

A. *Vnde conſtabit Script. S. eſſe perſpicuam?*

B. Ex æquitate Divina, [*a*] quæ neminem ſinit in rebus tanti momenti obſcuro & incerto duce uti, quin & ex compluribus ipſius Scrip. de ſe [*b*] teſtimoniis. [*a*] *Mic.* 6. 8. 1 *Cor.* 14. 8. [*b*] *Pſ.* 119. 105. *Pro.* 8. 9.

A. *At multæ ſunt in Scripturis (earum quoque rerum quarum fides eſt neceſſaria ad ſalutem) profunditates & myſteria.*

B. Sunt quidem, ſed homini [*a*] *naturali* non [*b*] *ſpirituali*, niſi quoad modum, magnitudinem, & alias fortaſſe circumſtantias, non quoad [*d*] rem ipſam, ſive rerum credendarum ſubſtantiam; hæc enim credentibus (quantum certe ad ipſorum ſalutem ſufficit) per verbum & Spiritum ſatis retegitur. [*a*] 1 *Cor.* 2. 14. [*b*] *v.* 10. & 15. [*c*] *Ro.* 11. 33. [*d*] *Ro.* 4. 18.

A. *Quomodo dividitur Scriptura?*

B. In eam quæ eſt Veteris, & quæ Novi Teſtamenti.

A. *Quid de libris illis cenſendum eſt, qui vulgo* Apocryphi *dicuntur?*

B. Non

B. Non ſunt pro fidei regula amplexandi, quanquam illorum aliquot morum præcepta minimè aſpernanda contineant.

A. Cur autem à Canone (ſive regula fidei) exterminantur?

B. 1. Quod nunquam pro θεοπνεύσοις ſint Judæis agniti, quibus *concredita ſunt eloquia Dei Ro.* 3. 2. 2°. Quod linguâ Eccleſiæ Judaicæ ignota (Græca ſcil.) maximam partem conſcripti ſunt, idque cum nulla præter Judaicam eſſet in terris Eccleſia viſibilis. 3. Ob nonnulla veritate & Spiritu Dei aliena in iſtis tradita. Cujuſmodi ſunt *Tobiæ nonnulla. c.* 5. *&* 6. *mendacium* Authoris *libri Sap.* qui Solomonem falſo præfert, c. 19. 7, 8. verba Macchab. l. 2. c. 15. 38, 39. a Spiritu Dei alieniſſima, *Judithæ* 9. *v.* 2, 4, 10. & non pauca id genus alia.

De libris tamen Sapientiæ & Eccleſiaſtici viſum eſt ſubnectere ſententiam J. *Calvini*, his verbis; *Qui tamen utcunque aliquo loco nobis eſſe debent, ſi non ut Canonici, certè ut veteres, ut pii, ut multorum ſuffragiis recepti. Pſychopannychia inter opuſc. edit. in fol:* 1576. *p.* 542.

Cap

CAP. 2.

De Natura Dei.

A. *UNde constat esse Deum?*

B. Non modo ex Scripturis, verum etiam ex lumine rationis [*a*] naturali, ex omnium [*b*] gentium testimonio, atque adeo ipsis [*c*] operibus Divinis. [*a*] *Ro.* 1.20. [*b*] *Jer.*2. 11. [*c*] *Ro.*1. 19,20.

A. *Quid est Deus?*

B. Est [*a*] Spiritus [*b*] æternus, [*c*] incomprehensibilis, (*d*) immutabilis, [*e*] per se independenter existens, [*f*] sibi soli sufficiens, [*g*] in secula benedictus. [*a*] *Joh.*4.24. [*b*] *Psal.*90.2. [*c*] *Job.*37.19, *et c.*26.14. *Ro.*11.33. [*d*] *Ex.*3. 14. *Ja.*1.17. [*e*] *Is.*44.6. [*f*] *Gen.*17.1. *Ro.*11. 35. *Job.*22. 2. *et c.* 35.6,7,8. [*g*] Ro.9.5.

A. *Si Deus sit Spiritus, cur membra ei corporea, aures, oculos, &c. passim tribuit Scriptura;*

B. Hoc facit *non sensu proprio, sed tantum analogico*, idque intellectus humani, ad naturam divinam cæcutientis, sublevandi gratia. Nam quicquid istorum membrorum subsidio ritè operatur homo, id potest omne (modo & gradu infinities eminentiore] per suam essentiam simpliciſſimam operari Deus,

A. Si sit immutabilis, cur 1° *ei tribuuntur affectus, sive motiones humanæ? Cur* 2° *diserte, nec uno in loco, pœnituisse dicitur?*

B.

B. Ad horum utrumque quæſitum quod m
do diximus de membis corporeis accommoda
poteſt: ejuſmodi ſcil. affectus Deo minim
[*a*] convenire *ſenſu proprio, & literali*, ſed *figur*
tantum & analogico. [*a*] *Num.*23.19.

A. Quomodo igitur?

B. Hoc modo; Deus non amat, aut odit, de
let, aut gaudet, per ullam talem motionem
qualem in nobis cotidiè experimur homines
ſed voluntas ejus (ceu eſſentia) ſimpliciſſim
ratione effecti ad creaturam relati, has vel illas i
duit affectuum appellationes, quas ἀνθρωποπαθ
efferri vulgo dicunt Theologi.

A. Nunquam ergo Deus mutat propoſitum ſuum

B. [*a*] Nunquam, nam hoc aut impotentiam
aut inſcitiam argueret, quorum utrumvis De
adſcribere ſummæ eſſet blaſphemiæ. [*a*] *Num*
23.19. *Iſ.*46.10.

A. At pœnas comminatas non infligere (ut in c
ſu Ninevitarum) mutationem aliquam voluntat
ſapit.

B. In Deo nullam, quia comminationes iſt
ſunt tantum *conditionales*, quæ mutato in meli
us peccatore, non ponunt pœnam, idque ſecun
dum voluntatem Dei immutabilem. *Jer.*18.7,
8,9,10.

A. Da alios characteres (ceu proprietates) di
vinæ naturæ in S. Scrip. traditos.

B. Ex iſtis ſunt *Immenſitas* (ceu [a] *Omnipræ*
ſentia) [b] *Sanctitas*, [c] *Bonitas*, [d] *Juſtitia infinita*,
Omniſci

[c] *Omniſcientia*, [f] *Omnipotentia*. [a] *Jer.* 23.24. *Pſ.* 139.7,8,9.10. [b] *Iſ.*6.3. *&* *c.*57,15. [c] *Ex.*34.6. [d] *Pſ.*97.2. [e] *Pſ.*139.2,3,4. *Heb.*4.13. [f] *Gen.* 18.14. *Mar.* 14.36.

A. Cum Immenſitate Dei quomodo conciliandæ ſunt iſtæ Scripturæ, quæ Deum de [a] *loco in locum migrare ſtatuunt, eæque quæ* [b] *ſedem ei propriam tribuunt in cœlis?* [a] Gen:11.5. [b] Pſ. 2.4.

B. Non poteſt verè mutare locum, qui omnem replet, *Jer.*23.24. ſed iſta omnia κατ' ανθρωποπάθειαν intelligenda. Dicitur autem eſſe in cœlo, non *definitivè*, quaſi alibi eodem tempore non eſſet, ſed *manifeſtativè*, idque non ſimpliciter, ſed tantum quoad eminentiam, quod inde ſcil. ibique majeſtatis & gloriæ ſui radii [a] potiſſimum eniteant. [a] *Iſ.*66.1. *Pſ.*19.1. *&c.*

A. Si Deus Sanctus ſit & Bonus, cur peccatum, & mala tot inde conſequentia in mundo paſſim graſſari ſinit?

B. Peccati mala conſequentia non permittit modo, ſed [*a*] infligit, *impiis* [*b*] *ex juſtitia, piis* [*c*] *ex diſcipliua & charitate paterna.* Peccatum permittit (hoc eſt non impedit) ut ſapiens mundi gubernator, non permittit impunè, ut juſtiſſimus mundi Iudex. [*a*] *Am.* 3.6. [*b*] 2 *Theſſ.*1.6. *Jer.*11.20. [*c*] *Pro.*3.11,12. *Heb.*12. *à* 5. *ad* 12.

A. Qui poteſt ſumma Iuſtitia cum ſumma Miſericordia conciliari?

B. Si quæritur de habitibus (ita enim humano more

more loquendum est, cum in Deo proprie sunt nulli) utraque cum altera optimè consentit, & quasi coincidit in una Dei simplicissima essentia, eaque perfectissima.

A. Quæro potius de actibus.

B. Neque sic vel minimùm repugnant, si ad *objecta diversa* referantur, v. g. actus summæ justitiæ (*vindicantem* hic intelligimus) erga Christum mediatorem, conjunctus est cum actu summæ misericordiæ erga hominem peccatorem. *Is.* 53.4,5.

A. Num Deus certissimè cognoscit futura contingentia?

B. Omnino; quod innumera docent in Scripturis exempla: qualia sunt ista, *Exod.* 3. 19. *Deut.* 31. 20, 21. 22.

A. *Sed quidni dicatur Omniscius, etsi non omnia cognoscat, qui dicitur Omnipotens, etsi non omnia faciat?*

B. Discrimen in aperto est, 1. Quia *posse* non est *facere*, & dicitur Deus *Omnipotens*, non *Omnifaciens*; at aliquid non scire, & omnia scire, palam & alta voce contradicunt. 2. Quia *scire* est actus intellectus Divini pure naturalis, qui non restringitur voluntate, *facere* est actus voluntatis, qui sequitur Intellectum (non speculativum sed) practicum. *Psal.* 135. 6.

A. *Sed quomodo erunt contingentia certò præscita, quæ non sunt certo futura?*

B. Fieri non potest quin Futurum fit *suo modo*, futurum;

futurum; & quanquam id minimè neceſſariò antecedenter ex parte *cauſæ ſecundæ* (ut in actibus pure voluntariis) neceſſitate tamen infallibilitatis ex parte *Dei*, cujus omniſcientia clam eſſe nil poteſt.

A. Quodnam eſt objectum potentiæ Divinæ?

B. Quicquid [a] vult facere; & quod neque contradictionem implicat, nec infinitæ ejus [b] perfectioni adverſatur. [a] *Pſ.* 113. 5. 6. [b] *Tit.* 1. 2. *Heb.* 6. 18.

A. Ea verò proprietatum in Deo congeries, nonne compoſitionem indicat, & conſequenter illius ſimplicitati derogat?

B. Nequaquam, Sunt enim iſtæ proprietates neque ab eſſentia Divina, neque à ſe invicem realiter disjunctæ: unde nec ullam inferunt compoſitionem, niſi unius *rationis*, quæ naturæ ſimplici minime repugnat.

CAP.

CAP. 3.

De tribus in essentia Divina Personis.

A. *Estne unus tantum Deus?*

B. Planè; quod & Scriptura passim clamat, & ratio naturalis evincit, quippe cui plura actu infinita repugnant.

A. *Verùm asserente Apostolo Dii sunt multi* 1 Cor. 3. 5.

B. Sed *nobis*, ibidem inquit, *est unus tantum Deus*; proinde intelligendus est de diis Ethnicorum *putativis*, vel de *Vicariis* illis & *metaphoricis*, quales sunt Magistratus & Principes terreni. *Exod.* 22. 28.

A. *At in ipsa summa unitate nonne continetur Trinitas Personarum?*

B. Id quidem firmiter credendum est, cum Scrip. toties disertè inculcet, & Ecclesia Christiana ab ipsis jam inde Evangelii incunabulis ad hæc usque tempora agnoverit.

A. *Quibus internoscuntur nominibus tres illæ personæ?*

B. Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.

A. *Ast ubi vel Trinitatis vel personarum in Scripturis mentio?*

B. Trinitatis (secundum versionem Anglicanam) expressa habetur 1. Jo. 5. 7. Quod si quis de ista versione litem moverit, non est magnopere laborandum.

A. *Quidni?*

A. *Quidni?*

B. Utpote cum glorioſiſſimæ illius Triadis perſonæ ſingulæ conjunctim, & æquali honore præditæ legantur, ſingularum Deitati ſeorſim à reliquis teſtimonia ſat multa perhibeant aliæ Scripturæ. [a] *Mat.* 28. 19. 2 *Cor.* 13. 14.

A. *De Perſonæ vocabulo quid cenſes?*

B. Id quoque reperitur, *Heb.* 1. 3, Eccleſiæ Anglicanæ aliorumq; doctiſſimorum Interpretum ſuffragio communitum: ejuſque in hoc negotio uſus ab Eccleſia Catholica comprobatur.

A. *Quid vero ſiquis hic etiam contentioſus eſſe velit?*

B. De reipſa convinci poterit (niſi contradicendi ſtudio, ut fit, abreptus) ex locutionibus illis Scripturalibus, quæ niſi perſonis accommodari nequeunt.

A. *Cedò illarum aliquot.*

B. Suffecerit unica de Spiritu Sancto, cum & eadem erit reliquarum ratio, ejuſq; perſonalitatem potiſſimum oppugnent Trinitatis adverſarii. Is, etſi nomen ei Græcum ſit alterius generis, cum maſculino tamen pronomine conjunctus legitur, quod, niſi perſona eſſet, ſolæco laboraret. ἐκεῖνος, τὸ πνεῦμα. *Joh.* 16. 13. Adde quod dicitur [b] docere, [c] dona dare, velle, &c. quæ unius perſonæ ſunt. [b] *ibid.* [c] 1 *Cor.* 12.

A. *Unde conſtat Chriſtum non eſſe nudum Hominem?*

B. Quoniam ſi talis eſſet, ſequeretur eum tunc

tunc primum extitisse, cum ex Virgine M
nasceretur: at ex Scripturarum perplurium
rissima luce evincitur contrarium, Jo. 1. 2. 3.
8. 58. *Gal.* 4. 4. *Phil.* 2. 7. *&c.*

A. *Quî verò constabit eum esse verum, & a*
num Deum?

B. Ex nomine, proprietatibus, & operi
Divinis.

A. *Incipias à nomine,*

B. 1. Nomen ei incommunicabile Jeho
tribuitur, ut *Joh.* 12. 41. collat. cum Isaiæ 6
1. Cor. 10. 9. collat. cum Num. 21. 6. 2°. dici
Deus benedictus in secula, Ro. 9. 5. Domi
& Deus à Sancto Thoma agnitus, Jo. 20.
verus Deus à Sancto Johanne, 1 Joh. 5.
Æqualis Deo, Phil. 2. 6. Magnus ille De
Tit. 2. 13.

A. *Perge ad ejus proprietates Divinas.*

B. 1. Est Æternus, primus, et ultimus, Ap
1. 17. collat. cum Is. 44. 6. Joh. 8. 58.

2. Est omniscius, Joh. 21. 17. Apoc. 2.
collat. cum Jer. 17. 9. 10.

3. Est omnipotens, quod testantur mirac
varia, sua solius virtute edita, ut Mat. 8. 3. 16.
alibi in Evangelio passim.

4. Est adorandus, Heb. 1. 6. collat. cum Apo
19. 10.

A. *Superest ut opera quoque ejus Divina in me*
um proferantur.

B. 1. Est Creator omnium, Heb. 3. 3. 4. Jo
1. 3. 2. E

2. Est conservator omnium, Heb. 1. 3. collat. cum Ps. 36. 6.

3. Divina edidit miracula dum in terris ageret, ut supra, vid. Joh. 15. 24. inter quæ præcipuum erat resuscitatio sui ipsius à mortuis, Joh. 2. 19, 21. & c. 10. 18.

4. Confert vitam æternam, Joh. 10. 28, collat. cum 30.

A. *Vnde liquet Spiritum Sanctum esse verum Deum?*

B. 1. Ita disertè appellatur, 1 Col. 3. 16. Act. 5. 3, 4.

2. Insignitur proprietatibus Divinis, [a] *æternitate*, [b] *omnipræsentia*, [c] *omniscientia*, (a) *Heb.* 9. 14. (b) *Ps.* 139. 7. (c) 1 *Cor.* 2. 10.

3. Facit opera divina, qualia sunt [a] collatio donorum cœlestium pro suo ipsius beneplacito, [b] effectio miraculorum, & alia hujusmodi. (a) 1 *Cor.* 12. 4. 11. (b) *Mat.* 12. 28.

A. *Quod si Spiritus Sanctus sit Deus, quomodo dicuntur fideles impleri Spiritu, ut Stephanus*, Act. 6?

B. Istæ locutiones sunt Metonymicæ, quibus non *persona*, sed *dona* Spiritus gratuita notantur.

Cap. 4. *De Providentia Divina.*

A. *QVid est Providentia Dei?*

B. Est, qua res omnes creatas [a] potentia sua sustentat, [b] sapientia moderatur & regit. (a) *Heb.* 1. 3. *Act.* 17. 28. (b) *Eph.* 1. 11.

A. *An vero res etiam minimæ intra hujus providentiæ ambitum versantur?*

B. Sic est, attestante tum [a] Scriptura tum ratione. (a) *Mat.* 10. 29, 30. consulatur miracula Ægyptiaca in lib. Exod. & Job 38. & Psal. 147. &c.

A. *Sed quænam hoc suadet ratio?*

B. Si de minimis istis à Deo conservandis quæritur, ratio haud obscura est à majoribus quoniam scil. ab influxu divino creaturæ præstantissimæ dependent, (quod extra controversiam est) [a] nedum vilissimæ. (a) *Mat.* 26. 30.

A. *Cur vero res tantulæ statuuntur objecta moderaminis divini?*

B. Scilicet alias frustra condiderat.

A. *In quibus autem creaturis præcipue elucet Providentia Dei?*

B. In Angelis & Hominibus, bonis & malis.

A. *In bonis quo modo Hominibus?*

B. Quod illos in benevolentiæ [a] pater-

ſinu complectitur, & per [b] varias tandem vitæ præſentis ærumnas & diſcrimina adæternæ fælicitatis portum tutos perducit. [a] *Ier.* 31. 20. *Mat.* 7. 11. [b] *Act.* 14. 22.

A. *Quî in malis?*

B. Quod illorum malitiam (ſibi [a] intimè ante ſecula perſpectam) 1. Etſi poſſit, minimè tamen impediat. 2. (Ex ſe interminabilem) [b] certis pro ſuo ſolius arbitrio limitibus coerceat. 3. Quod in [c] piorum bonum, & [d] nominis ſui gloriam mirifice (quaſi reluctantem) trahit. & 4. horrendis demum Gehennæ cruciatibus (iiſque æternis) in pectatorem animadvertit. (a) *Iſa.* 37. 28. *Pſal.* 94. 11. (b) *Pſal.* 76. 10. (c) *Rom.* 8. 28. *Gen.* 50. 20. (d) *Pſal.* 76. 10. *Exod.* 14. 17.

A. *Quod ſi Deus permittit impiorum graſſari malitiam, cur dicitur Deus nolens iniquitatem?* Pſal. 5. 5.

B. Si teneretur impedire, utrumque de eo dici non poſſit: vult itaque voluntate tantum [a] *permittente*, quoad actus alicujus aut habitus malitiam, non vult voluntate *aut imperante aut efficiente*; imo odit, prohibet, punit, & (ex parte) ſemper coercet. (a) *Act.* 13. 18.

A. *At cum dicitur indurare corda, annon hinc ſequetur Deum eſſe Authorem peccati?*

B. Abſit; Nam ex mollibus [*a*] dura efficit, ſed gratiam [*b*] indebitam & nihili bitam [*c*] ſubtrahendo, durescere, idque ma magiſque juſtiſſimus ſinit judex. (*a*) *Exod.* 19. 7. 23. 8. 15, 32. (*b*) *Rom.* 35. (*c*) *Pſal.* 81. 11, 12. *Iſa* 5. 6.

A. An demum cum providentia divina li tas ſtabit humana?

B. Admodum; quod communis tam norum, quam malorum indicat experie utrique enim, [*a*] hi malè, illi [*b*] bene, *animi propoſito & libera voluntatis electio* gunt. (*a*) *Pro.* 1. 30, 31. *Iſa.* 66. 3. (*b*) 119. 30.

A. Nullam ergo inducit neceſſitatem pr dentia?

B. Quæ libertatem adimat, nullam: 1. neque *coactionis*, neque 2. *abſolutam*, (q eſt agentium purè naturalium) ſed neceſſita *infallibilitatis* & merè *hypotheticam*, ([*a*] ſpectu nimirum habito ad Deum infal lem) inferre palam eſt; neque hæc [*b*] ull nus cum libertate creaturæ pugnat. (*a*) *N* 23. 8, 19. *Mat.* 24. 6. (*b*) *Act.* 4. 28. *c cum Act.* 3. 14.

Cap. 5. *De Creatione primi Hominis; & fœdere primo cum eodem ſancito.*

1. *UNde conſtat Adamum fuiſſe primum hominem?*

B. Ex hiſtoria luculenta Creationis, *Gen.* 1. collata cum *Gen.* 2. 19. &c. necnon ex *Luc.* 3. 38. ubi idcirco dicitur *filius Dei*, utpote alium (ſicut reliqui) non habens patrem.

A. Ecquo autem S. Scripturæ loco ad fucum ſibi oblinendum abutitur Præ-Adamitarum Somnium?

B. Id quidem minimè dubitandum, cum neque mendaciorum Patri ſuum defuiſſe *Scriptum eſt* agnoſcimus. Nititur autem hoc (ſive delirii ſive profaniſſimi in ſacris Luſus & petulantiæ) verbis iſtis Apoſtoli Rom. 5. 13. ubi dicitur *peccatum fuiſſe in mundo uſque ad legem, non autem imputatum ubi nulla eſt lex.*

A. Quid hinc quæſo eliciunt Boni viri?

B. Per legem ſcilicet intelligunt poſitivam illam *Adamo* datam de *non comedendo fructu Arboris*, & cum dicitur *uſque ad legem* duraſſe peccatum, colligunt ante legem iſtam, & conſequenter ante ipſum *Adamum* extitiſſe Homines peccatores.

A. Bella ratiocinatio! an ergo S. Paulus *eo loci de lege agit poſitiva* Adamo *lata?*

 B. Nihil

B. Nihil minus: nunquam ille Legis vo
bulum eo ſenſu uſurpaſſe legitur, ſed ibi leg
intelligit miniſterio [a] *Moſaico* Judæis prom
gatam: Hanc autem, quô omnes tam *ante*
gem quam ſub lege peccati reos coargu
peccato natu minorem pronunciat. (a) *v*
Rom. 5. 20. collat. cum *Gal.* 3. 17. 19.

B. Quid autem ſibi volunt per peccatum
imputatum?

B. Peccatum quod ipſi vocant *materiale*,
quale eſt *cupiditas naturalis* in brutis quo
Animantibus, non vero *formale*; i.e. *peccatum*
culpa, ut ridiculè putidéque philoſophantur.

A. *Cur dicitur homo conditus ad Imagi*
Dei?

B. 1. Non ratione partis corporeæ, q
Deus ſit Spiritus: at 2. quoad dotes &
tutes animæ, quà morales, quà intellectua
imo & totius animæ ſanctitatem, quam ei
gitus eſt Deus. *Eph.* 4. 24.

A. *Verum ſic & conditi ſunt Angeli*?

B. Sanè; proinde quod in iſta imagine
vina peculiare erat homini, eſt *dominium* in
liquas creaturas ſublunares vicarium, *Gen.*
26. collat. cum *Gen.* 2. 20.

A. *Num tenebatur Deus Adamum in*
ſtatu primævo perſeverantem mercede aut pr
donare?

B. Nullatenus; quia *Dei ad* creatu

nulla poteſt eſſe obligatio, niſi voluntaria.

A. *An ergo tali poſita perſeverantia ullam habuit Adamus ſpem præmii?*

B. Omnino; ſed ex ſolo fœdere, quod lubens cum eo pepegit miſericors Deus.

A. *Vnde vero conſtiterit ullum tale fœdus Deo intercessisse cum Adamo?*

B. Nimirum dictat ratio adfuiſſe omnia ad fœdus ſimpliciter requiſita.

A. *Dic iſta.*

B. Mutuum intelligo conſenſum, & ſtipulationem utriuſque partis.

A. *De Deo ſatis liquet; ſed de Adamo, quâ efficis ratione? an & ipſe aſſenſum prebuit?*

B. Aſſenſus quidem diſertis verbis habetur nullus, at talem aliquem fuiſſe optima ratione nititur.

A. *Cedo iſtam.*

B. Si enim ex parte Adami deficeret hæc ſtipulatio, ſequeretur aut conditionem ab eo præſtandam (*viz.* obedientiam) aut præmium à Deo promiſſum ei minus placuiſſe, quorum utrumque cum ſuppoſita ejus integritate (tum intellectus, tum voluntatis) omnino pugnat.

A. *Quid ab homine præſtandum exigebat illud fœdus?*

B. *Perfectam* utique numeris omnibus & *perſonalem* voluntati Divinæ præſtandam obe-

dientiam, *Gal.* 3. 10. unde & fœdus operum
ſitato dicitur.

A. *Quæ merces promiſſa obſequenti?*

B. Eœlix & læta immortalitas, ceu vita
terna. *Gal.* 3, 12.

A. *Quæ pœna peccanti denunciata?*

B. Mors, *Gen.* 2. qua [*a*] omne genus m
ſeria (etiam [*b*] æterna continetur) qu
que conſequenter [*c*] ante peccatum nullo ſe
ſu erat *naturalis aut neceſſaria.* [*a*] *Pſ.* 44. 2
1 *Cor.* 15. 31. [*b*] *Ezek.* 18. 20, 21, 23, &
Rom. 6. 23. [*c*] *Rom.* 5. 12.

Cap. 6. *De Peccato, ſive Lapſu Hominis, & miſeriis conſequentibus.*

A. *QVî potuit Homo cum eſſet conditus ad imaginem* Dei, *deſciſcere Deo?*

B. Ex pravo [*a*] liberi Arbitrii uſu, quod & lapſus Angelorum cauſa. (*a*) *Eccleſ.* 7. 29. (*b*) *Judæ* 6.

A. *An ergo nullam ei neceſſitatem peccandi impoſuit Deus?*

B. Omnino nullam; qui & gratiam illi qua peccatum repelleret *ſufficientem* impertivit, nec datam niſi à peccante revocavit, *Eccl.* 7. 29.

A. *At potuit Adamum Deus, quo minus peccaret uberiore gratia donare?*

B. Nihil verius; ſed neque ad hoc undecunque [*a*] tenebatur, neque ſic infinitæ ſuæ ſapientiæ viſum eſt, quod eventus docet. (*a*) *Mat.* 20. 15.

A. *Dic mala iſtius peccati primi conſequentia.*

B. Ea in duplici diſcrimine reperiuntur: ſunt enim alia *temporanea* (in hoc præſente ſeculo) *æterna* alia, in futuro.

A. *Da primi generis.*

B. Illa rurſus aut corporis ſunt, aut animi.

A. *Quænam ea ſunt corporis mala?*

B. Caduca ejuſdem temperies, morbi, ærumnæ

ærumnæ variæ, mors demum ipsa.

A. *An itaque à morbis & morte immunis ex*
titisset homo, si non peccasset?

B. [*a*] Prorsus; ex gratia tamen divi
magis quam ex conditione corporis, etsi pr
stantissima. (*a*) *Rom.* 5. 12.

A. *Quænam sunt animi mala peccatum secu*

B. Ea multo tristiora, per omnes illius
cultates disseminata: [*a*] error scilicet in
dicio [*b*] pravitas in appetitu & [*c*] affectibu
lubricitas (ad bonum) [*d*] memoriæ, [*e*]
tiosa conscientiæ temperies, ejusdemque
admisso peccato [*f*] cruciatus, [*g*] torius d
nique hominis ad peccatum pronitas, hisq
omnibus adjuncta [*h*] subjectio Diabolo, &
Dei. (*a*) 1. *Cor.* 2. 14. *Eph.* 5. 8. (*b*) *Ioh.*
13. *Rom.* 7. 19. (*c*) *Rom.* 1. 25. ad finem
(*d*) *Deut.* 32. 18. (*e*) *Eph.* 4. 19. *Ier.* 2. 3
(*f*) *Gen.* 3. 8, 10. & *c.* 4. 13, 14. *Mat.* 2
4, 5. (*g*) *Ephes.* 4. 19. (*h*) *Eph.* 2. 2, 3.

A. *Num hinc sequetur amisisse Hominem pe*
catorem Liberi Arbitrii usum?

B. Non circa *res civiles*, aut vitæ cotidian
negotia, testante experientia, quanquam in hi
quoque multum abest ab ista perspicacitat
mentis & affectum rectitudine, quæ ad ple
num libertatis usum requiruntur. Cum enim
Liberum (utpote voluntarium) sit in Agente *sin*
gulas Actionis circumstantias sciente, quo minor est
scientia, eo minor libertas. A. *In*

A. *In rebus purè ſpiritualibus quid poteſt?*

B. Non eſt negandum Hominem liberè facere, quod ſecundùm voluntatem facit, ſive bonum, [a] ſive malum: ſed antequam *regenitus* ſit in hominem ſpiritualem, neque [b] ſapit, neque facit, quod gratum eſt Deo. (a) *Pro.* 1. 29, 30. *Iſ.* 66. 4. (b) *Ro.* 8. 7. (c) *Heb.* 11. 6.

A. *Dic mala iſta, quæ vocas æterna, in ſeculo futuro?*

B. Ea quidem pro magnitudine ſatis exprimi non poſſunt: ſed in genere ad binas pœnæ claſſes revocantur, *damni* ſcilicet & *ſenſus*.

A. *Vtriuſque naturam explica.*

B. *Pœna damni* eſt æterna peccatoris è ſede & gaudiis Beatorum excluſio; *Pœna ſenſus eſt* horribilis ille tum corporis tum animæ in Gehenna cruciatus cum *D*iabolo & Angelis ejus, Mat. 25. 41. 2 *Theſſ.* 1. 8, 9.

A. *Cur vero tam levi (in ſpeciem) peccato tam gravis incubuit pœna?*

B. Ob læſam eo *majeſtatem infinitam*. Quin etſi ad aſpectum non ſatis intuenti (quoad materiam) levius videatur, erat tamen reapſe (perpenſis circumſtantiis) flagitioſiſſimum, imo peccatorum potius *infauſta congeries*, quam ſimplex peccatum

A. *Hæccine ad primos tantum parentes manavit*

vit peccati lues, an vero ad omnes illorum posteros derivata grassatur?

B. Imò, cum ob *communem* culpæ [*a*] societatem virtualem, tum ob contagium [*b*] *personale* nemo hominum eadem calamitate implicitus non tenetur, Christo θεανθρώπῳ duntaxat excepto, quiq; per Christum æterna morte liberantur. [*a*] *Ro.* 5. 12, 15. *&c.* [*b*] *Iob.* 14. 4. *Ioh.* 3. 6.

A. *Vnde posteris oritur ista culpæ societas cum Parente* πρωτοπλάστῳ?

B. Ex Adami conditione singulorum *repræsentativa*, quippe qui non privatum modo sui ipsius, sed communem, & universi generis humani implicatoriam personam sustinuit.

A. *Quî vero hoc perspicuum fiet?*

B. Ex comparatione *Adami* cum Christo parallelâ, instituta ab Apost. *Rom.* 5.

A. *Quid ex ista comparatione efficitur?*

B. Utrumque scilicet *caput* & *radicem* fuisse generi humano, alterum mortis, vitæ alterum; [*a*] per *Adamum* imputatum ab eo genitis peccatum, per Christum ab eo regenitis justitiam. Hinc ille [*b*] *primus homo*, hic *secundus* dicitur, ac si nemo intervenisset alius; quin & *alter* [*c*] *Adamus* illopse illo nomine διαῤῥήδην appellatur. (*a*) *Rom.* 5. 19. *b* (1) *Cor.* 15. 47. (*c*) 1 *Cor.* 15. 45.

A. *Vnde demum contagio ista peccati personalis omnes*

omnes & ſingulos Adami poſteros pervaſit?

B. Ex traduce, ſive per [a] generationem naturalem; ſicut ex pomi ſylveſtris amputato ſurculo ſimile generatur. Sed de modo (ubi ſatis conſtat de re) veritatis & modeſtiæ cultorem lites movere & ſerere non decet. (a) *Ioh.* 3. 6. *Pſal.* 51. 5.

A. At iſtis reclamare videtur lex divina, quæ docet, animam quæ peccat ipſam (*non aliam ſcilicet*) morituram, *& quod* Filius non portabit iniquitatem Patris, *Ezek.* 18. 20.

B. Nulla hic eſt cum dictis iſtius legis repugnantia, utpote quæ intelligenda eſt de parentibus *proximioribus* & privatis, non de *primo* illo & communi omnium parente, quod ex totius capitis ſerie & ſermone conſtat.

A. *Habeſne quod huic reſponſo adjiciendum velis?*

B. Ita; quod nimirum labes iſta originalis, quæ omnibus imputatur, omnibus quoque (per generationem ſcilicet tradu&ta) *inhæret*, unde non eſt aliena modo, ſed, quoad ſpeciem, ſua cuique *perſonalis & propria*, quod ex antedictis abunde conſtiterit.

A. *De peccato originali ſatis: nonne altera eſt ſpecies peccati?*

B. Eſt, nimirum actuale, quod eſt legis divinæ vel minima rranſgreſſio actualis.

A. *Quotuplex eſt?*

B. Du-

B. Duplex, vel *omissionis*, vel *commissionis*; utrumque rursus *cogitati*, *dicti*, *facti*; quanquam hæc tria peccatum commissionis, magis propriè (quia magis usitatô) sonant.

A. Cum peccatorum paritas formalis *sit* (*extra* Stoam) *ab omnibus merito* [*a*] *explosa*, *utrum tu men ad eam ulla parvitatem subsidunt*, *ut sua veniam* natura *mereantur* ? (*a*) *vid.* 1 Joh. 5. 16, 17.

B. Quanquam *ex eventu* (per misericordiam scilicet Divinam) peccata etiam [*a*] *gravissima* sint *venialia*, i.e. veniamc onsequuntur; tamen vel leviſſimi cujusque illud est ingenium, ut mereatur [*b*] *mortem*. (*a*) 1 *Tim.* 1. 13. (*b*) *Rom.* 6. 23.

A. Quâ autem ratione obtinebis peccatum nullum suâ esse naturâ veniale ?

B. 1. Quia vel minimum est [*a*] *transgressio Legis*, ejusque divinæ, & consequenter infinitæ majestatis Legislatori facta injuria; unde mereri nil poterit nisi debitam transgressioni *Pœnam*. (*a*) 1 *Joh.* 3. 4.

2. Cum veniæ collatio sit actus liberæ *misericordiæ*, absurdè dicitur peccatum *mereri* veniam, quæ hoc pacto non esset *venia*, sed *debitum*, nec misericordiæ opus, sed Justitiæ, neque demum peccatum tam esset peccatum, quam res *meritoria*.

CAP.

Cap. 7. *De novo Fœdere, & Hominis Redemptione ceu liberatione per Christum parta.*

A. *STatum Hominis miserrimum ex peccato ortum dixisti, nulla vero in meliorem transeundi spes est?*

B. Imo plurima, virtute Novi (ceu Gratiæ) fœderis à Deo cum homine peccatore initi.

A. *Quid est istud Fœdus Novum?*

B. Est quo Homini lapso, modo [a] *resipiscenti*, & in Christum Mediatorem verè [b] *credenti*, peccatorum [c] omnium venia, & [d] salus æterna, ob [e] unius Christi merita [f] gratiosè promittitur. (a) *Mar.* 1.15. [b] *Marc.* 16. 16. [c] *Dan.* 9.24. *Heb.*8. 10, 12. [d] *Ioh.* 3. 16. [e] *Is.* 53.4, 5, 6. *Rom.* 3. 24, 25. [f] *Eph.* 2.8.

A. *Quando autem initum est fœdus Gratiæ?*

B. Statim à lapsu ante prolatam scilicet contra Peccatores Legis sententiam, *Gen.*3.15.

A. *Da veteris illius ante lapsum & novi hujusce Fœderis discrimina?*

B. Præcipua hæc sunt: 1. In Vetere exigebatur *personalis* [a] eaque *perfectissima* quoad partes & gradus præstanda toti legi obedientia, sub pœna mortis, & in [b] propria similiter

ter peccantes persona; in Novo sufficit ob
dientiæ quoad partes omnes [c] *synceritas*,
pœnæ delinquenti debitæ per (d) *mediatore*
vicarium solutio. [a] *Gal.* 3. 10. *Deut.* 6.
[b] *Gen.* 2. 17. [c] *Iob.* 1. 1. *Luc.* 1.
[b] *Is.* 53. 5. *Gal.* 3. 13.

A. *Cedò alterum discrimen.*

B. *In* Novo Fœdere Deus ipse [a] oper
tur ex beneplacito suo in servandis & *facere*
velle, conditiones ad salutem requisitas, qu
in Veteri ante lapsum fœdere ex usu Lib
arbitrii humani magis pendebat. [a] *Phil.*
13. *Ezek.* 36. 26, 27. *Ier.* 32. 40.

A. *Nonne potuit Deus pro infinita sua mise*
cordia sine interventu mediatoris & solutione De
ti peccatorem servare?

B. Potest Deus *quicquid vult*, imo, & q
non vult, sed hoc eum noluisse palam est: un
insuper summæ non minus justitiæ quàm mis
ricordiæ luculentissima edidit argumenta.

A. *Qui sic?*

B. Quoniam & totum (hoc pacto) deb
tum peccatori *remisit*, & totum à mediato
Christo *accepit*. *Ro.* 3. 24, 25.

A. *An ergo Christus verè satisfecit pro peccat*
fidelium?

B. Prorsus; quod ubique clamat Scriptur
unde dicitur [a] *propitiatio*, [b] λύτρον, (c) ἀντίλυτρ
pro peccatis nostris, nec tantum *bono nostro*,

ſed [d] *vice noſtra* perpeſſus. [a] 1 *Ioh.* 2. 2. [b] *Mat.* 20. 28. [c] 1 *Pet.* 3. 18. *&* *c.* 2. 24. [d] *Heb.* 9. 28. *Iſ.* 53. *&c.*

A. *At hoc videtur à juſtitia remotum, ut alienæ quis inſons culpæ debitam luat pœnam?*

B. Eſſet quidem, niſi hoc *ultro* & nemine ullatenus cogente in ſe ſuſciperet, idque in Dei [a] gloriam, [b] quod fecit Chriſtus. [a] *Heb.* 10. 5. ad 10. *Ioh.* 6. 51. 2 *Cor.* 8. 9. [b] *Ioh.* 17. 4.

A *Sed quomodo Chriſtus pœnam peccatori debitam perſolvit, cum ea fuit mors æterna?*

B. Eandem *formaliter* pœnam minimè ſuſtinuit, ſed *æquivalenter* eandem, imo & majorem; idque ob *dignitatem perſonæ* [a] θεανθρώπε, cujus patri merito erat charior vita quam univerſi generis humani, pluriſque ſatisfactio tot & tantis angoribus illius præſtita, (quamvis duratione temporanea) quam totius mundi æterna eſſet futura. [a] *Act.* 20. 28. 1 *Ioh.* 3. 16.

A. *Nunquid ergo per unum Chriſtum ſalutis porta peccatoribus aperitur?*

B. Ita res eſt; diſertè id teſtante Scriptura, *Ioh.* 14. 6. *Act.* 4. 12. & ſuffragante ratione: Nam ſi alius quiſpiam ad ſalutem aditus pateret, (putà per cæcos *naturæ* ductus, aut ex intuendo *creaturarum ſpeculo*) nulla poteſt aſſignari cauſa idonea cur in Hominum ſalutem deſcenderet à cœlo Filius Dei ad Crucem in Terris. *vid. Eccleſ. Angl. Art.* 18.

Cap. 8. *De officio Christi Mediatorio.*

A. *QValem oportet esse Mediatorem inter Deum & Hominem?*

B. 1. Ab omni vel minima peccati labe cul *immunem.* Nam frustra pro peccatore mediu se Justitiæ Divinæ objiceret *peccator. Heb.* 26, 27. 2° Utriusque naturæ participem; *h manæ,* [a] qua scilicet læso numini satisfaciat, n gisque Hominem peccatorem affectu sympath tico complectatur Homo; *Divinæ,* qua satisf ctionem atq; adeo quicquid est muneris Medi torii cumulatè [b] adimpleat, eiq; [c] vim, & [d] m ritum affundat. [a] *Heb.* 2. 14,15. [b] *Ioh.* 19. 3 *Heb.* 10. 14. [c] *Eph.* 4. 8, 12. [d] *Ro.* 8. 32, 3 34.

A. *Quotuplex est Christi munus Mediatoriu*

B. Triplex; [a] *Regium,* [b] *Sacerdotale,* [c] *P pheticum.* [a] *Mat.* 21. 5. [b] *Heb.* 6. 20. *&* a *passim.* [c] *Act.* 3. 23.

A. *Quæ partes sunt Regii muneris?*

B. Populo suo [a] leges dare, [b] piis tutela [c] privilegia, [d] præmia largiri, & merita impi prosequi [e] vindicta. [a] *Is.* 33. 22. *Mat.* 28. [b] *Ioh.* 10. 11, 28. [c] 1 *Pet.* 2. 9. *Apoc.* 1. [d] *Apoc.* 22. 12. [e] *Luc.* 19. 27.

A. *Quænam ad munus* Sacerdotale *pertinent*

B.

B. In genere duo; 1.[a] ſeipſum ſemel pro peccatis offerre *victimam* Juſtitiæ Divinæ *ex aſſe* ſatisfactoriam. 2. pro peccatoribus in eum credentibus jugiter apud Patrem [b] *intercedere*. [a] *Heb.* 9. 28. [b] *Heb.* 7. 25.

A. Quid ergo ſtatuendum eſt de Sacrificio, quod vocant Miſſæ, *peccatorum (ſaltem quoad pœnam temporalem) expiatorio?*

B. Blaſphemum id eſſe figmentum Hominum Scripturas non intelligentium. Hæ ſiquidem nullum tale nobis commendant ſacrificium præter ſanguinem Chriſti, qui [a] *ſolus abluit peccata*. Interim ſacrificia Chriſtiana (ſenſu figurato) agnoſcimus, *ſpiritualia* ſcilicet, *Euchariſtica*, & magni [c] illius ſacrificii *commemorativa*, [d] quale eſt Cœna Domini. [a] 1 *Ioh.* 1. 7. *Ioh.* 1. 29. [b] *Pſ.* 50. 17. *Heb.* 13. 16. [c] *Hoſ.* 14. 2. [d] 1 *Cor.* 11. 24, 25, 26.

A. Nonne & Sancti in Cœlis ſunt Mediatores interceſſionis?

B. Nequaquam; quia [a] *unus ſufficit nobis mediator & interceſſor Chriſtus*, nec ullo vel *præcepto*, vel *exemplo*, vel *promiſſo*, in Scripturis propoſito ad alios relegamur. [a] *Heb.* 7. 25. 1 *Tim.* 2. 5.

A. At Sancti in Terris intercedunt pro fratribus ſuis.

B. Sanè; hoc enim [a] Lex (Divina) *charitatis* poſtulat; at vel *in genere* tantum (quod & Sanctos in cœlis facere piè credibile eſt) aut ſi pro

hominibus (eorumque conditionibus) singula
bus, intelligendi duntaxat sunt ii, quorum n
cessitates sibi perspectas habent: Ea vero *sing*
larium aliquot cognitio cum Sanctis vita *fun*
[b] *ordinariò* non competat, uti olim in Terra d
gentibus (imo neque [c] nisi ex *revelatione divi*
competere possit,) inde fit quod Horum p
ces flagitamus, Illorum ambiendas neutiqu
censemus. [a] *Eph.* 6. 19. *Iac.* 5. 16. [b] *Is.*
16. [c] *Luc.* 15. 7.

A. *In quo munus suum exercet Christus P*
pheticum?

B. Non tantum [a] multa prædicendo, quæ
post evenerunt, aut certò creduntur eventu
verumetiam [b] docendo populum suum, eos
in *omnem veritatem* ducendo ad salutem nec
sariam. [a] *Mat.* 24. 2. & *c.* 21. 43. *Ioh.* 16.
Mat. 25. *à v.* 31. *ad fin.* [b] *Ioh.* 15. 15.

A. *Quomodo autem id facit.*

B. Intus *Spiritu*, ut causa *principali*; ex
verbo, ut *instrumentali*. *Is.* 29. 21.

Cap. 9. De Fide.

A. *Quotuplex in S. Script. Fides legitur?*

B. Non uno gaudet significatu; nam interdum capitur *objectivè*, pro ipsâ Fidei [a] Doctrina, at sæpius *subjectivè*, prout est in ipso Credente. [a] *Act. 6. 7. Ro. 10. 8.*

A. *Sensu autem posteriore quotuplex?*

B. Quadruplicem meminit Scriptura: Fidem scil. [a] *Miraculorum*, [b] *Historicam*, [c] *Temporaneam*, & [d] *Justificam*. [a] *Mat 17. 20. 1 Cor. 13. 2.* [b] *Jac. 2. 19.* [c] *Mat. 13. 20. 21. Heb. 6. 4. 5.* [d] *Rom. 3. 28.*

A. *Quomodo distinguuntur tres istæ Fidei species priores à Justifica?*

B. Non *gradu* tantum, sed ipsâ quoque *essentia*.

A. *Vnde hoc evincitur?*

B. Hinc potissimum, quod diversa habent tum *principia*, tum *subjecta*. Nam principium fidei Justificæ est gratia Dei *specialis*; ad reliquas sufficit generalior, & viribus naturæ magis accommodata. [a] *Eph. 2. 8. Gal. 5. 22. 1 Joh. 2. 20, 27. & c. 3. 9.*

A. *Dic subjecta itidem diversa?*

B. Fidei Justificæ est homo [a] *electus* ad vitam, & [a] *natus ex Deo*; reliquarum possunt esse [b] filii perditionis, [c] Hypocritæ, (imo fidem Historicam

cam quod attinet) ipsi quoque [d] Diaboli. [a] *Tit.* 1. 1. *Ioh.* 1. 12, 13. [b] *Ioh.* 17. 12. collat. cum *Mat.* 10. 4, 8. [c] *Act.* 8. 13. collat. cum *v.* 18 ad *v.* 24. 2 *Tim.* 4. 10. [d] *Iac.* 2. 19.

A. *Quid est fides Iustifica?*

B. Habitus animæ humanæ, [a] divinitus, gratis infusus, quo homo peccator Christu Redemptorem, quoad [b] omnia ejus mune [c] animitus [d] *agnoscit*, eumque [e] unum [f] ad tam *amplectitur*. [a] *Eph.* 2. 8. [b] *Is.* 33. [c] *Rom.* 10 9, 10. [d] *Mat.* 16. 15, 16. [e] 6. 68. [f] *Ioh.* 3. 16. [g] *Ioh.* 3. 12. *Cant.* 3. 4.

A. *Quænam est nota Fidei Iustificantis tissima?*

B. Quod *purificet cor*, & *per charitatem a* [a] *Act.* 15. 9. [b] *Gal.* 5. 6.

A. *Possuntne Infantes habere fidem?*

B. Possunt in actu *primo* ceu radice, non actu *secundo*, sive fructu; cum enim veræ reg nerationis per occultam Sp.S. virtutem [a] capac esse dubitandum non sit, eosdem quoque t fidei, tum omnium eo pertinentium virtutu in *semine*, & *radice* participes fieri nil vet Huc accommodetur [a] *Mar.* 10. 14. *Ap* 21. 27.

Cap. 10. *De Iustificatione & Sanctificatione.*

A. *QVid est Iustificatio?*

B. Est actus Dei [a] judicialis, quo justitia [b] Christi cuilibet in eum credenti ad salutem [c] gratis [d] imputatur. [a] *Rom.* 5. 16. & *c.* 8. 33, 34. [b] 1 *Cor.* 1. 30. *Phil.* 3. 9. [c] *Ro.* 3. 24 [d] *Ro.* 4. 3, ad *v.* 9.

A, *Annon ergo justificantur peccatores per Iustitiam illis infusam, ceu quovismodò inhærentem?*

B. Nequaquam; (tota enim [a] Scriptura reclamat) sed per unius Christi justitiam *fide* apprehensam, & applicatam: consule loca in respons. prox. anteced. & [a] *Rom.* 4. 5. 24. & *Ro.* 5. 18. *Gal.* 2. 20. *Tit.* 3. 4, 5.

A. *Quomodo igitur Fides justificare dicitur, cum sit qualitas infusa & inhærens?*

B. Non ut *causa principalis* efficiens, nam ea Deus est; non ut *causa meritoria*, quæ Christus est, sed ut *instrumentum* quoddam Christi justitiam peccatori applicans. [a] *Rom.* 8. 33. [b] *Is.* 53. 5. *Rom.* 5. 19.

A. *Quid hic censendum de* bonis operibus, *quibus justificationem cum fide sociam tribuere videtur S. Jacobus*, c. 2.

B. Quanquam Scriptura nos *sola fide* Justificari non asserit disertè & totidem terminis; id tamen

tamen locutione prorsus æquipollente, sæpi
enuntiat; ut cum dicit justificari *non operante*
& *sine operibus*. *Ro.* 4. 5. *Ro.* 3. 28.

A. *Quomodo ergo intelligendus est S. Iacobu*

B. De operibus ut *adjunctis* fidei justificæ n
cessariis; non ut ad ipsum (sicut fides est) just
ficandi actum requisitis; hæc enim (si evange
cè bona) *non præcedunt justificandum, sed sequu*
tur justificatum, .

A. *An ergo nulla datur Iustificatio* ante fide

B. Nulla prorsus in [a] foro Conscientiæ; in
nec in foro Dei [b] *actualis & completa*; datur t
men in [c] *decreto* divino, & quæ *virtualis* appe
atur in capite [d] Christo. [a] *Ro.* 5. 1. [b] *Heb.* 1
6. [c] *Eph.* 1. 11, 12, 13. [d] *Is.* 50. 8.

A. *Num Iustificatio simul & semel peragitu*

B. Ita, si quoad *gradus* intellecta (sic eni
omnibus & omni quoque tempore [c] eadem es
non vero quoad ejus sive *sensum*, sive *durat*
nem; utpote peccatori credenti, & resipisce
continenter [f] repetita. [e] *Ez.* 18. 22. [f] *Ro.*
25.

A. *An denique est Homini lapso sub lege eade*
quæ sub Evangelio Iustificatio?

B. Eadem, per fidem scil. in [g] Christu
mediatorem (utrobique communem) sub leg
exhibendum, sub Evangelio *exhibitum*. [g] *Heb.* 1
ad *v.* 15. & *c.* 11. *per tot.* & *c.* 4. 2. 1 Co
10. 3, 4. & *alibi passim*.

A. *Itaque*

A. *Itaque promissionibus spiritualibus non caruere fideles ante incarnatum Christum?*

B. Nullatenus: nam sic aut *vana* aut *cæca* admodum fuisset illorum fides: quin & disertè contrarium asserit Apost. *Heb.* 11. 13. ad 17.

A. *Potéstne instantia aliqua V. T. res clarior fieri?*

B. Omnino, idque ex verbis ipsis pacti cum Abrahamo fœderis, Gen. 17. 7. *Ero tibi Deus & semini tuo.*

A. *Quid inde conficitur?*

B. Promissiones factas esse Patribus & fidelibus ante Christum *plusquam terrenas*: imo Christum ipsum, (qui promissionum omnium nucleus est) eis promissum & prædicatum fuisse constat, ex *Gal.* 3. 8, 14, 16, 17, 18.

A. *Quid est Sanctificatio?*

B. Est actio Dei gratuita, qua peccatorem jam [h] justificatum, peccati [i] omnis dominio, per [k] Spiritum suum [l] *gradatim* liberat; eumque studio constante bonorum operum inflammat. [h] *Ro.* 8. 1, 2. *Heb.* 11. *per totum* [i] *Ro.* 6. 14. *passim*, [k] *Rom.* 8. *passim.* [l] *Phil.* 3. 14.

A. *In quo discrepat sanctificatio à Iustificatione?*

B. In tribus potissimum, (si strictiùs prout in descriptione exhibetur, accepta)

1. quod sit natura posterior justificatione, (nam tempore co-incidunt)

2. quod

2. quod sit qualitas animæ Credentis re liter inhærens; eamque modo *reali* *absoluto* afficiens, quin & in *Lege* pra scripta, cum *Iustificatio* per fidem opus purè *Evangelicum*.

3. quod per gradus absolvitur, in Terr *inchoata*, in Cœlis *perfecta*. *Phil.* 3. 1 14. 2 *Pet.* 3. 18.

4. Quod secundum opera *sanctitatis* re retur *sententia* in foro, Dieq; noviſſim *Mat.* 25. 35. *&c.* 2 *Cor.* 5. 10.

A. *Quam vero ad regulam exigendum est hu sanctificationis exercitium?*

B. Ad unum Dei verbum in Scripturis co signatum, præcipuè ad *D*ecalogum, *Sanctim niæ normam summariam.*

Cap. 12. *De Decalogo.*

A. *NVm Decalogus Christianos ex æquo cum Judæis obligat?*

B. Omnino: Lex enim naturæ (ceu moralis) quam exhibet est omnium hominum (idque æternùm) obligatoria; quod idem constat ex [a] Christi & [b] Apostolorum testimonio, qui ad legem in Decalogo comprehensam, ut sanctitatis regulam omnes amandant: ut [a] *Mat.* 15. 3. 4. *Luc.* 10. 26. *Ia.* 2. 8. 11.

A. *Quomodo distribuitur Decalogus?*

B. In binas (quas vocant) *Tabulas*, ceu *mandata magna* (generalia) ut appellat Christus, *Mat.* 22. 38, 39, 40.

A. *Istæ autem Tabulæ quomodo distinguuntur?*

B. Prior (quæ 4. [1a] continet præcepta) Deum immediate respicit; altera proximum, vel Deum, mediante proximo.

A. *Quæ sunt regulæ ad interpretandum Decalogum observatu digniores?*

B. Istæ tres:

1. Præceptum omne negativum, oppositas exigit virtutes, similiter affirmativum prohibet vitia: exempla vid. 1 *Cor.* 15. 34. *Eph.* 4. 28. *Is.* 58. 4. ad 8. *Rom.* 12. 2. &c.

2. Man-

2. Mandatum generale omnes includi [a] *ſpecies*, imo & *occaſiones* quaſlibet no purè accidentarias, *irritamenta*, atqu adeo quæcunque eò conducentia admi nicula. [a] *Mat.* 5. 21, 22. collat. cum 1 *Joh.* 3. 15. 1 *Theſſ.* 5. 22. *Judæ.* 23. *Heb.* 10. 25. 2 *Cor.* 6. 14, 17. *Pſal.* 1. 1.

3. Præcepta affirmantia obligant *ſemper* negativa inſuper *ad ſemper* : v. g. ſem per teneremur dare pauperibus, ſed no dare ſemper ; quod ſi ullo vitæ totius momento eos opprimamus, violatur le negativa, quæ id ſevere prohibet.

A. *Ecquid legi in Decalogo comprehenſæ novi aliquod præceptum ſubſtantiale Chriſtus attexuit?*

B. Prorſus nullum, quia ſic lex divina no eſſet perfecta, totum continens officii humani, contra *Pſ.* 19. 7. imo *perfectio* (& hoc ipſo nomine) ei tribuitur, nullis finibus circumſcripta. *Pſ.* 119. 96. Preterea ſequeretur quod ſi quis totam legem cumulate adimpleret, nondum tamen officii ſui partes omnes percurreret, quia peragendæ reſtarent aliæ à Chriſto Domino adſcriptæ ; nec poſſet conſequenter introire vitam, reclamante totius Scripturæ ſuffragio. [c]ut *Lev.* 19. 18. cum *Gal.* 3. 12. *Mat.* 19. 17.

A. *Quid ergo hac in re Chriſtum præſtitiſſe cenſendum eſt?*

B. Veteri

B. Veteri nimirum legi *lucem* attuliſſe *novam*, nova (nec ſatis unquam miranda) impoſuiſſe hominibus Chriſtianis obſequii vincula. [d] *Mat.* 5. [e] *Joh.* 13. 34. *cum Lev.* 19. 18. *Heb.* 2. 2, 3, 4, 5.

A. *At* pactum præſtantius, & promiſſa præſtantiora *legimus*: *Heb.* 8. 9.

B. Fœdus Evangelicum & gratiæ, eſſe operum fœdere præſtantius, in confeſſo eſt apud omnes: ſed cum fœdus illud gratiæ ſit duplex, vel *typicum* ſcilicet vel *ſpirituale*: priori videtur hîc opponi poſterius, quod cum promiſſa ſpiritualia exhibet tum uberiùs multò tum dilucidiùs, fœdus ipſum præſtantius, & promiſſis præſtantioribus ſtabilitum dicatur. [f] *Heb.* 8. 11.

A. *Quid exiſtimandum eſt de operibus* (*quæ vocant*) ſupererogationis, *quæquæ* meriti *eſſe* maximi *dicuntur, neque tamen intra ambitum Decalogi concluſa; qualia ſomniant Pontificii, ſua* cælibatus, obedientiæ, & paupertatis *ſpontaneæ vota, quibus veluti quartum adjecerunt Ieſuitæ ſibi proprium, viz.* miſſionis?

B. Fieri non poteſt ut opus ullum morale *extra* legem moralem (nedum *ſupra*) collocetur, nam *latum mandatum tuum nimis*, Pſal. 119. 96. rejicienda itaq; *conſilia* illa horum ſenſu Evangelica dicta, quæ ut aiunt, ſuadent tantum, nullo modo præcipiunt: nam ſi ſuadent ad bonum, omne bonum in lege bona & perfectâ, vel *in ſpecie*,

ſpecie, vel *in* g *genere*, vel *expreſſè*, vel h *implicitè* continetur. g *Mat.* 14. 21. h *Deut.* 6. 5. *collat. cum Mat.* 22. 37.

A. *Sed videtur Apoſtolus* conſilium ſum (γνώμην) *à* præcepto *ſecernere*, 1 *Cor.* 7. 25 *collat. cum v.* 12.

B. Ita, à præcepto quidem ſpeciali & ex preſſo, non autem ab implicito ſive virtuali quod ad caſum præſentem ex *Spiritus Sancti dictamine* accommodatum ſibi *perſuaſum habu v. ult.*

A. *Quid vero de votis iſtis cenſendum?*

B. Omnia rationi & Scripturæ adverſari nam quod ad votum *paupertatis* attinet, id erg Deum a *ingratitudinem*, erga b *ſe* & *proxi mum* charitatis defectum arguit. Votum *cæli batus* pugnat contra b remedium incontinenti à Deo omnibus ex æquo indultum; & pro miſſione divina caret. Votum *obedientiæ* & *miſſionis*, prout à pontificiis deſcribitur, e *obedire Hominibus magis quam Deo*: a *Prov.* 30. 1; 9. *Prov.* 3. 10. 16. b 1 *Tim.* 5. 8. c 1 *Cor.* 7. 9. d *Heb.* 13. 4.

Cap. 12. *De Præcepto primo.*

A. *QVid in Primo Legis præcepto directè & explicitè prohibetur?*

B. *Idololatria* & *Polytheiſmus*, ſive falſi numinis (unius aut plurium) cultus Religioſus.

A. *Quid autem implicitè exigitur, ſecundùm Reg. cap.* 11. *traditam?*

B. Ut unum illum verum Deum toto quidem corde ac viribus [a] amemus, [b] fiduciam ei omnem, [c] æſtimium, [d] honorem, & [e] obſequium perpetuo & [f] palam, ut fert occaſio, deferamus; ut nobis denique præ ipſius infinities auguſtiſſima omnium majeſtate & gloria [g] cuncta plane ſordeſcant. [a] *Deut.* 6. 5. [b] *Pſ.* 91. 2. [c] *Pſ.* 73. 25. [d] *Pſ.* 29. 2. [e] *Mat.* 4. 10. [f] *Pſ.* 40 10. *Luc.* 12. 8, 9. [g] *Phil.* 3. 8.

A. *Annon ergo licet ulli Creaturæ, puta Angelis & Sanctis Cœlitibus (omnium præſtantiſſimis) cultum exhibere* religioſum?

B. Imo ſceleſti hoc eſſet Sacrilegii, quia Finis & Objectum Religionis [a] ſolus eſt Deus. [a] *Math.* 4. 10. *Auguſtin. de Civ. Dei, l.* 10. *c.* 1. *Aquin.* 2ª 2æ *qu.* 31.

A. *Quod Deus ſit objectum Religionis ultimum in confeſſo eſt apud omnes; ecquid vero obſtat quo minus Creatura ſit objectum* intermedium *& quaſi* Tranſitorium?

B. Obſtat

B. Obstat *incapacitas* subjecti naturalis: cum enim res creata neque *proxime* (sive *Transitoriè*) neque *remotè* possit esse Deus, consequens est ut neque sit Cultus Divini capax; alioqui (ingratiis quidem omnis Dialecticæ) communicatio fiet Accidentis proprii subjecto, non tantum specificè, sed modis infinitis diverso.

A. *Quid itaque per Duliam & Hyperduliam sibi volunt Sophistæ Pontificii, illam Sanctis vita functis communem, hanc B. Matri Virgini peculiarem?*

B. Hæ nimirum Argutiolæ sunt causæ desperatæ ultima, sed ægra, subsidia; incassum vero novis pugnatur vocabulis, quorum exuta est jam pridem castris sententia; imo suo sibi licebit hos telo conficere.

A. *Videamus quo pacto.*

B. Sic itaque; Cultus à Latria (i.e. Divino) specificè distinctus non potest esse religiosus (nisi ludatur in vocabulo Religionis) Cum enim omnis Actus Religiosus ad Deum velut ad scopum & Finem proximum rectà collineet, actusque morales quoad *speciem* separentur invicem Finibus, & Objectis; aut iste Cultus Sanctorum aliô fertur quam ad Deum, sicque non erit religiosus, aut si eò dirigatur, non potest à Latria specie discrepare, quod tamen rotundè asserunt ejusdem Patroni.

Patroni. *vid. Aquin.* 2ª, 2æ. *qu.* 103. *Art.* 3.

A. *Nullum vero cultum Creaturæ deferendum censes citra horrendam Idololatriæ dicam?*

B. *Religiosum* omnino nullum: ut omnem tamen in aliqua positis *excellentiâ* detrectemus, (sive ea sit pure *civilis* & externa, qualis est superioris respectu subditi, sive *moralis* & interna, in animi dotibus & virtutibus fundata) permultum abest.

A. *De Sanctis autem, præcipuè qui sunt in patria, quid in hoc negotio statuendum?*

B. Horum scilicet memoriæ (quicquid contrà ogganiant Adversarii) debitum Honoris præconium recusamus nullum, cujus multò in se luculentissimnm est, [a] Deoque gratissimum, eorum pietatis indefessa, & acris *imitatio*; Ore laudamus, de illorum excellentiis præ Confratrum in viâ honorificè sentimus, de præfulgentibus virtutum exemplis *Deo omnis Gratiæ* laudes & Gratulationes nostras cotidie fundimus. Interim vero quem sibi tribuendum animitùs aversantur [b] *ipsi*, quem uni [c] sibi sacrum secluſit Deus, cultum illis *religiosum* omnem, uti par est, pernegamus. [a] *Rom.* 4. 10. *Heb.* 13. 7. [b] *Rev.* 4. 9, 10, 11. & *c.* 19. 10. [c] *Isa.* 42. 8.

A. *Istius vero quem vocas cultus Religiosi naturam singularibus aliquot Instantiis dilucidiorem cuperem.*

B. Instantiæ sunt, Invocatio, Fiducia, Corporis Incurvatio religiosa quæcunque, oblationes, sussitus, & id genus alia quam plurima, quæ Papalem maxime deturpant gregem.

A. *At Purpuram, Sellam, Imaginem Regiam Honore prosequimur, imo* [a] *eodem (dicunt aliqui) quo Regem ipsum; & hoc dato, non licebit Honorem quoque Sanctis apud Deum exhibere Divinum?*

(a) *Aquin. 2a, 2æ. q. 103. Art. 4. 10.*

B. *Uno* quidem *absurdo dato sat multa subsequuntur.* Passim ista ab Adversariis propinatur nobis instantia, qua nihil tamen fœdius. Nam

1. Sani nemo Sincipitis eundem *purpuræ, sellæ*, aut *imagini regiæ* honorem præstat quem ipsi Regi, aut si mentis compos, plurimæ saltem laborat erga Principem irreverentiæ morbo.
2. à cultu civili ad Regiosum ulli creaturæ deferendum turpissima est consequentia, utpote quæ facit ex Creatura Deum.

A. *Quid demum de cultu Reliquiarum sentiendum?*

B. Si

B. Si divinum intelligis, eum ſcilicet ex antedictis (Argumento *à majore* negativo) ſuopte ingenio concidere, ut nè quid de illarum ridiculo admodum & pleno fraudum fraudulentiſſimarum abuſu, toti jam olim orbi ad nauſeam uſque explorato, & exploſo, dicatur.

Cap. 13. *De Præcepto Secundo.*

A. *UNde dignoscitur præceptum primum à secundo?*

B. Illud circa cultus Divini objectum primariò & propriè versatur, hoc circa cultum ipsum ut à Deo præstitutum, vel (ut alii) *modum*, eumque præcipuè externum.

A. *Quid itaque in secundo* ῥητῶς *& explicite prohibetur?*

B. Ne Deum in sculptili aliquo, pictura quavis, aur imagine visibili colamus, ejusve [a] fimilitudinem ullam fabricemus; quippe qui & incorporeus est, & [b] supra quàm ab arte humana, aut re qualibet creata ex primi aut effingi possit, gloriosus. [a] *Deut.* 4. 15. [b] *Is.* 40. 18.

A. *Quid autem implicite interdictum ibi continetur?*

B. Ne alio prorsus *modo* colatur Deus quàm eo quem præscripsit [a] ipse. Quod etiam summa ratione nititur; cultus enim cum sit obsèquium, Imperantis eum voluntatem sequi potest. [a] *Exod.* 25, 40. *Mat.* 28. 20.

A. *Quomodo specialiter appellatur hujus præcepti transgressio?*

B. Binis vulgo nominibus, [a] *superstitionem* intelligo & [b] ἐθελοθρησκείαν, sive cultum hu-

man

mani tantum arbitrii ſobolem; quorum utriuſque (ex ſenſu vocabulorum *uſitatiſſimo*) hæc eſſe poteſt deſcriptio, quod ſit *cultus meticuloſus* (aut quaſi *adulatorius*) numinis ab eo minime requiſitus. [a] *Act.* 17. *v.* 22. [b] *Col.* 2. *v.* 23.

A. *Sin modus colendi Deum legitimus ſit is unus quem ipſe præſcripſit, quid exiſtimandum eſt de Ritibus & Ceremoniis in cultu Divino ſolius Eccleſiæ Authoritate adhibitis? Quomodo iſtis conveniet cum hoc Præcepto?*

B. *Pontificiis* quidem peſſimè, utpote [a] numero, [a] ſuperſtitione, & venditatâ neceſſitate (ut meritoriis, & cultus divini [b] partibus) ipſa demum levitate gravibus, & Fidelium Conſcientiis iniquiſſimè [a] moleſtis. [a] *vid. præfat. Liturg. Anglic. præfixam de Ceremonis.* [b] *Bellarmin. Tom.* 3. *lib.* 2. *cap.* 31. *Quinta propoſitio.*

A. *Quid vero de Ceremoniis Eccleſiaſt. in genere cenſendum?*

B. Eas minime damnandas, ſi ex *prudentia* Eccleſiæ Chriſtiana ad regulas ſcripturæ *generales* (uti par eſt) exigantur, fatente inter nos ipſorum fratrum diſſentientium [a] Primipilo. [a] *T. C. Replic. ad Reſponſ. admonit. dat. c.* 1. *diviſ.* 5. *apud Whitgift. fol.* 86.

A. *Cedo istas mihi regulas.*

B. 1. Ne dato scandalo erga Fratres *charitati*
2. Ne honestati & *decoro*
3. Ne Ecclesiæ *ædificationi*
4. Ne *gloriæ divinæ* vel minimum

} adversentur.

A. *Nonne quadruplicem hanc regulam in Ceremoniis suis aut ritibus instituendis probat Ecclesia Anglicana?*

B. Omnino, quod constat ex gravissima præfatione *Liturgica*, supra memorata.

A. *Mirum itaque videatur cur matri suæ tam topere irascantur Fratres; sed nostras fortasse ceremonias aut* partes *aut* modos *esse cultus Divini persuasum habent, proinde in secundum (quod pro manibus est) Præceptum seciùs animatas.*

B. Sed neutrum ipsis (quantum ego intellectu assequor) concedit Ecclesia, quæ paucula illas Ceremonias à se institutas pro Christiana quidem prudentia, sed verbo Dei moderanda agnoscit [a] *mutabiles*; quod de cultu Divino vel ejus *modo* propriè sic dicto pronuntiare illius pietati religio est. [a] *ibid. ubi supra.*

A. *Quos loqueris mihi cultus modos, & cur tales esse Ceremonias nostras inficiandum censes?*

B. Mod

B. Modi cultus sunt vel *primarii* vel *secundarii*; illi istarum omnium virtutum quæ Deum proximè respiciunt peracta (modo debito) intus exercitia, quales sunt actus æstimii, Admirationis Fidei, Spei, Dilectionis, & illorum similes. Modi Secundarii priorum sunt aut *delineationes* aut *indicia* externa, cujusmodi sunt oris *precatio*, & inter orandum *genuflexio*, *Auditio* verbi, *Sacramentorum* participatio &c.

A. Res equidem in liquido posita videtur Ecclesiæ Anglic. ceremonias ad horum neutrum pertinere modum.

B. Nihil manifestius, quin nec proprie respondent ad Quæstionem *quomodo*; *v. g.* quærenti *quomodo* Caius aut Mævius colit Deum, rectè possit responderi *devotè*, & *ex animo*, *invocando*, *celebrando* nomen Dei &c. sed ineptè responderetur, cum *superpellitio*, vel sine, *signo Crucis* adhibito vel omisso, hoc enim non est proprie respondere ad *quomodo*, sed ad *Quid*, i. e. quid una agit, vel induit, dum colit Deum. Nimirum indicat *Accidentia cultum liberè concomitantia*, non modum cultus.

A. Verum ulterius instatur, Ceremonias suas ab [a] *Ecclesia pro* significantibus *haberi, proinde cum hoc præcepto male convenire.* [a] *vid. præfat. antedictam.*

B. Significatio Duplex est, vel pure *Spiritualis* & indebitæ gratiæ, vel *Ecclesiastica* (sive

politica) eaque vel debiti *officii*, ut cum Baptizatus in fronte Crucis figura signatur, aut cum Præsul Biblia tradit Presbytero tunc primum sacro ordini initiato; vel tantum *Decori*, ut usus *Superpellitii* in ministerio divino. Illam diserte[a] respuit Ecclesia nisi ab omnis gratiæ perenni fonte institutam; Hanc[b] ipsa potest instituere cum debita regulis Scripturæ generalibus exhibita reverentiâ. [a] *vid. Canon.* 30. *de usu Crucis in Bapt.* [b] 1 *Cor.* 14. *v.* 40.

A. *At hinc exoritur Infirmis Scandalum.*

B. De eo *Rectorum* est Ecclesiæ pro suâ in oves Christi[a] cura pariter atque [a] *misericordia* sedulò providere; gregi tamen in *adiaphoris* parendum est. Pastoribus suis sive Politicis, sive Ecclesiasticis: aut si in minùs ratione præceptæ materiæ per conscientiam erroneam præstare poterunt; Superiorum censuris[b] sine murmure & strepitu acquiescendum erit. [a] 1 *Cor.* 10. 32, 33. 2 *Cor.* 11. 29. [b] *Philip.* 2. 14.

A. *Quid ita vero?*

B. Quoniam scilicet obsequium in re licita debitum est juris *naturalis* Superioribus persolvendum: at exoritur scandalum (in tali saltem materia) non nisi *per accidens*, vitio scilicet accipientis: & longe iniquissimum

mum est ut obedientia *per se* debita locum cedat scandalo *accidentali*, præceptum transgressioni.

A. *Qui vero cum Libertate (à lege ceremoniali) Christiana constabit ejusmodi ceremoniarum præscriptus usus?*

B. Quippini? cum Lex ista omnino [a] Futurorum *umbra*, ceremoniarum *numero* & *necessitate*, vi *Conscientiarum* [b] sub pœnis atrocibus immediatè obligatoria, Ecclesiæ minorenni Judaicæ jugum erat cervicibus (etsi duris) [c] permolestum: contra, Ceremoniæ nostræ *præsentium* sunt, & in liquida *luce* positorum, *perpaucæ*, in se semper *adiaphoræ*, & ubi videbitur Ecclesiæ, *mutabiles* ac evanidæ. [a] *Heb.* 10. *v.* 1. [b] *Levit.* 7. *v.* 20, 21. [c] *Act.* 15. 10.

A. *Verum alia fratribus argumentorum præstò sunt capita (hic ante recensita) nimirum ex* perfectione Scripturarum, Regio *servatoris* munere, *ejusque in Ecclesiam Mosaicæ suppari, si non superiori, fide, petita; quibus illi singulis haud levem quiritantur hinc fieri injuriam.*

B. Ne nimii simus, reponere in præsentia suffecerit

1. Illorum æque ac nostrà interesse hujusmodi objectorum ictus amoliri, cum ipsi ceremonias nullo prorsus mandato

mandato ſpeciali Scripturæ nixas, ad ejus tantum regulas generales ac commodatas tuto uſurpari poſſe confitentur, nec ullas ipſi admittimus alias: quem itaq; nobis nexuere nodum pro utriſque eadem charitatis operâ ſolvendum ſuaderem. Quin ne inutiles & aſymboli adſimus ſpectatores, dicimus

2. Cœleſtibus illis oraculis per Ceremonias noſtras, aut quales ſaltem ex regula Fratrum *quadruplici* comparari nihil vetat, quoad *ſenſum* & *ſignificationem* plenariam demptum, adjectum nihil: ſed quod *in genere* præcipitur, & *in ſpecie* liberum relinquitur, ad caſus ſpeciales, ut fit, ab Eccleſia debitè aptatur. 1 *Cor.* 14. 40. *collat. cum v.* 27. 29.

A. *Quid de Regio Chriſti munere, & ferendum in Eccleſia legum poteſtate* αὐτοκρατορικῇ? *hæccine poteſtatem illam circa res Eccleſiaſticas ferendi humanam?*

B. Regnet æternum ſupra omnia benedictus Rex Eccleſiæ: *ſubordinata non pugnant*: nullam ſibi arrogat Eccleſia poteſtatem Chriſti Domini aut *contrariam* aut *coordinatam*, imò nullam, quam non *in genere* ab ipſo illo fonte poteſtatis hauſtam accepit, quanquam

(ut

(ut ante diximus, ex apertiſſima illius ſententiâ) *in ſpecie materiæ* præceptæ (ſi quando poſcit prudentia Chriſtiana) *mutabilem*: ſed iſta omnia cum ſint *in ſe adiaphora*; non cujuſlibet privati Hominis ſed *Rectorum Eccleſiæ* judicio permittenda ratio facile monebit.

A. *Quid de Beatiſſimi mediatoris Fide in Eccleſiam, intuitu* [a] *Moſaicæ, ſtatuendum* [a] *Heb.* 3. 5.

B. Abſit ut ulla tantæ Fidei Splendorem vel umbra contumeliæ hinc obſcuratum eat. Tradidit omnia Chriſtus Eccleſiæ [a] ad ſalutem *neceſſaria*; omnia, [b] quæ à Patre acceperat; plus fides non præſtitit Moſaica, nec minus Chriſti. [a] *Ioh.* 20.31. [b] *Ioh.* 15. 15. De iſtis qui plura volet conſulat Reverend. D. *Sanderſon de Conſcientia, prælect.* 6.

Cap. 14. De Præcepto Decalogi Tertio.

A. *QVid in tertio Præcepto vetitum continetur?*

B. *Abusus nominis Divini*; qui fit quotiescunque illud ore vel mente usurpamus, aut *sine causâ*, & in rebus leviculis, aut non ea, qua par est, [a] *reverentia* & animi *Devotione*. [a] *Psal.* 111. 9.

A. *Cum hoc interdicto quodnam ex consequenti cohæret præceptum?*

B. Ut quicquid mens de Deo, Rebus, Institutionibus, aut operibus Divinis concipit, quicquid lingua profatur, Sacro-Sanctæ nominis ejus sublimitati & præstantiæ respondeat. *Ps.* 96. 48.

A. *Igitur hoc maxime tenendum est in* juramento, *cum in eo perversus Divini nominis abusus sit maxime detestabilis. Mal.* 3. 5.

B. Plane, unde & ritè usurpatum sit pars, [a] eaque non minima, cultus Divini. ut [a] *Deut.* 6. 13.

A. *Quid autem est Juramentum?*

B. Est actus religiosus in quo [a] ad finiendam litem Deus [b] *testis* & [c] *judex* invocatur; [a] *Heb.* 6. 16. [b] *Gen.* 31. 50. *Mal.* 3. 5. [c] *Gen.* 31. 53. 2 *Cor.* 1. 23.

A. *Quomodo dividitur?*

B. Multimodè: sed potissimum (& in ambi-

tu

tu maximo) in *Assertorium* & *Promissorium*: quorum illud est de tempore *præsenti* & *præterito*, hoc tantum de *futuro*; illud in judiciis obtinet, hoc in [a] pactis & conventibus. [a] *Gen.* 24. 9. & *cap.* 31. 53.

A. *Iuramenti legitimi quæ sunt leges?*

B. Ut nomen [a] unius Dei juretur, idque in [b] *veritate, judicio, & justitia.* [a] *Isa.* 65. 23. *Ier.* 5. 7. [b] *Ier.* 4. 2.

A. *Quidni liceat jurare per creaturam?*

B. Quia nulla potest aut *testis* esse infallibilis juramenti, aut *vindex* malè præstiti: hoc enim ejus est privilegium, qui est *Scrutator Cordium*, & supremus mundi Judex; hic ei soli *cultus* debetur.

A. *Sed ejusmodi per Creaturas Iuramenta probare videtur, imo & stabilire Dominus: Mat.* 23. 21, 22; *siquidem eo loco desertè pronuntiat jurantem per* Templum, *aut* Cœlum *ipsum*, jurare Deum.

B. Non probat iste Textus juramentum per Creaturam, sed vetat *perjurium*, etiamsi Creaturæ solius nomen in juramento audiatur, ut locum attentius intuenti constare poterit. Dicendum itaque quod possit aliquis dici jurare Deum bifariam;

Primo, Directè, & *formaliter*, quando Deus ipse testis invocatur, aut disertè, & expresso nomine, aut saltem sensu [a] figurato, Tropico & adumbrato. *Secundò, Indirectè, & æquivalenter*; id vero non respectu formæ

sed

ſed effecti viz. obligationis, quatenus nimirum ira jurans tenetur ad fidem juramenti liberandam, adeoque Deum ipſum teſtem accerſit & Judicem (quamvis imprudens fortaſſe, nec aliquid tale cogitans) quaſi per ipſum nominatim juraſſet, & ſic qui jurat creaturam, dicatur jurare ipſum quoque Deum. (*a*) *Gen.* 31. 53.

A. *Cum autem juramentum* in veritate, judicio, & juſtitia *ſuſcipiendum ſit, quænam hujuſce legis vim omnem elidunt?*

B. Quæcunque [a] *dolo* malo peraguntur, aut ritè inſtituta, vel non omninò, vel non in ſolidum præſtantur; ſuſcepta omnia aut *temerè*, aut non [b] ſatis cocta *deliberatione*, de *titi*vilitiis, & rebus ſupervacaneis, de *impoſſibilibus*, aut quæ [c] *turpem* continent materiam: *i.e.* lege prohibitam, & iſtis ſimilia; de quorum ſingulis, quin & tota Iuramenti natura, reverendus & Doctiſſ. noſter *Sanderſonus* ὁ μακαρίτης, tractatu de juramento, mole *libello*, virtute *Bibliotheca*. [a] *Pſ.* 24. 4. [b] *Ioſh.* 9. 24. 15. *Marc.* 6. 23. [c] *Acts.* 23. 21.

A. *Sunt tamen qui juramento uti Chriſtianis omnino illicitum putant?*

B. Sane; ſed facile revincuntur ratione, & exemplis, quæ *inſtar* habent validiſſimæ rationis: Primo ratione, quia teſte Evangelico ſcriptore, [a] eoque διαπρύσιος, Iusjurandum *finis eſt*

apud

apud homines omnis controversiæ. Res facti intelligit, *finem* debitum, & naturalem, cujúsque luculentior haud potest ordinariò haberi evidentia. [a] *Heb. 6. 16.*

Sed utendum intelligis ut medicina, *non ut cibo?*

B. Prorsus, adeoque parcè, nec per se expetendum, sed ubi postulat necessitas.

A. *Quæ autem profers jurandi exempla?*

B. Non modo Sancti *Pauli*, sed [b] beati Angeli, & denique beatissimi [c] Dei. [a] *1 Cor. 15. 31. 2 Cor. 1. 23. &c.* [b] *Apoc. 10. 6.* [c] *Heb. 6. 13. & centies alibi.*

A. *Sed quomodo conciliabitur jusjurandum cum* [a] *interdicto Christi* ne juretis *omnino*, *cujus eandem repetis sententiam* [b] D. *Iacobus.* [a] *Mat. 5. 34.* [b] *Jac. 5. 12.*

B. Quanquam locis illis nonnulla insit difficultas, eos tamen clarioribus præponderare modo citatis æquum non est. Scriptura enim Scripturæ non contradicit, & obscuriores à luculentioribus & minus impeditis lucem opemque mutuam accipiunt.

A. *Quid vero cominùs respondendum?*

B. Ad interdictum Christi duo solent respondere pars maxima Theologorum; *Primo* non jurandum esse per Creaturas, per *Altare*, *Templum*, &c. quod in usu erat Judæis, cum ista Christus interdiceret. *Secundo* non esse facti

per

per Creaturas juramenti violandam fidem, (ut ſupra,) & certe non exigui ponderis utraque videtur interpretatio; illa, quia interdictum (ſuis inſtantiis illuſtratum) Creaturarum quidem facit mentionem, nullam jurandi Deum, quem potius ut licitum ſupponit; iſta, quoniam ex ſermone Domini palam eſt Juramenta *alia* per Creaturas à Scribis & Phariſæis habita obligatoria, ſecus *alia*.

A. *Sed dicit Apoſtolus ſimpliciter*, Ne Jurate, *&* ante omnia.

B. Quantumvis igitur veriſſimæ ſunt interpretationes jam nunc allatæ, *in ſe* ſcilicet expenſæ, fortaſſe tamen (quod tantorum pace virorum dictum ſit) haud ſatis feriunt Chriſti & Apoſtoli ſcopum, qui poſitus videtur in juramento *promiſſorio* potius (ſive *voto*) quàm *aſſertorio*; ita tamen ut *aſſertorium* temerè & ſine gravi cauſa adhibitum, ex obliquo percutiat.

A. *Id verò uberiùs explicetur.*

B. Non poteſt meliùs quam ex ipſius Chriſti verbis, qui ſuum [*Ego vero dico, ne jurate omnino*] opponit præcedentibus [*Dictum eſt Antiquis, non pejerabis, ſed reddes Domino vota tua*] quæ certe *promiſſorium* ſonant juramentum, non *aſſertorium*.

A. *Quò autem ſpectat Iacobus?*

B. Eodem ſane primariò videtur quò Chriſtus,

ſtus, ubi dicit, *ſit ſermo veſter*, *Etiam, Etiam*; *Non, Non*; quippe priora *Etiam, Non*, promiſſionem videntur notare *factam*, poſteriora *impletam*, uti 2 *Cor.* 1. 18, 19. De utroque loco vid. quæ attulit Cl. *Grotius l.* 2. *de Iure Belli, c.* 13.

A. *An ergo ſimpliciter interdicta ſunt Chriſtianis juramenta promiſſoria?*

B. Nequaquam; ſic enim actum eſſet in hoc lubrico ad fidem naturæ humanæ ſtatu de conventibus & pactis Civilibus, præcipue inter principes (qui utinam vel ſic (*Sacratiſſima* ſcilicet *juris jurandi religione*,) ad exolvendam fidem (hominibus, nedum *ſummis*, nedum *probis*, nedum *Chriſtianis*, digniſſimam) ſe ſemper obſtringi paterentur, ac quidvis potius *ludos* facerent, quam Sacro-Sanctum *Altiſſimi* nomen, ſimulque ingenitam & ſeveram illam Evangelii *verecundiam*.

A. *Quid vero interdictum cenſes?*

B. Jusjurandum *minimè neceſſarium*, idque ſenſu maximè rigoroſo: proinde vitandam, quà fieri poteſt ſummopere, πολυορκίαν, & præcipuè Promiſſoriam, cum ex Juramenti *neceſſitate*, licet ad ſecuritatem illius cui juratur hoc faciat, nihil inde fæneratum accipiat jurantis honos, utpote cui ſine Juramento ſatis credi non poteſt.

Secundò, Prohibentur Chriſtianis ὅλως, & περὶ πάντων cauſæ quæ Jusjurandum redduut neceſſarium;

ceſſarium; viz: proximo *inſidiandi voluntas*, *mendacia*, & mala promiſſionum fides, quæ paſſim graſſantur in ſeculo.

A. *Sic autem quam dabunt ea verba ſententiam?*

B. Huc utique redibit; *Ne jurate omninò*, i. e. ita animo comparati ſitis, ea *ſimplicitatis* & conſtantiæ religione in dictis factiſque quibuſcunque veſtris ornati, ut vel *injuratis* (in rebus quoque graviſſimis) habeatur fides: quaſi ſcil: hominem intemperantem monenti, ut ubi ſe ægrotantem ſentiret, primo quoque tempore medicum conſuleret, interponat alius, ego vero ſuaderem, ne ægrotet omnino, i.e. ut intemperantiam, alioſque Morborum parentes, & cauſas quaſcunque procul amoveat, ſicque (quantum in ſe eſt) minimè ægrotet.

A. *Quomodo diſtinguitur* votum *à juramento Promiſſorio?*

B. Votum Soli *Deo* nuncupatur, Promiſſio jurata ad *Homines* quoque pertinet; 2° votum poteſt eſſe non invocato numine, Jusjurandum non poteſt.

A. *Quid igitur eſt votum?*

B. Solennis, ultronea, & religioſa promiſſio, Deo facta. *Gen.* 28. 20, 21, 22.

A. *Suntne vota Chriſtianis licita?*

B. Nihil impedit, etſi parciùs ob majorem Dei reverentiam, & voventis [a] ex male præſtitis periculum

periculum usurpanda; sunt enim ista (quod de Juramentis diximus) non *alimentum* sed *medicina* animæ, & hinc [b] libera reliquit Deus, [a] *Deut.* 23. 21. [b] *ibid. v.* 22.

A. Quotuplex *est votum Christianum?*

B. Vel *commune*, & *ordinarium*, ut Baptismus, in quo se totum Christo mancipandum [a] vovet Baptizatus; vel *specialius*, & extra ordinem; quod rursus est vel [b] *prudentiale* & *præventivum peccati*, vel [c] *pœnitentiale* de admisso; vel denique [d] *Eucharisticum* de quovis beneficio impetrando, aut impetrato. [a] *Pet.* 3. 21. [b] *Ps.* 119. 106.

A. *Quæ sunt leges voti Christiani?*

B. Ex parte *finis*,

1. ut fiat animo superstitione vacuo, Gloriæ Dei, & sui ipsius commodi spiritualis unicè studioso. [a] *Ps.* 132. 2. *Mal.* 1. 14.
2. ex parte voventis, ut suæ sit ipse potestatis & arbitrii. *Num.* 30. 5. 8.
3. ex parte materiæ, ut ea neque præcepto ulli Divino, nec *in specie* vocationi nostræ aut viribus repugnet, qualium exempla habemus adversantia in votis *Papisticis*. *vid. c.* 11.

Cap. 15. De *Sabbato.*

A. *CVm conſtat Sabbatum à Deo ipſo eſſe inſtitutum, imo & [a] in Arca fœderis, unà cum reliquo Decalogo præceptum de pia atque intemeranda ejus obſervantia depoſitnm, variis inſuper & [b] elogiis ornatum, & [c] ſanctionibus munitum, utrum tamen juris naturalis (immutabilis) an poſitivi cenſendum erit?* [a] *Deut.* 10. 4, 5. [b] Exod. 31. à *v.* 13. *ad fin cap. Iſ.* 56. 2. [c] Exod. 31. 14. Ezek. 10. 12, 13.

B. Eſt juris *naturalis* quoad ſubſtantiam præcepti, i. e. cultum Dei ſolennem, & publicum, eúmque *ſtato* aliquo tempore exhibendum, (hoc enim ratio *naturalis* dictabit) eſt juris *poſitivi* divini quoad circumſtantiam, ut ſcilicet hac hora, aut die celebretur.

A. *Quando primum Deus ſanctificavit Sabbatum?*

B. [d] Statim à finita mundi creatione, die nimirum ſeptima; quanquam variis populi Dei migrationibus, & ſervitute potiſſimum Ægyptiaca ita neglectum, ut nullum ejus celebrandi ante Moſen diſertum occurrat exemplum. [d] *Gen.* 2. 2, 3. *Heb.* 4. 3, 4.

A. *Verum ſi ab orbe condito obtinuit Sabbati obligatio, cur dicitur ſignum datum* Iſraelitis? Exod. 31. 13.

B. Non quod tum primum eſſet *inſtitutum*, ſed *reſtitutum* (ceu de novo repetitum) & *ſignum*

num dicitur, non quasi nullam ante haberet significationem, sed quod Israeli, *ex parte* tum [e] obligationis, tum [f] materiæ, novam. [e] *Exod.* 31. 17. *collat. cum v.* 13 [g] *Deut.* 5. 15.

A. *Cur mutatum est Sabbatum Christianum à die septimo hebdomadis in primum?*

B. In memoriam *resurrectionis* die Dominica, unde & dies dicitur Dominicus, *Apoc.* 1. 10.

A. *Sed quâ authoritate facta est diei mutatio?*

B. Omnino videtur quod *Divina*; i.e. vel Christo ipso à mortuis excitato, vel Apostolis, monente Spiritu sancto, ita decernentibus.

A. *Quam hujus responsionis rationem affers?*

B. 1°, quod nonnulla mutationis istius indicia verisimilia habeantur in [g] Script. 2°, quòd à tempore Apostolorum praxis ea passim invaluit in Ecclesia. [g] *Act.* 20. 7. 1 *Cor.* 16. 2.

A. *Num dies integer debetur Sabbato sanctificando?*

B. Nullam diei partem exceptam legimus, quâ licet aliquid agere (citra casum aut [h] *necessitatis*, aut *charitatis*) quod solennem Sabbati sanctificationem impediat. [h] *Mat.* 12. 11.

A. *An igitur ex æquo tenentur Christiani ad diei Dominicæ, ac Iudæi ad sui Sabbati observantiam?*

B. Quoad opera pietatis & cultus Divini tenentur, etsi non quoad rigorem circumstantiarum isti [i] populo peculiarium, [i] *Vid. Num.* 15. *à v.* 32. *ad* 37.

Cap. 16. *De obedientia in Quinto Decalogi Præcepto mandatâ.*

A. *QVinam* Patris *&* Matris *nomine in iſto præcepto intelliguntur?*

B. Non ii tantùm, à quibus progeniti ſumus, ſed qui nobis *legitimè* [a] præſunt, aut ſuperiores jure audiunt, in ſtatu ſive *Oeconomico*, ſive *politico*, ſive demum *Eccleſiaſtico*. [a] *Iſ.* 46. 23. 2 *Reg.* 2. 12. *&* *cap.* 5. 13.

A. *Quis autem iis debetur honos?*

B. Non illius externæ modo in [a] *vultu*, [b] *geſtu*, [c] *dictiſque* reverentiæ, imò neque debiti perſonarum [d] intus æſtimii, ſed [e] prompti quoque & [f] fidelis obſequii illorum licitis quibuſcunq; *mandatis* & [g] *ſanctionibus* deferendi. [a] *Pro.* 30. 17. [b] *Gen.* 23. 7. [c] *Iob* 34. 18. [d] *Eccleſ.* 10. 20. 1 *Theſſ.* 5. 13. [e] *Eph.* 6. 5, 9, 7. [f] *Heb.* 13 17. [g] *Heb*, 12. 9.

A. *Cum vero circa obedientiæ in hoc præcepto ſtatuminatæ materiam periculoſiſſimè (idque à non unius Sectæ Hominibus) erretur, primum de obedientia in univerſum quæro, utrum* cæcam *eſſe par ſit?*

B. Per *cæcam obedientiam* opinor te intellige-re *Ieſuiticam* illam, quam Superioribus ſuis (Genetali præſertim & Pontifici) activè præſtandam volunt, non tantum non aſſentiente, ſed perti-

pertinaciter reclamante proprio obſequentis judicio, Ea non video, quî ſit aut Religioni aut Rationi conſentanea.

A. *Cur autem primò non Religioni?*

B. Quoniam illa diſertè præcipit cavere ne [a] ſeducamur, [b] ne cuilibet ſpiritui non ante explorato fidem habeamus, ut [c] omnia ad examen revocemus, nec niſi bonum quicquam retineamus; monet denique quod [d] quicquid non ex fide eſt, peccatum eſt, & ſi [e] *cæcus cæcum duxerit, ambo in foveam decident*; quæ ſingula, & id genus complura alia *cæcæ* iſti obedientiæ è diametro adverſantur. [a] *Eph.* 5. 9. [b] 1 *Ioh.* 4. 1. [c] 1 *Theſſ.* 5. 21. [d] *Ro.* 14. 23. [e] *Mat.* 15. 14.

A. *Cur ſecundò talem obedientiam à ratione alienam cenſes?*

B. Quoniam eâ quis facit, quod Homo ſobrius in re multò leviori minimè faceret; vult enim oculis ſibi *alienis* videri viam æternæ vitæ, non ſuis, *aliena* fide credere, non ſua; quod eſt oculos ſibi proprios habere fruſtra, non obedire ut hominem Deo, ſed creaturæ, *ut jumentum domino*, non ipſum obedientem credere, ſed alium; conſequenter, videre & non videre, credere & non credere; ἀσύσταλα omnia.

A. *Verum in hac cæca obedientia fortaſſis excipiendum eſt* peccatum?

B. Verbo excipi poteſt, re non excipitur: ſic enim vel apparet *ſuperiori* eſſe peccatum, vel ſubdito:

Cap. 16. *De obedientia in Quinto Decalogi Præcepto mandatâ.*

A. *QVinam* Patris *&* Matris *nomine in iſto præcepto intelliguntur?*

B. Non ii tantùm, à quibus progeniti ſumus, ſed qui nobis *legitimè* [a] præſunt, aut ſuperiores jure audiunt, in ſtatu ſive *Oeconomico*, ſive *politico*, ſive demum *Eccleſiaſtico*. [a] *Iſ.* 46. 23. 2 *Reg.* 2. 12. *&* *cap.* 5. 13.

A. *Quis autem iis debetur honos?*

B. Non illius externæ modo in [a] *vultu*, [b] *geſtu*, [c] *dictiſque* reverentiæ, imò neque debiti perſonarum [d] intus æſtimii, ſed [e] prompti quoque & [f] fidelis obſequii illorum licitis quibuſcunq; *mandatis* & [g] *ſanctionibus* deferendi. [a] *Pro.* 30. 17. [b] *Gen.* 23. 7. [c] *Iob* 34. 18. [d] *Eccleſ.* 10. 20. 1 *Theſſ.* 5. 13. [e] *Eph.* 6. 5, 9, 7. [f] *Heb.* 13 17. [g] *Heb*, 12. 9.

A. *Cum vero circà obedientiæ in hoc præcepto ſtatuminatæ materiam periculoſiſſimè (idque à non unius Sectæ Hominibus) erretur, primum de obedientia in univerſum quæro, utrum* cæcam *eſſe par ſit?*

B. Per *cæcam obedientiam* opinor te intelligere *Ieſuiticam* illam, quam Superioribus ſuis (Genetali præſertim & Pontifici) activè præſtandam volunt, non tantum non aſſentiente, ſed perti-

pertinaciter reclamante proprio obſequentis judicio, Ea non video, quî ſit aut Religioni aut Rationi conſentanea.

A. *Cur autem primò non Religioni?*

B. Quoniam illa diſertè præcipit cavere ne [a] ſeducamur, [b] ne cuilibet ſpiritui non ante explorato fidem habeamus, ut [c] omnia ad examen revocemus, nec niſi bonum quicquam retineamus; monet denique quod [d] quicquid non ex fide eſt, peccatum eſt, & ſi [e] *cæcus cæcum duxerit, ambo in foveam decident*; quæ ſingula, & id genus complura alia *cæcæ* iſti obedientiæ è diametro adverſantur. [a] *Eph.* 5. 9. [b] 1 *Ioh.* 4. 1. [c] 1 *Theſſ.* 5. 21. [d] *Ro.* 14. 23. [e] *Mat.* 15. 14.

A. *Cur ſecundò talem obedientiam à ratione alienam cenſes?*

B. Quoniam eâ quis facit, quod Homo ſobrius in re multò leviori minimè faceret; vult enim oculis ſibi *alienis* videri viam æternæ vitæ, non ſuis, *aliena* fide credere, non ſua; quod eſt oculos ſibi proprios habere fruſtra, non obedire ut hominem Deo, ſed creaturæ, *ut jumentum domino*, non ipſum obedientem credere, ſed alium; conſequenter, videre & non videre, credere & non credere; ἀσύστατα omnia.

A. *Verum in hac cæca obedientia fortaſſis excipiendum eſt* peccatum?

B. Verbo excipi poteſt, re non excipitur: ſic enim vel apparet *ſuperiori* eſſe peccatum, vel ſubdito;

ſubdito: non *ſuperiori*, Nam ſupponendus eſt ille faciendum non injungere peccatum: non ſubdito, utpote cui jam eruti ſunt oculi, nec debet ille (ſi maximè poſſet) peccatum pronunciare, quod tale Superiori non videtur.

A. *An ergo liberum relinquis ſubdito mandata Superioris* examinandi *facultatem*?

B. Ita, *privatæ* quidem *diſcretionis* judicio, non eam tamen vagam, ſed debitis finibus circumſcriptam.

A. *Quinam verò iſti ſunt fines?*

B. Hi ſunt præcipui: *Primò*, ut ne id *anxiè* quis faciat niſi *in materia graviori*, & ubi [a] Deus in verbo ſuo contrarium præcepiſſe videatur. *Secundò*, ut *ſobriè* & *modeſtè*, non [b] petulanter, animóque ad diſcendum, non ad cavillandum parato, aut detrectet, aut diſputet obſequium. *Tertiò*, ut *ſibi* [c] *uni* examinet, non aliis, [d] niſi quorum animarum tutelam habet [a] *Act.* 5. 29. [b] 2 *Reg.* 15. *à v.* 10. *ad* 15. [c] 2 *Cor.* 13, 5. [d] *Act.* 20. 28. *Deut.* 6. 7.

A. *Pergamus ad obedientiæ caſus in ſpecie, & primò in ſtatu* Oeconomico; *poſſúntne liberi, vel* inito conjugio, *vel* alio quovis modo *è poteſtate parentum, ipſis nolentibus, exire?*

B. De liberis minorennibus, & nondum per ætatem emancipatis nulla difficultas eſt. Horum enim conjugia quod attinet, ſine parentum conſenſu peragenda omnino non eſſe S. Scrip. tum

[a] dictis

dictis,[b] tum piorum exemplis abundè demonstravit: quod etiam ad alia vitæ genera *per analogiam* ex æquo trahendum ratio dictabit, quin & [c] *jus naturæ* unà cum [d] *civili* hoc idem postulat.

[a] *Exod.* 22. 17. 34. 16. *Deut.* 7. 3. 1 *Cor.* 7. 38. [b] *Gen.* 24, *&* c. 28. 2. *Iud.* 14. 2, 3. [c] *Gen.* 34. *a v.* 8. *ad* 18. [d] *vid. Iustin. Institut. l.* 1. *tit. de Nuptiis.*

A. *Quid si pater consenserit, mater recusaverit?*

B. Si in eundem consensum flecti non potest mater (debitis & *mora & mediis* quibuscunque adhibitis) suffecerit *mariti* consensus, qui est *caput* mulieris, & penes quem *patriæ* potestatis multo potiorem residere partem omnes agnoscunt.

A. *Si Parentum utrique tum à liberis (ea qua par est reverentia) tum à communibus amicis sæpiùs rogati pertinaciter abnuerint, quid hoc in casu faciendum censes?*

B. Tali conjugio ante mutatam parentum voluntatem omnino abstinendum judico: dato enim quod hoc pro suo tantum *imperio*, & mera animi *libidine* parentes fecerint, in eo quidem hi graviter peccant, *morosis* tamen & *iniquioribus* obsequium debetur, non secus ac moderatis & bonis, 1 *Pet.* 2. 18. (Quod enim de servis dicit Apost. liberis quoque in præsente casu ex æquo accommodandum est.)

A. *Atqui poterunt hoc pacto Parentes nuptias quas-*

quascunque liberis suis interdicere, & consequenter ad cælebatum perpetuum obligare?

B. Non sequitur, quia aliud est *non huic* nubere, aliud *nulli*; nec potest authoritas *humana* præjudicare *divinæ*, quæ [a] peccati remedium instituit conjugium. [a] 1 *Cor.* 7. 2.

A. Quid tamẽ si adhuc præstent in sententia parentes?

B. Omnino provocandum est ad sententiam Principis (sive supremi magistratus) cujus est providere, ut ita singuli utantur potestate sua, ne quid inde *Respublica* detrimenti capeat,

A. De liberis emancipatis & majorennibus quid in præsente negotio statuendum?

B. Debitam semper parentibus exhibendam esse reverentiam, eorum (quoad fieri potest) consiliis auscultando, ubi vero ad maturam ætatem pervenerint, neque amplius pars sunt familiæ *paternæ* (idque cum parentum ipsorum consensu) major illis connubiorum [a] libertas concedenda videtur, ita ut invitis etiam parentibus ea possint contrahere, utpote *sui jam juris facti*, *Vid.* Gen. 41. 45.

A. De obedientia in statu Oeconomico ista sufficerint; de ea quæ rectoribus Ecclesiasticis debetur nonnulla cap. seq. dicemus. Pergamus ad regimen civile; & primò, quam habet Princeps in Clerum potestatem?

B. Supremam in Terris habet, hoc est in foro externo, non autem interno.

A. Id

A. *Id amplius explicandum velim.*

B. Non in *foro interno*, utpote cui non ſint datæ *claves* regni cœlorum, ſive per Prædicationem verbi, ſive per adminiſtrationem Sacramentorum, ceu demum per delinquentium excommunicationem, aut pœnitentium abſolutionem, aut [a] alium quemcunque *actum purè Eccleſiaſticum.* [a] 2 *Chron.* 26. 16.

A. *Qualis autem eſt ea, quam dixiſti, poteſtas ſuprema in* foro externo?

B. Providendi ſcilicet, ut quod ſui eſt muneris in religionis negotio [a] quiſque faciat, & [b] gladio civili in contumaces animadvertendi. 1 *Chron.* 19. 8. *ad finem, &* c. 29. 5. 11. 27, 30. *&* c. 30. 5. *&* c. 31 2. *ad* 6. *&* c. 35. *ad* 7. *videſis Artic. Relig. Anglic.* 37. [b] *Ro.* 13. 4.

A. *Licétne ſubditis, ullo ſtimulante prætextu, arma ſumere adverſus Principem?*

B. Non licet; quia tum [a] verbo Dei, tum piorum omnium exemplis (ſub Lege, ſub Evangelio) palam repugnat. [a] 1 *Sam.* 26. 9. *Prov.* 24 21. *Ro.* 13. *à v.* 1. *ad* 6.

A. *Quæ profers exempla piorum ſub Lege?*

B. Davidis, cui licet Sauli *divinitus* eſſet deſignatus *ſucceſſor*, tamen armato illius odio, quamvis maximè immerito, non *armis* adverſis, ſed *fuga*, *bonitate*, *patientia* obſiſtendum duxit. *Vid.* 1 *Sam.* *à cap.* 18. *ad cap.* 27. *præcipue cap.* 24.

A. *Nun-*

A. *Nunquid his habes alia, quæ adjicias exempla durante Lege?*

B. Imò *Prophetarum ad unum omnium*, qui *peßimorum* regum temporibus vixerunt, eósque Dei nomine ſeveriſſimè increpantes, nunquam tamen ad rebellionem ſubditos vel *verbo* ſollicitabant.

A. *Exempla quænam habes ſub Evangelio?*

B. Innumera; ipſius nimirum Chriſti, dum in Terris verſaretur, ejúſque Apoſtolorum, atque adeò omnium priſcæ Eccleſiæ Chriſtianorum ad uſque *tyrannidis Pontificiæ* tempora, qui graviſſimis regum ſuorum perſecutionibus miſerè vexati, nunquam tamen ad alia quam *precum* & *lacrymarum* arma convolarunt; quod nulli non teſtantur Apologiſtæ Chriſtiani.

A. *Verum illis fortaſſe defuit rebellandi non* animus, *ſed* facultas.

B. Imo gravis hæc eſſet, eáque craſſiſſima, in Heroum iſtorum pietatem calumnia, quam & ratio ipſa, & univerſæ Eccleſiæ primævæ Hiſtoria nullo refellit negotio.

A. *Quomodò autem Ratio?*

B. Quia cum tantus ubique eſſet Chriſtianorum numerus, ut [a] *omnia implerent loca* (neque tamen eorum multi eſſent infimi ordinis homunculi) potuiſſent veriſimiliter, modo id ipſis viſum fuiſſet, in majorem ſe libertatem armis aſſerere. [a] *Tertull. Apolog. l. 2. c. 37.*

A. *Nonne*

A. *Nonne vero hoc Tyrannos eſſet animare ad cædem innocentium Subditorum?*

B. Minime: ſed eos atque adeo totam Divino judicio cauſam permitere, nec [b] denegatum nobis gladium *arripere*: [a] *Sam.* 24. 13. 2 *Chron.* 24. 22. [b] *Mat.* 26. 52.

A. *At multis proſperè ceſſit adverſus Principem rebellio.*

B. Ad tempus fortaſſe, id juſto permittente Deo: ſed multo plures in ſcelerato periere auſo; & ſi minus in hoc ſeculo, ſaltem in futuro; *Proſperitas ſtultorum perdet eos.* Pro. 1. 32.

Cap. 17. *De Præcepto Sexto.*

A. *QVid Sextum vetat Præceptum?*

B. Homicidium quodcunque (in casibus à Deo ipso non exceptis) sive manus, sive cordis, ceu demum [b] linguæ *amarulentæ*, & *ferocientis* ad vindictam; adeóque vim omnem & injuriam, qua corpus lædatur, nedum vita periclitetur. [a] *Zech.* 7. 10. 1 *Ioh.* 3. 15. [b] *Mat.* 5. 22.

A. *Cum autem injusta effusione sanguinis humani nihil Deo magis* [a] *execrabile, quódque tam crebro, tam* [b] *atrocibus Homicidæ pœnis denunciatis interdixerit, quâ potissimum æquitate nititur præceptum?* [a] *Gen.* 4. 11. *Numb.* 25. 33. [b] *Gen.* 9. 5. 6 *Numb.* 35. 31. 32.

B. Triplici, tum quod homo sit [a] *imago Dei*, tum *quisque cujusque* [b] *caro*, nec demum habeat hic orbis vitâ quicquâ humanâ dignius, quippe cui conditæ res omnes, velut ex officio, famulantur. *Gen.* 9. 6. [b] *Eph.* 4. 25. 2 *Sam.* 19. 12.

A. *Cedò casus istos (quos ante insinuasti) à Deo exceptos, in quibus incolumi hoc præcepto sanguinem humanum effundere, & vitâ Privare licet.*

B. 1. In Judiciis capitalibus, *Rom.* 13. 4. *Act.* 25. 11.

2. in bellis ex [a] *justa causa*, [b] *legitima authoritate*, [c] nec prava *Intentione* susceptis [a] 1 *Reg.* 20.

20. 7. b *Deut.* 7. 16. *Math.* 26. 52. c 2 *Reg.* 10. 16. *collat. cum Hoſ.* 1. 4.

3. In *neceſſaria* vitæ ſuæ *defenſione* à ſicario aliquo derepente impetitæ, & ubi nulla eſt effugii; nedum magiſtratus adeundi, copia. Siquidem unicuique vita ſua potior eſſe debet alieni Hominis & privati, in eamque contra fas & Jura *aperta vi* involantis: inde & interpretativè ſibi Miniſter eſt Juſtitiæ; non *ad vindicandum, ſed ad ſe defendendum.*

A. *Id certe lex naturæ ſuggerit; ſed Chriſtianis bellare nefas videtur ex præceptis Evangelicis de manſuetudine, Tolerantia, animoque à* vindicta *maximè alieno. Mat.* 5. *à comm.* 38. *ad* 45.

B. Ad privatam iſta vindictam *primario* referenda non obſcurum eſt. Cæterum & publicam prohibent in bellis de rebus *minutioribus*, aut ubi citra venæ inciſionem ſanari res poteſt. Imo deteſtatur Evangelium (quàm quod maxime) bellandi *ardorem* iſtum & rabiem prorſus *belluinam*, quâ Superbiæ, Ambitionis, Avaritiæ ſtimulis concitati præcipites aguntur nimium multi, profeſſione quidem Chriſtiani, reipſa ſanctiſſimi nominis *Propudia.*

A. *Non itaque vetat Evangelium Bella ſimpliciter?*

B. Minimè, imò profeſſionem militarem tacitè probat Baptiſta, præco jam illuceſcentis Evangelii

Evangelii. *Luc.* 3. 14. & *incaſſum* alias *gladium gereret* Magiſtratus, quo ſubditos tutetur, & Hoſtes coerceat; imò cum bella Juris ſint *naturalis* ad propulſationem publicæ injuriæ, non *Ceremonialis* Judaici, in Evangelio vetari non poſſunt.

A. *Licétne vero bellum Fidei Chriſtianæ oſoribus inferre ad* fidem *inter eos diſſeminandam?*

B. Quin iſtam potius ſementem meſſis fidei poſcit *Pontificiæ*, nos *nullam talem habemus conſuetudinem, neque Eccleſiæ Dei*; quæ ſcilicet edoctæ ſunt à Chriſto, & Apoſtolis, *Militiæ ſuæ tela non eſſe carnalia.* 2 *Cor.* 10. 4.

A. *An ſaltem poſſit Princeps in ſubditos* Hæreticos *gladio animadvertere?*

B. Si aut [a] *Blaſphemos*, aut [b] *Seductores* apertos & obſtinatos (Legibus & paci Publicæ *inimicos*) poteſt: cætera pœnis capitalibus in Religionis negocio prorſus abſtinendum cenſeo: nimirum clementiæ & lenitati *Evangelicæ* minùs conſentaneis; [a] *Levit.* 24. 16. quæ lex *peregrinum* attingit, haud ſecus ac indigenam, & conſequenter Chriſtianum. [b] *Rom.* 13. 4.

A. *Quid autem de* Duellis *ſpontaneis, inter privatos ſuopte impetu ſuſceptis, ſtatuendum?*

B. Quanquam iſta ex levi qualibet *occaſiuncula* paſſim veluti *luduntur* (quæ deplorata eſt Hominum *Superbia*, & cæca *vindictæ cupiditas*) nulla tamen fingi poteſt vel occaſio graviſſima, unde *lege* aliqua aut divina aut humana (*naturali* vel

vel *positiva*, (*civili* vel *Canonica*) *fortes* isti viri, Defensionem moris aut facti sui idoneam adornent.

A. *Sed durum est injurias pati & contumelias.*

B. Imò pulchrum est *patiendo* (quod Christianum decet) triumphandas [a] superare; nec tamen parti desunt *offensæ* leges: utcunque [b] ad *Dura*, sed eadem [b] *suavissima*, vocat Evangeliū Homines Christianos, & cælestis gloriæ *candidatos*: Durius est cum Legibus non humanis modò, sed Divinis, Duello dimicare; durius in Gehennam detrudi quam [c] stulto affectui non obtemperare. Imo hòrrenda planè res est Christiani quenquam nominis ultrò mortis adire discrimen cum apertissimo legis Christianæ fastidio, in quo si animam efflaverit, nulla unquam ei *vera Theologia* [d] spem salutis reliquit.

[a] *Pro.* 20.3. *Rom.* 12.21. [b] *Mat.* 5.20.46.47. *&c.* 10. 37.38. [c] *Tit.* 3.3. [d] *Luc.* 19.27.

A. *An demum* Αὐτοχειρίαν (*sive* cædem sui voluntariam) *Præceptum hoc interdicit?*

Prorsus, quia in confesso *proximi* vetatur Homicidium, & *Amor sui* illius est [a] *norma* qui debetur alteri; imò peccatum hoc esset maxime inimicum naturæ, cum nemo unquam (teste Apostolo) *odit carnem suam*; Adde neminem vitæ suæ esse *dominum*, [c] neque cum nupta corpori anima agendum, quemadmodum duræ Ceruicis Judæi cum uxoribus suis, quibus ansa

qualibet arrepta, *libellum repudii* dabant. [a] *Mat.* 19.19. [b] *Eph.*5.29. [c] *Gen.*9.5.

A. *Quî vero in Fidelium* Albo [a] *recenſetur Samſon hoc* [b] *fecit.* [a] *Heb.* 11. 32. [b] *Iud.* 16.

B. Fecit quidem, nec fortaſſe ſine culpa, cujus ei gratiam fecit *miſericors Deus*; ſed αὐτοφόνοις noſtris exemplum iſtud ſingulare perparum aut nihil proderit.

A. Quid ita vero?

B. Quia Samſoni animus non erat ſeipſum interimere, niſi hoc ſolum conſilio (quod aliter medio quovis adhibito *naturali* & *ordinario* effectum non iri probè intellexit) ut plurimos *Hoſtes Eccleſiæ Dei* infenſiſſimos ſuo *ſolius* vitæ pretio è medio tolleret, eadémque operâ Patriæ, Populiſque ſuis, ærumnarum *Dux populi* interſpirationem daret.

Quin 2°. Si vir ſanctus ille non erat *humanitus deceptus*, ſed *latenter à Deo juſſus* (quod ſtatuit B. [b] *Auguſtinus*, & certe præmiſſa ad *Deum* [b] precatio ſubindicare videatur) actum erit de omni Patrocinio tam atroci Αὐτοφόνων flagitio ab exemplo Samſonis accerſendo [a] *De Civit: Dei. l.* 1 *c.* 21. [b] *Iud.* 16.28.

3°. Ceu Gloriæ Divinæ zelo ſolo accenſus, ejúſque Spiritu per omnia monitus mortem iſtam ſibi conſciverit, ceu aliquid ei Humanæ fragilitatis obrepſerit in neutro imitandum conſtat; non in illo, Quia factum erat *extraordinarium*,

illius indoles) *Evangelium*, ut fornicatori ipsi fucum paret *meretricium*, ut contra illius fœditatem præ cæteris ferè criminibus studiosè exaggeret, & nativis coloribus graphicè depingat. 1 *Cor.* 6. *v.* 15. ad 20.

A. *Sin ea sit hujus criminis turpitudo, cur itaque à Concilio Hierosolymitano* (in [a] Spiritu Sancto legitimè, *& verè* congregato) *pari cum* [b] *rebus adiaphoris jugo copulatur.* [a] *Act.* 15. 28. [b] *v.* 29.

B. Quia Gentes προσήλυτοι in quorum gratiam coactum est, & ad quos literas istas *Decretorias* dedit *Concilium*, ante factam professionem Evangelii, fornicationem *in minimis* ponebant (ut notum est eruditis, quod etiam satis constare videtur, ex 1 *Thess.* 4. 3, 4, 5.) Hinc itaque ne Christianismum professis in *castissimæ* religionis opprobrium hærerent *veteris contagia morbi*, de re olim ab eis pro levi habita, sed turpissimo *quoad veritatem* crimine, districtè monendos oportuit. *confer. Apoc.* 2. 14.

A. *Quid itaque censendum est de* Concubinis *& Polygamia Judæorum fidelium sub lege?*

B. Quæstio de Concubinis in Cardine *Polygamiæ* vertitur; erant enim Concubinæ non Scorta, sed [a] Uxores, quanquam *secundariæ*, per desponsationem ductæ, etsi non per *Scriptam dotem*, & uxori *primariæ* quodammodo obnoxiæ. [a] *Gen.* 16. 3. *&* c. 30. 4, 9. [b] *Gen.* 16. 9.

A. *Cum in difficili admodũ & lubrico versatur Polygamia Patriarcharũ sub lege (quã tamen Deus nec punivit unquã, nec liquidò reprehendit) sufficerit in præsentia quærere utrum possit illa excusari sub Evangelio?*

B. Non-potest; 1° ex lege Apostolica, quæ statuit ut *unusquisq; vir suam uxorem habeat, & proprium virum* (τὸν ἴδιον) *quæq; fœmina*, 1 *Cor.* 7. 2. ubi numerus singularis utrisq; adhibitus (adjecta emphasi [τὸν ἴδιον] quæ indubiè ad partem utramq; attinet) Polygamiam ab Ecclesia Christiana prorsus eliminare videatur. 2°. Inter laudabilis Episcopi [a] characteres iste ponitur, quod sit *unius uxoris vir*. Ejus autẽ (utpote Pastoris) exemplum toti fine dubio [b] gregi imitandum proponitur. [a] 1 *Tim.* 3. 2. [b] *Phil.* 3. 17. 3°. Concessa Christianis Polygamiæ copia, tum una uxore dimissa tutò quis poterit (extra crimen *adulterii*) alteram ducere; at consequens ex [a] ore ipsius Christi *interdictum constat*: ergo & antecedens. [a] *Mat.* 19. 9.

A. *Quid si loco B.* Pauli, *viz.* 1 *Tim.* 3. 2. *secundæ tantùm prohibentur nuptiæ?*

B. Indulta quidem Polygamia nil opus erit *secundis* nuptiis: neq; istos ulli prohibet Evangelium, cum eadem possit esse ratio *secundas* confligiendi quæ *primas*, vitandum scil. *Ustionis* periculum. 1 *Cor.* 7. 9.

A. *Licetne uxoris demortuæ sororem in matrimonium accipere?* B. Ne-

dinarium, nedum in isto, quia *vitiosum*.

A. *Quid ergo existimandum de* Αὐτοφονίᾳ *ista* nauticâ, *quâ ne deveniat navis in potestatem hostium, eam ultrò seque ipsos exitio devovent.*

B. Si navis istius *prora* & *puppis* esset salus Reip. non omni colore factum careret: sed cum res ita nunquam se habuit, nec verisimiliter habitura sit, nulla prorsus *Authoritate* Divinâ, nulla *ratione* talia nituntur exempla.

A. *Quidni Ratione?*

B. Primò, Quia vita humana pluris est, quàm quæ gloriolæ mundanæ litari debeat, nulla tantam jacturam cogente *necessitate*.

Secundò, nihil inde *damni* accrescit hostibus, cessat tantummodò *lucrum*; & se perdere ne quid lucelli capiat hostis, idque sine ullo ejus detrimento, insolentem sapit Logicam, & miram plane Theologiam.

Tertio, Providentiæ Divinæ plurimum hoc pacto derogatur, quæ aut navem *deditiam* (idque citra *miraculum*) possit dominis integram ante restituere quàm ad oram hostilem captiva applicuerit, aut aliunde damnum facilè resarcire, quorum certè prius illud de amissa vita sperandum non est.

A. *Quid ergo in summa de* αὐτοφόνοις *istis & consimilibus statuendum?*

B. Nimirum cogitare seriò debent secũ Christiani, non esse *ludendum* cum ipsorum vitis, &

animabus immortalibus, quarum ſupremo Domino & tremendo Iudici, tanquam ab *Oeconomis*, ratio ſevera admodum ſit olim reddenda.

A. *Cum ea vitæ caducæ & mox in nihilum abituræ habenda ſit ratio, multò magis immortalium* Animarum, *quæ precio quovis mundano æſtimari nequeunt.* Mat. 16. 26.

B. Omninò, proinde quod ad Animas alienas attinet, hoc maximè *Superiorum* intereſt, [a] *Magiſtratus* intelligo, [b] *Patres-familias, Præfectos* & *Tutores* literariæ Juventutis, &c. præcipuè vero [c] *Paſtores* Eccleſiæ, quorum peculiare munus eſt *cura animarū*. [a] *Pſ.* 34. 11. 2 *Chro.* 19. 30. & 34. [b] *Gen.* 10. 19. *Ioſh.* 24. 15. [c] *Ezek. cap.* 33. 34.

A. *Quid vero de privatorum hominum correptione quam vocant* fraterna *ſtatuendum* (*nam ad hoc præceptum vulgò reducitur* ?)

B. Charitatis id eſſe *medicinam* Animabus valde ſalutarem, cum in [a] lege, tum in [b] Evangelio præſcriptam; ſed quæ hinc fratrum vel turpi *incuria*, vel prava animi *timiditate*, illinc fœderato quaſi malarum cupiditatum complexu, atque adeo reprehenſionis impatientia, & faſtidio, paſſim ferè (proh dolor) exolevit. [a] *Levit.* 19. 17. [b] *Luc.* 17. 3. *Col.* 3. 16.

A. *Quomodo adhiberi debet reprehenſio Chriſtiana*?

B. *Primò*, Ex notâ tantùm aut prorſus [a] veriſimili (eaque [b] graviori) plerumq; culpa, [c] non autem

autem in *Delatorum* rumuſculis fundata. [a] Hinc in Hannam graviter peccavit Eli: 1 *Sam.* 1.14. & in *Iobum* cognati. [b] *Iſ.* 29. 21. [c] *Eccleſ.* 7. 21. *Prov.* 26. 20.

2° *Prudenter*, ſervata [a] *temporis*, aliarumque *Circumſtantiarum* commoditate, ne fortè medicina in venenum faceſſat. Hinc non ſunt temere [b] qui nobis dignitate *multum anteſtant* monendi, cumq; id poſtulare videtur *neceſſitas*, non ſine debito *modeſtiæ* temperamento. [a] *Prov.* 15. 23. [b] *Iob.* 34. 18. 1 *Tim.* 5. 1. [c] 1 *Sam.* 25. 23. 24.

A. *Quid ſi peccanti animus (putà bile, aut vino) effervеſcat?*

B. Expectandum potiùs dum ad ſe [a] redeat, לרוח היום, [b] *ad auram Diei*, ſedatis nimirum affectibus, & ad reprehenſionem fœliciùs imbibendam magis compoſitis. [a] 1 *Sam.* 25. 37. [b] *Gen.* 3. 8.

A. *Perge ad Cautelas reliquas?*

C. Præcipuæ ſunt, ut nullum *Corripiens* ſibi finem, niſi [a] *animæ liberandæ*, [b] *ædifica ionis* & *medelæ* Fratris proponat, quem itaq; cum debitâ lenitate & miſericordia tractabit, memor tamen *non* [c] *morbo parcendum, ſed ægro*. *Ezek.* 33. 9. [b] *Mat.* 18. 15. *Gal.* 6. 1, [c] *Tit.* 1. 13.

A. *Correptum more Chriſtiano quid decet?*

B. *Humilitas*, [b] *Gratitudo* Deo pariter ac Hominibus, vitæq; [c] *emendatio*. [a] 2 *Sam.* 12. 13. [b] 1 *Sam.* 25. 32, 33. *Pſ.* 141. 5. [c] *Neh.* 5. 12. *Prov.* 29. 1.

Cap. 18. *De Præcepto Septimo.*

A. *QVid vetat Præceptum Septimum?*

B. *Scortationem*, atque adeo quamvis *immundiciem* libidinosam, corpore, vel mente sola perpetratam, & quoscunque lasciviæ aut *fomites* aut *incentiva*.

A. *Quid autem affirmatè præcipit?*

B. Ut Castitatem omnem & continentiam corporis, animique, diligenter excolamus. 1 *Th.* 4. 4.

A. *Quomodo dividi solet Scortatio?*

B. In *simplicem* & *compositam*: illa est *soluti* cum solutâ; (& usitatò dicitur *Fornicatio*) hæc *conjugati* cum conjugata, aut si conjugatus ipse scortator, cum soluta; & vulgo nuncupatur *Adulterium*.

A. *Quid sibi volunt qui* simplicem *fornicationem vix* (*aut ne vix quidem*) *concedunt ab hac lege damnatam, neque propriè dici peccatum?*

B. Cogitationes Animorum (*scrutatori omnium*) Deo judicandas relinquimus: interim certissimum est Fornicationē omnem præcepto septimo *aperta* fronte contradicere, nec quicquam Doctrinæ Evangelicæ, velut Indicto ei per *præconem* Bello, magis adversari.

A. *Cur hoc Evangelio tam inimicum statuis?*

B. Quia tantum abest (qua sanctissima est illius

non ante ſponſalia per repudiantem deprehenſa; quod ſecus habet in divortiis, (ſaltem *Chriſtianis*) & *perfecto* matrimonio, niſi in caſu unico Adulterii.

A. Licuitne Iudæis uxores dimittere pro arbitrio, vel ob cauſam quamlibet leviorem?

B. [a] Non licuit, etſi [b] *permiſſum* hoc eis fuerat *ob duritiem cordis*, cum nullam hujuſmodi Divortiis aut irrogare *pœnam*, aut denunciare Deo placuit. [a] *Mat.* 19. 8. *Mal.* 2. 14. *&c. Mat.* ubi ſupra.

A. Sed locus iſte Mal. 2. 14. *ab aliis alias exponitur, ad permiſſionē uſq; Divortiorum* approbatoriam?

B. Ita, quin fortaſſe non ſatis attendentibus ad verba aut ſcopum Textus; multum enim abeſſe videtnr à loci ſententia, ut confirmatū eat *injuſta* illa & *temeraria* Judæorum divortia. Quippe *perfidiam* maritorum ibi graviter perſtringit, & uxorem vocat *ſociam*, eamq; *Fœderalem* mariti, & conſequenter haud temerè, imo niſi in cauſa Adulterii, nulla lege Evangelica dimittendam.

A. Vxores vero adulteræ non dimittendæ, niſi prorſus è vivis erant. Lev. 20. 10.

B. Certè, ſi accuſarent mariti, quod indubiè illorum *arbitrio* permittebatur. *Ioh.* 8. 11.

A. Nunquid eadem eſt uxoris poteſtas in maritum Adulterum? ita enim videtur, *Mar.* 10. 12. *& in lege* [a] *Civili par ferè utriuſque ratio*. [a] *C.* 5. 17. 8.

B. Vxor ſub poteſtate viri eſt, tanquam *capitis*, neque

neq; poteſt *Dominium exercere in virum*. Locus autem ex Evangelio nihil habet, unde colligatur id Fœminæ licere (obſtabit ſemper diverſiſſima uxoris & mariti conditio [c] divinitus præſcripta) ſed *ex hypotheſi*, quod maritum *voluntariò* deſerit, Adulterii manifeſtam pronuntiat. [a] 1 *Cor.* 11. 3. [b] 1 *Tim.* 2. 12. [c] *Gen.* 3. 16. Interim haud negandum leges *humanas* in tali caſu *uxoribus* quoque poſſe ſuccurrere, quod fecit Lex *Civilis*. *v. Legem modò citat.*

A. *Supereſt ut de rebus illis quæ libidinis & impudicitiæ in hoc præcepto vetitæ plurimis videntur Adminiſtræ (quales ſunt præcipuè* ſaltationes & Choreæ *publicæ (uti ſolent exerceri)* Ludi Theatrales, *& id genus alia) paucis quid tibi videatur exponas.*

B. Longum eſt ad iſta punctim reſpondere, ob *circumſtantiarum varietatem*: ſed cum graviſſimis nunc dierum, (imo & antiquitùs) ſcatere ſoleat corruptelis ejuſmodi ludicrorum uſus (in quæ Patres Eccleſiæ antiquiores eo nomine vehementiùs detonarunt) poterit Chriſtianus quiſq; tantiſper ab eis *abſtinere*, dum mendis & fœditatibus ſuis *fœlice aliquâ manu* repurgentur.

Cap.

Cap. 19. *De præcepto* octavo.

A. *QVid eſt Furtum quod prohibetur in præcepto octavo?*

B. Eſt contrectatio rei alienæ, invito Domino.

A. *Quotuplex eſt?*

B. Variè dividitur: nos tantum quæ noſtri ſunt inſtituti delibamus: 1. itaque ratione modi, vel eſt *apertum* (quod dicitur *Latrocinium*) vel *occultum*, & ſpecialiter appellatur Furtum. utrumque rurſus vel eſt *directum*, vel *indirectum*.

A. *De latrocinio directo non eſt dubitandi locus, ad indirectum verò quænam referenda?*

B. [a] *Bella injuſta* (quatenus Bona & facultates, *non vitam* alienam, petunt) [b] *empta, conſtupratáq; judicia*, [c] *ferreus* erga tenuiores *locupletum* animus, & nimium *contracta* manus, *Patronorum* in clientes, & *Potentiorum* in debiliores immanitas, rigor, & rapinæ, *ſacrilegium*, [c] Detentio notoria *Decimarum*, & [f] patrimonii Eccleſiaſtici contra Fas & Jura (vel in Toto vel in parte) & iſtis conſimilia plurima. [a] 1 *Reg.* 20.3.5.6.10. [b] *Am.*5.12 [c] *Deut.*15.7.8.collat. cum *Prov.*3.27. [d] *Iſ.* 3.14.15 *&* *c.*5.7. [e] *Mal.* 3.8.9. [f] *Act.* 5.3.4.

A *Quæ autem ſub* Furto indirecto *continentur?*

B. [a] *Simonia*, Contractus in Civilibus quicunque

cunque [b] *mala fide* instituti, atque adeo *insidiosa* quævis rei alienæ Piscatura.[a] *Mat.* 21.12. (huc enim locus iste à veteribus passim accomodatur.) [b] *Mic.* 6. 10. 11.12. 1 *Thess.* 4. 6.

A. Quin primo dispiciendum videtur, utrum Proprietas *ista* (*quæ* Meum & Tuum *vulgo dicitur*) *vel potius Bonorum* Communitas *apud Christianos obtinere debeat.*

B. Rectè mones, alioqui Furtum *Nomen* erit, præterea nihil; etenim sublata Proprietate Furtum tollitur. Verum cum ista Communitas non sit nisi somnium *Anabaptisticum* ab Ethnico *Platone* mutuum, non est quod multùm morari nos debeat.

A. Paucioribus itaque revincatur.

B. Hoc magna quidem ex parte jampridem fecit *Aristoteles* in *Politicis.* Ad *Anabaptistas* dicimus

1. Hinc integrum eliminari Præceptum ex Decalogo, saltem inter Christianos, quorum omnia secundum ipsos (illorum certe Patres) debent esse *communia.*

2. Hinc omnem quoque frangi *industriam*, & turpi ignaviæ, adeoque virtutis Heroicæ omnis [a] fastidio latam aperiri fenestram. [a] *Mal.* 1. 10. 1 *Tim.* 5. 17. 18.

3. Tolli quoque *Liberalitatem* in egenos, toties, idque tam sollicitè, in Scripturis commendatam; & verbo; omnia in *Chaos antiquum* relabi.

A. *Aiunt*

B. Nequaquã, nam missō quòd *legibus* quibuscunq; Christianis, qua *civilibus*, quà *Canonicis*, eĩ constantissime obnuncietur, *legi* repugnat Divinæ, quæ dicit, *nuditatem non deteges uxoris fratris tui*, *Lev.* 18. 16. & 20. 21. *Parium* vero *par est ratio.*

A. *Scil. vir non ducet uxorẽ* fratris, *ergo neq; Fœmina in matrimonio habebit maritum* sororis. *Sed quid nostrà Christianorũ interest ista lex* Levitici?

B. Quantũ sane ipsius populi *Iudaici*, ex perpetuo Theologorũ consensu. Imo suffragatur ratio, quia in gentibus illis internecioni *devotis*, praxin contrariã aversatus est Deus, & severissime ultus. *Lev.* 18. *à comm.* 24. *ad fin. cap. coll. cum initio, v.* 3. *& præcipuè cum c.* 20. *v.* 11. *ad* 24.

A. *Certè quod ipsis gẽtibus interdictũ est, Christianis minime licere, nullus ibit inficias. Legi tamen supra memoratæ dissentire videtur altera, Deut.* 25. 5. *ubi* fratris defuncti *uxorẽ in matrimonium ducere non modo permissum est, sed* præscriptum, *v.* 9.

B. 1°, Id nuquã permissum est *simpliciter*, sed in *certo casu*, *v. g.* si *improles* è vivis excesserat Frater (ut constat ex citato) ad vitandum scilicet hæreditatĩ [a] *confusionem.* [a] *Num.* 27. *ab initio ad v.* 12. *& Deut.* 25. 5, 9. 2°, *Exceptio non tollit sed firmat regulam in non exceptis.* Supremo visum est legis latori in isto casu cum vetere populo sno dispensare, quod in aliis non fecit.

A. *De* Primorum *quos vocant* consobrinorum *nuptiis, quid ex lege Divina eruendum?*

B. Primo

B. Primò, eas non *disertè* neque ex consequentia *evidente* aut *necessaria* prohiberi. At 2°. Cum in vetitorum graduum *Orco* [a] proximè consistant, tutius & [b] ἀκεραία pietatis Christianæ multò dignius videtur ab istis in solidum abstinere. [a] *Lev.* 20. 20. [b] 1 *Th.* 5.22.

A. Quid itaque sibi volunt, qui in Gradibus prohibitis Dispensationes (*vel millenas in die, si adsint* mercatores) *promptissimè* nundinantur?

B. Insignem certè faciunt, majestati Divinæ contumeliam, illius *voluntatem* suæ ipsorum *libidini, quæstuique*, turpiter & sacrilegè mancipando.

A. Sed fortasse leges istæ de Connubiis Judaica Judiciales *erant & positivæ, istique populo peculiares, proinde in Ecclesia Christiana aut* emortuæ, *aut saltem* dispensabiles?

B. Imo hypothesin istam paulo ante ab imis subruimus, ubi palam fecimus prædictas leges *Gentium* quoq; profanarum fuisse obligatorias, cujusmodi lex Hebræorum *judicialis* nulla erat, cum minimè data sit Gentibus.

A. Quid proximè de Repudiis *&* Divortiis *dicendum?*

B. Repudia propriè sunt Matrimonii per sponsalia tantum *inchoati*, Divortia *consummati*, quorum hoc insigne discrimen est, quod semper potuerint Repudia fieri sine maculâ, modo cum debita *solennitate*, & *ex causa* valde gravi

non

A. *Aiunt vero Communitatem ſuam invaluiſſe temporibus optimis Apoſtolorum, quidni & noſtris obtineat?*

B. 1. Apud aliquam Eccleſiæ partem, Fideles ſcilicet [a] *Hieroſolymitanos*, non [b] totam Eccleſiam [a] *Act.* 2.44. [b] *Act.* 12. 12.

2. Communitas erat pure *voluntaria*, nullo cogente præcepto Divino, [a] decreto nullo Apoſtolico [a] *Act.* 5. 4.

3. *Bonorum* Communitatem quali utebantur tunc temporis nonnulli Chriſtiani, *cæteris paribus* & hodie uſurpari poſſe concedimus, i.e. ſi eadem per omnia *Temporum* eſſet & *circumſtantiarum ratio*. Interim à caſibus *ſingularibus* ad *ordinarios* turpiſſime arguitur.

A. *Sed rerum omnium Proprietas fundari videtur in* gratia, *neque conſequenter jus ullum* infidelibus *eſſe in iis quæ poſſident. omnia veſtra ſunt* (inquit Apoſt.) *vos autem Chriſti.* 1 *Cor.* 3.22.23.

B. Non ibi loquitur Apoſt. de Proprietate *temporali*, ſed *Beneficio ſpirituali*. Omnia Fidelium ſunt, i. e. illorum ſpirituali Commodo per gratiam ſubſerviunt. Adde quod dicatur Deus [a] Terram dediſſe *Filiis Hominum* (indefinitè) non autem ſolis fidelibus, qui quidem iſta phraſi rariſſimè indigitantur, [b] *Infideles ſæpe.* [a] *pſal.* 115 16. *conf. Deut.* 2.5. cum *Ezek.* 29.9. *Dan.* 4.17. [b] *Gen.* 6.2. *& c.* 11. 5. *pſal.* 4.2. *& c.*

A. *Quid cenſes de* Sacrilegio?

B. Horren-

B. Horrendum esse, si quod aliud *Furti* genus, Deo ipsi quod [a] *peculiariter*, (non modo tantum *generali*) suum est, abripiens. *Suum* autem est quod *publico* ejus cultui & ministris Ecclesiasticis separatum dicatur. [a] *Num.* 18.20.21. *Mal.* 3.8. 9. [b] *Psal.* 24.1.

A. Non ergo licet alienare *Fundos & Bona Ecclesiastica?*

B. Ab *hoc* vel *illo* clerico (si demerebitur) ad alium clericum magis idoneum licet, quia sic semper sunt *Dei*, quod modò diximus, i.e. illorum qui solenni ejus *ministerio* in Sacris ad id specialiter *separati* vacant: ad alios non licet, nisi de consensu *manifesto* ipsius Dei, quia sic quod suum est aliorsum vi *sacrilega* raptatur. Huc minime pertinent *monasteriorum* superiore seculo abolitorum proventus, quos non ministerio *Ecclesiastico*, sed rei potius *Eleemosynariæ*, aut ad summum *literariæ* sepositos, ad usus consimiles à Principe inflecti nil vetat.

A. Sed durum Os Sacrilegii *à multis integrum deglutitur?*

B. Ita, quia *plenum medullæ*; quin male ut plurimum in ventriculo coqui nimis multædocent Historiæ. Huc accomodari poterit. *Iob.* 20. 15.

A. Quid ergo faciendum iis quos iste casus aspicere rectà videatur?

B. Quid aliud, nisi ut maturè *reddantur Deo*

quæ

quæ ſunt Dei, quod ut cum minimo fiat poſſeſſorum diſpendio, legum eſt Chriſtianarum ex *poſtfacto* (& in ſecunda quaſi *Tabula*) cum primis providere. *Mal.* 3. *à v.* 8. ad 13.

A. *Hæc optare quidem* pietatis *eſt*; *ſperare*, *ſingularis animi fidentiæ. Quod impoſſibile tamen apud Homines*, *Deo poſſibile. Sed an idem de* Decimis *dolo malo ſurreptis*, *aut aperta vi expilatis*, *ſentiendum?*

B. Prorſus, idq; *ex abundanti*, lege ſcilicet Humana, eaque omnium conſtantiſſima (ex quo primum facta eſt Eccleſiæ Decimarum donatio) corroboratis, & in contractibus nunquam non Eccleſiæ *reſervatis.*

A. *Num itaque ſolo nititur* Humano *jure Decimarum ſolutio?*

B. Equidem ſi *ſolo*, bonorum eſt civium parere legibus, quarum communi beneficio quod ſuum eſt ſibi habent: nam hic quoque qui ſciens volens *offendit in uno*, *reus tenetur omnium.*

A. *Sed de jure Divino* Evangelico *quid dicendum?*

B. Præmiſſo, quod aliud ſit Decimarum *ſeparatio*, aliud ſeparatarum *ſolutio*, & quod tantum de poſteriore quæritur, intrepidè ſtatuendũ Decimas iſtas *ex hypotheſi*, i. e. ubi ſemel Deo dicatæ fuerint, juris eſſe *Divini*, & niſi jure ſuo cedente Deo, [a] prorſus *immutabilis*; neque enim poteſt jus (inferius) *humanum* præjudicare

ſuperiori) *divino*. Quid, quod Evangelium nullibi Decimas abrogaverit, etiam [b]ante legem ſolutas, quin potius obliquè [c] communiat. [a] *Act.* 5. 4. [b] *Gen.* 14. 20. *&* *c.* 28. 22. [c] 1 *Cor.* 9. *à v.* 9 *ad* 15.

A. *Perge ad* Simoniam, *quam Furti ſpeciem ſuperiùs enumeraſti.*

B. Ea quam hic præcipuè attingimus eſt Datio vel Acceptio *pecuniæ* aut *emolumenti* cujuſcunq; Temporalis ob jus aliquod aut *Beneficium ſpirituale*, ceu purè *Eccleſiaſticum.*

A. *Vnde id nominis contraxit?*

B. A Simone illo *mago*, qui Spiritum Sanctum (i. e. illius dona) precio emere cupiebat, *Act.* 8.

A. *Sed videtur Simonia, quam nunc vocamus, à prima illà permultum diſtare, cum certum ſit* χαρίσματα *ſive dona ſpiritualia quæ affectabat Simon, neque de jure neque de Facto redimenda, Spiritu ſancto pro* [a] *ſuo uniùs arbitrio cuncta* gratis *diſpenſante (quo magis execrandum Simonis Crimen;) ſecus habet in Beneficiis & rebus Eccleſiaſticis, ad quarum collationem* Humanæ *voluntatis conſenſus requiritur* [a] 1 *Cor.* 12. 11.

B. Diſcrimen eſſe haud obſcurum fatemur; neque tamen Simoniam *hodiernam* ad primævam illam ſat commodè revocari poſſe dubitamus.

A. *Profer rationem.*

B. De

B. De Clericis ministerio sacro (si qui sint *minus idonei*, i. e. non sufficienter ut voce utar Apostolica,) διδακτικοῖς, in expedito res est. Cum enim ad id muneris rite obeundum *antecedenter* necessaria sint (idq; debita *proportione*) dona *spiritualia* & virtutes, quà practicæ, quà speculativæ, qualésque *auro* statim *argentóque* emi, ubi illis opus est, non posse constat, (magis quam dona ipsa *miraculorum*) satis liquet apud talem *Simoniacè* promovendum pecuniam suam donorum spiritualium *instar* obtinere, cum illâ impetrare satagit, *impetratque*, quod istis tantummodò debetur. [a] 1 *Tim.* 3.

A. Certe hæc eadem specie videtur, licet non gradu cum prædicta Magi Simonia. Quid vero si Clerici cætera sint idonei?

B. Casus semper excipio *raros* admodum & *singulares*: Cum vero illi quoque rem sacram viz: *Curam Animarum*, qua citra opem Sp: Sancti *specialē* pro muneris, dignitate defungi nequeunt, obtorto collo (i. e. *mercede* data) sibi trahere nihil vereantur, ad *Simoniæ* propriè dictæ Prædicamentum reductivè illud pertinere dubitandum non est. Mitto quæ ab Ecclesiæ *Patribus* & *Conciliis* passim effulminantur in *Simoniam* qualis post ipsum Simonem ad hodiernum usque diem extitit. Vnum hoc indicare liceat, adversus Simoniacum, *quemvis, etsi* [a] *maximè infamem admitti*, [b] *sicut in crimine læsæ*

Majeſtatis eumque [c] *Hereticis annumeratum.* [a] *Decret.* 5. 3. *cap. Tanta.* [b] 15. 3. *Sanè.* [c] 1. 1. *cap. Presbyter.*

A. *Interim quid de* Patronis *Simoniacis dicendum?*

B. Quod veritatis eſt, eos *Peſtes* eſſe Eccleſiæ, *ſui amantes*, Animarũ oſores, profligantes Conſcientiam, ut ex ipſo *Dei Fiſco* depeculentur pecuniam: nec Chriſtianæ Reip. quicquam fere magis intereſſe, quam ut quos non regit *metus numinis*, coerceat *authoritas Magiſtratus*; eadem ſaltem juramenti Religione adverſus Simoniam teneri, qua Clericus.

A. *Inſtabunt tamen ſe dignos promovere, ita ſaltem à* Superioribus *judicatos.*

B. Quaſi vero ignorent ipſi dignos non eſſe Homines *perjuros*, quique non per *januam* intrant canonicam, ſed ut Jupiter iſte Poeticus, *imbre Aureo* per tegulas delabuntur.

A. *Multi quoque* Uſuram, *quæ eſt* Acceptio pecuniæ à Debitore ſupra ſortem, *Furti hujus* indirecti *poſtulant.*

B. Ut quod res eſt fateamur, malè ſemper audivit *antiquitùs*, in orbe non ſolùm *Chriſtiano*, verum etiam *Ethnico* & *Infideli.*

A. *Nunquid ergo illicitam putas?*

B. Non eſt hoc *temere* & *ſimpliciter* affirmandũ, & multa poſcit (quæ *Enchiridii* anguſtiis includi haud facile ſuſtinebunt) accurata talis controver-

troversiæ ventilatio. Nam 1° distingui solet usura in *compensatoriam* & *Lucratoriam*: compensatio autem 2ª est, *æquitatis* scilicet & *gratitudinis*; illa, quâ Creditori damnum (si quod acciderit) *grave* & *improvisum* ex Creditæ pecuniæ carentiâ à Debitore ultrò resarcitur; ista, cùm Debitor, nullâ *pactione* interpositâ, *minis* nullis, *vi* nullâ impellente, lucri sui particulam aliquam Debitori delibandam *dono* porrigit; quarum neutra (vel ex hujus parte, vel illius) Christianæ legi adversatur, ut è *comparatorum* legibus arguere licebit, ex *Luc. 6. 33.*

A. *Cum hoc* usuræ *genus* simpliciter voluntarium *esse constat, de eo nullus, ut puto, scrupulus hærere poterit. Quid vero de* lucratoria *illâ, & factâ legibus humanis* necessaria, *arbitrandum?*

B. Leges quidem eam *tolerantes* (*Anglicanas* nostras potissimum loquor) minimè damnandas, cum id ob Christianæ charitatis defectum quodammodò *invitæ* faciant, ipsamque interim usuram probris infectentur gravissimis, ut legi *Evangelicæ* parum conformem: nec sane tam *tolerare* videntur quam *pudefacere*, & malum, (alioqui ferox & indomitum) finibus utcunque certis continere. *v. Stat. 37. Hen. 8. c. 9. & 5 & 6 Edv. 6. c. 20* (quæ quidem lex, etsi nunc antiquata, omnẽ simpliciter usurã severissimè damnavit) 13 *Eliz. c. 8.* 21 *Iac. 17.* ad calcẽ, *ubi clausula quædam occurrit exceptoria, notatu non indigna.*

A. *Iudæis*

Iudæis quidem fœnerare Fratribus *omnino* [a] *interdictum constat, sed an Christianis lege Evangelicâ, res in ambiguo posita videtur.* [a] *Deut.* 23. 19. 20.

B. Multi tamen à Christo prohibitum statuunt, *Luc.* 6. 35. [δανείζετε μηδὲν ἀπελπίζοντες] cûmque ea sub lege *Mosaica* vigebat charitas, ut *Fratribus* mutuum daretur sine fœnore, indignum prorsus existimant *Evangelio aureum* illud *Charitatis* laxare vinculum; Evangelio, inquam, cui *à fronte* præfulget Adamantis cuspide, *Servatoris* sanguine, insculpta vox [a] *propria*, CHARITAS. [a] *Ioh.* 13. 35.

A. *Sed* Ædium, Fundorum (*& similium*) *locatio nunquam male hactenus audivit, cur itaque suspecta redderetur* pecuniæ *fœneratio?*

B. Quod illa *nullibi, nunquam* fuerit reprehensa, hæc *omni ævo* & *loco*, satis indicat (vel ipso *generis humani* sensu) *minime parem* utriusq; *rationem*; nec fortasse ita tenebris involutũ est discrimen, quin posset (modò ponerentur *præjudicia*) in lucem vindicari. Sed de hoc, *Ohe, jam satis est.* Liceat modò coronidis vice hoc unũ monere, *In dubiis sequenda tutiora*: certissimum est *non fœnerantem* non peccare, an æquè hoc certum de *fœnerante* fuerit, suo *per me* quisque suffragio & sensu fruatur.

A. *Hoc itaque misso, in contractibus ordinariis quæ regulæ generales, ut Furtum vitetur, observandæ?*

B. 1[1],

B. 1ª, ut juſta ſint *pondera*, & *menſuræ*. *Lev.* 19.36. *Am.* 8. 5. 2ª, ut *proba* & *utilia* ſint mercimonia, emptoriſque precio *proportionata*, *Am.*8.6. 3ª, ut Emptoribus, ſi quid in iſtis (aut alio quovis mercaturæ nomine) peccatum fuerit,re cognitâ,damnum præſtetur. *Luc.*19.8. *Contrahentes* autem in omnibus regat (ubi loquitur) *ſcriptura*, ubi tacet, propria *Conſcientia*, optimorum & prudentiſſimorum conſiliis adjuta; memores Hominum dolo malo in re qualibet erga quoſvis utentium *ultorem eſſe Deum*. 1 *Theſſ*. 4. 6.

Cap. 20. *De Præcepto nono.*

A. *QVid nonum vetat præceptum?*

B. *Mendacio*, falsisque *Criminationibus*, *& calumniis* alicujus vitam, nomen aut fortunas impetere.

A. *Quid præcipit?*

B. Ut in asserenda *veritate* ista omnia, quoad licet, unicuique sarta tecta præstentur.

A. *Num itaque* Proximi *nomine in præcepto* quemvis *intelligendum putas?*

B. Sic, Domino ipso exponente, *Luc.* 10. *à vers.* 27. *ad* 38. Cum enim *Amor proximi* secundæ legis Tabulæ vim omnem contineat (ut *ib. v.* 27. *& alibi*) nec ulli prorsus mortalium facienda sit injuria, Proximum istum unumquemlibet indigitare necesse est.

A. *Quid est mendacium?*

B. Est rei falsæ significatio quævis cum *voluntate* fallendi.

A. *Quotuplex est?*

B. Triplex; *perniciosum*, cujus finis est proximi damnum; *Officiosum*, quod in illius bonum dirigitur; & *Iocosum*, quod ejusdem voluptatem & delectationem primario respicit.

A. *Ecquid horum licere nullum arbitraris?*

B. Certe nullum probatur in verbo Dei, quin potius contra mendaciũ in *genere* illustria extant [a]edicta, [b]severissimis sanctionibus munita.

[a] *Lev.* 19. 11. *Col.* 3. 9. [b] *Ps.* 5. 6. *Apoc.* 21. 27.

A. *De*

A. *De mendacio pernicioſo nulla lis eſt quin maxime* [a] *exoſum ſit Deo & deteſtandum Hominibus, quippe quod in jura charitatis perinde ac veritatis maligne invadit.* [a] *Pſ.*52. 3,4,5. & *Pſal.* 120. 3, 4. *Prov.* 6. 19.

B. Verum multi non idē ſentiunt de mendacio *officioſo*, & *Iocoſo*; neq; diffitendū eſt iſta *virtutes* ferè videri poſſe, ubi cum illo vitii *monſtro* conferuntur, non poſſe tamen in totum excuſari, nec ullius mendacii praxin Homini Chriſtiano convenire aſſerendum.

A. *Fac initium à mendacio Iocoſo.*

B. Diligenter hic notandū 1° [a] *Ironias*, [b] *Hyperbolas*, [c] *metaphoras*, & id genus [d] alias locutiones figuratas (ubi rite adhibentur) mendaciorū nomine, minime denigrandas, utpote quæ veritatē (minus quidē uſitata, at ſatis nota veſte conſpiciendā) exhibent, quibuſq; tota ſcatet Scriptura. [a] 1 *Reg.* 18. 27. [b] *Ioh.* 21. 25. [c] *Ioh.* 15. 1. [d] *Mat.* 26. 26, 28, *& paſſ. alibi.* 2°, Si quis ad jocum & voluptatē ſermonibus ſuis interſperſerit, quod tamen ſigno quovis aliter habere indicat, non videtur ad mendaciorū familiam tale dictū pertinere, magis quā *Ironiam* aut *Tropum* conſimilē. 3° effrænem tamen ejuſmodi dictorū joculariū uſum vix culpa carere, cum *gravitatem* haud deceat Chriſtianam; certe non periculo, cum lingua iſtis nimium *aſſuefacta* in ipſius mendacii laqueum facilius incauta proruit.

A. *Sic autem ſubductis rationibus quid habet*

contra mendacium quod dicitur Jocoſum?

B. 1°, Quod ſit minime neceſſarium: poſſunt enim cordati quivis [a] (modò Chriſtiani) ſatis in quotidiano convictu oblectari ſine mendacio. [a] *Phil.* 4. 4. 2° Quod virtuti formaliter inimicum; nec obſtat finis (aut potius Jocantis *Intentio*) quo minus mendacii *formalis* & directi ſtigma gerat. Nam qui ſciens malum facit ut eveniat bonum, *ſpinas plantat, ut colligat uvas, Gehennæ ſerit, ut cœlum metat. Rom.* 3. 8.

A. Ad mendacium perge officioſum?

B. Hoc omnium maximè *coloratum*, in certis præcipuè caſibus; cum vero non ſit mentiendũ [a] *propter Deum*, multo minus ut gratificemur creaturæ, neque (quod modò allegavimus) *faciendum eſt malum ut inde conſequatur bonum*, ab eo cavendum prorſus Homini Chriſtiano cenſemus. [a] *Iob.* 13. 7.

A. Solent vero [a] *Obſtetricum Ægyptiacarum*, [b] *Rachabæ*, & [c] *Abrahami exempla in mendacii officioſi tutamen urgeri.* [a] *Exod.* 1. 20. 21. [b] *Joſh.* 6. 21. [c] *Gen.* 12. 13. & c. 20. 2.

B. Exempla non probant, niſi ad imitandum divinitùs propoſita. Remuneratus eſt Deus obſtetricum & Rachab [a] ſui *timorem* ac [a] *fidem*, condonavit *mendacium*. Abrahamus autem omnino non mentitus eſt, etſi carnis infirmitati ſuccubuiſſe [c] conſtat, unde & [d] Adulterii periculo uxorem expoſuit. [a] *Exod.* 1. 21. [b] *Heb.* 11. 31. [c] *Gen.* 12. 12, [d] *v.* 19.

A. *Annon*

A. *Annon pro mendaciis habendæ ſunt* Æquivocationes?

B. Non *Logicæ*, ceu *verbales*, (quarum haud ſterilis eſt ipſe Ager Domini, (ſacram intelligo Scrip.) at vero *mentaliũ* alia plane eſt ratio, quæ cum à *mangonibus Jeſuitis* primum adornatæ (ſi non excogitatæ) fuerint, *Ieſuiticæ* vulgo appellantur. [a] *Mat. 9. 24. Jo. 2. 19. & c. 11. 11.*

A. *Quas dicis Equivocationes* Iesuiticas?

B. Quæ *parte* tantum ſenſus ore prolata, mente premunt alteram, prolatæ *deſtructoriam.*

A. *Da exemlpum.*

B. Quærenti Iudici, *Eſne Ieſuita*, aut Sacerdos, quẽ vocamus, *Seminalis?* is autem etſi talis revera fuerit, *intrepidè* negaret, tacitè ſecum intelligendo in hunc modum, *non ita, ut hoc tibi patefaciam*, vel *ut mille tibi Aureos donarem*, aut aliquod ſimile. vid. *Maſon.* de Æquivoc. c. 3.

A. *An vero fieri poſſe ut* Chriſtianitatem *profeſſi, quique ſibi* Columnæ *videntur, & quibus deſtituta concideret omnis Religio pariter ac Ratio, talia nobis propinent Errorum* portenta, *quibuscum neque* Religio *prorſus ulla, neq;* Societas *Humana conſtare poterit?* Abſit credere quæ videmus.

B. Excipiunt quidem (*verbo tenus*) *negocia Fidei & contractuum* civilium: verum hic *non diſcedunt ab Arte ſua*, [a] æquivocè ſemper agentes. In utriſq; quis Fidem habiturus eſt eis, quorũ in reliquis ita ſe *veſtigia terrent.* [a] *v. Maſon ubi ſupr.*

A. *Num*

A. *Nunc tandem mirari desino prodigium istud doctrinale*, Fidem non esse Hæreticis servandam, i.e. *nullis, qui Romanæ Communionis non audiunt.*

B. Illud tamen à Sancti Concilii Oecumenici [a]*Constantiensis* Patribus (quanquam *in omnibus non probantur*) in casu celeberrimo *Ioh. Huss*, & *Hier. Pragensis* strenuè definitũ constat; cujus equidem dogmatis & Decreti Conciliaris huc redit *Christiana* admodum sententia, *Pontificiis licere tum Homines ludos facere, tum Deum.* [a] *Sess.* 19.

A. *Quid vero circa Criminationes & probra in Proximi nomen jacta speciatim observandum?*

B. Ea sunt vel de Criminibus *malignè* confictis, vel temere *suspectis*, vel *certò cognitis.*

A. *Quid si maligne ab ipso Criminatore confictis? ut Ier.* 18. 18. *Psal.* 35. 11. *Dan.* 6. 4, 5.

B. Diabolicum prorsus ingenium prodere, præcipuè si in viros [a] *dignitate* aut [b] *virtute* præstantes. [a] *Zech.* 3. 2. 2 *Pet.* 2. 10. [b] *Pro.* 17. 15,

Quos 1° thesauro spoliant longe preciosissimo, bona nimirum fama. Eccles. 7. 1.

2° Authoritatem & religionem per ejusmodi latera conviciis proscindunt. *Psal.* 69. *à v.* 7. ad 13.

3° Conviciis affectos quantum in se est Ecclesiæ Republicæque inutiles reddunt, qui fortasse nil prius habent quam ut de utraque præclarè mereantur. *Dan.* 6. ubi sup. 3 *Joh.* 9. 10.

A. *Quid si leviter tantum suspecta sint crimina*

quæ

quæ rumuſculis *ultro citroque agitantur?*

B. 1°, neminem decet adverſus quempiam (maxime honeſti nominis) temere accuſationem [a] admittere, nedum diſſeminare: imo hoc fieri libenter, ex pravo ſaltem animi conſilio, non poteſt citra æternæ Salutis diſcrimen. [a] 1 *Tim.* 5. 12. [b] *Prov.* 10. 18. *Jer.* 9. 4. [c] *Pſal.* 15. 1. 3. 2° militat iſta σπερμο-λογίας prurigo adverſus *aureum* illud legis & Prophetarum, Evangelii, imò & luminis naturalis oraculum, *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.* 3° Hominem non decet [a] cordatum *ulla* in *re* levibus duci *ſuſpicionibus*, nedum in eâ quæ Proximi ſui tantum interſit. [a] *Prov.* 14. 15.

A. Quid demum ſi probri materia (Crimen) certò perſpectum fuerit?

B. Diſtinguendum de Perſonis & de Crimine. Perſonæ ſunt vel *publicæ*, vel *privatæ*. Crimen vel quod Eccleſiæ & Reip. detegendum omnino refert, vel non. Si notum ſit perſonæ publicæ (magiſtratui) ſitque criminoſus intra ſuæ *cognitionis* fines, non agit contra charitatem, ſi pænâ prudenter impoſitâ [a] manifeſtum faciat. Si perſonæ tantum privatæ innotuerit, neque tanti ſit momenti ut in Conſcientiâ foras eliminare teneatur, [b] privatim monuiſſe ſufficiat, idque [c] *in ſpiritu manſuetudinis, conſiderans ſeipſum ne & ipſe tentetur.* [a] *Sam.* 3. 13. 1 *Tim.* 5. 20. [b] *mat.* 18. 15. [c] *Gal.* 6. 1.

Cap.

Cap. 21. *De Præcepto ultimo.*

A. QVid *in Præcepto ultimo vetitum continetur?*

B. In diversa hic abeunt Theologi. Quin 1° Non est dubitandum in hoc Præcepto aliquid prohiberi, quod in nullo propriè reliquorum; aliàs non constaret *Decalogus*, sive *decem verba*: quippe *decem* non erunt, si alterum ab altero non *specificè* distinguitnr, proinde necesse est ei objectum *speciale*, uti cæteris, assignari. 2° itaque, duo hic prohiberi videntur: primùm scilicet, *inordinatus* quicunque motus, etiam *sine consensione* actuali voluntatis, (quos *primos*, & *primò primos* in Scholis vocant,) qui cum legi Diuinæ conformes non sunt, aut hic aut nullibi interdictos habemus.

A. *An censes quoque pravitatem illam* originalem (*peccatorum omnium actualium* fomitem *perpetuum*) specialiter *hic prohibitam includi?*

B. Ita, (quanquam propriè & primariò vetantur *Actus*, pronitas autem radicalis ad malum ab Actu illo *primo* proveniens, duntaxat *ex consequenti*) nam ad illam respiciens Apostolus *Concupiscentiæ* nomine designat, citatis hujus præcepti verbis, *Non Concupisces.*

A. *Sed vetantur* futura, *&* libera, *non* præsentia, præterita, *aut quoad statum* naturalia. *Peccatum*

tum vero originale omnibus præſens, *& ex lapſu primo* ingenitum *adhæret?*

B. Imo lex moralis in Decalogo comprehenſa non ad Hominem in certo *ſtatu* (putà peccati) ſed potius ad Hominem *ſimpliciter* pertinet, & conſequenter in ſtatu *integro* æque ac *lapſo*, quo Concupiſcentia iſta caruit & carere potuit, haud ſecus atque ex quo *hæret lateri lethalis arundo.* Deinde, concupiſcentia non ad hanc magis quam ad illam Temporis differentiam reſtringitur.

A. *Quodnam eſt alterum illud in præcepto vetitum?*

B. Sortis ſuæ diſplicentia, cui ex adverſo includitur præceptum poſitivum, ut ſuâ ſit quiſque portione *contentus.* Phil. 4. 11.

A. *Verum hoc alibi præſcriptum videtur, ut in præcepto* 8°.

B. Non tamen ut hic, *generaliter*, ſed reſpectu poſſeſſionis alienæ, & *quâ talis*; fieri enim poterit, ut etiamſi totum quis orbem poſſideret, ſicque nulla ſupereſſet in Terris quam concupiſceret *res aliena*, Sorti ſuæ minimè acquieſcat. Eccles. 1. 8. & 4. 8.

A. *Poteſtne* Viator *aliquis implere legem?*

B. Senſu propriè *Legali* non poteſt, ſic enim peccati immunis eſſet (quod *cis patriam* [a] non eſt expectandum) ſenſu *Evangelico*, i.e. quoad omnes etſi non *gradus*, [b] *partes*, tamen animique

[c] *ſyn-*

[c] *ſynceritatem* habitualem non poſſet modo ([d] Gratia adjutus divina) verum etiam ſub Animæ periculo legem [e] adimplere tenetur.

[a] *Iac.* 3. 2. 1 *Ioh.* 1. 8. [b] *Luc.* 1. 6. *Pſal.* 119. 6. [c] *Iob.* 2. 3. 2 *Cor.* 1. 12. [d] *Ioh.* 15. 5. [e] *Iac.* 2. 8.

A. *Sed exécrabilis eſt quiſquis non manſerit in omnibus quæ legis ſunt, ut ea faciat.* Gal. 3. 10.

B. Quin *Factus eſt pro nobis Execratio*, qui eſt *Benedictus in ſecula.* Gal. 3. 13.

Cap.

Cap. 22. *De Eccleſiâ.*

A. *Quid ſignificat vox* Eccleſiæ *ſenſu Theologico, & maximè uſitato?*

B. *In genere* cætum Chriſtianum, ſive in Chriſtum [a] credentium, per [b] verbi præconium (ordinariò) & [c] Spiritum Dei, è reliqua mundi colluvie [d] evocatum. [a] *Act.* 2.44. 19.2. [b] *Ro.* 10.14. [c] *Iſ.* 59.21. [d] *Ro.* 1.7.

A. *Quotuplex eſt Eccleſia?*

B. Diſtingui ſolet 1° *in* [e] *militantem* (in Terris) & [f] *triumphantem* (in cœlis) & 2° in *Viſibilem* & *Inviſibilem* [e] 2 *Cor.* 10. 3,4. [f] *Apoc.* 7. 9.

A. *Unde autem oritur iſta Eccleſiæ diſtinctio poſterior?*

B. Ex varia membrorum unde componitur conditione, tum internâ, tum externâ.

A. *Quî vero ex interna?*

B. Nempe *viſibilis* conflatur ex fidelibus, qui tales [g] habentur, ſive *judicio charitatis*, ſive *veritatis*: *inviſibilis* ex iis tantum qui fideles *revera* [h] ſunt, quorum ſcilicet interna indoles, etſi Deo καρδιογνώστῃ notiſſima, aciem tamen [i] humani intellectus (niſi divinitus revelata) fugit. [g] 1 *Cor.* 1, 2. *Act.* 8.13. *Apoc* 3, 2. [h] *Ro.* 2. 29. *Eph.* 5. 25. [i] *Act.* 9.13. 15. *Mat.* 23, 28.

A. *Dic quomodo ab externa Eccleſiæ condione naſcitur diſcrimen?*

B. Nimirum Viſibilis dicitur Eccleſia, quæ ob multitudinem apertè profitentium veritatem, non ſibi tantum ipſi, ſed & hoſtibus Evangelii eſt [a] conſpicua: Inviſibilis, quæ ob membrorum ſive paucitatem ſive diſperſionem (ex perſecutione ortam) in angulis [b] obſcura, niſi ſibimet ipſi, deliteſcit. [a] *Ro.* 1. 8. *Iſ.* 11: 9. [b] *Mar.* 14. 50. *Apoc.* 12. 6.

A. *Quod ſi Eccleſia ſit unquam hoc nomine inviſibilis, quomodo dicitur* Lux mundi? Mat. 5.

B. 1. Non ex ſplendore ſemper externo, quippe quæ ſuas, ut Luna, *Phaſes*, imò & *Eclypſes* habet, ſed ex munere potiſſimum & officio, quod eſt in tenebris ſedentes (tum verbi præconio, tum vitæ exemplo) illuſtrare luce Evangelii.

2. Quoniam *in ſe* ſemper lumine cœleſti perfuſa, poteſt tamen (ut Sol ipſe) aut *cæcis*, aut videre *nolentibus*, aut (*perſecutionis* & errorum) opaco interpoſito collocatis [c] minimè apparere, iis interim [d] *qui filii ſunt lucis* utcunque radioſa. [c] *Apoc.* 8. 12. 9. 2. [d] *Mat.* 11. 19.

A. *At quomodo cum promiſſione Chriſti hoc convenit, ubi dicit, quod* portæ Inferorum adverſus Eccleſiam minimè prævalebunt? *Mat.* 16. 18.

B. Intel-

B. Intelligendus eſt de Eccleſia *Univerſali* & *Inviſibili*; nam de particularibus & viſibilibus experientia reclamat; ut (ſi alia deeſſent teſtimonia) exemplo ſunt Eccleſia Judaica, & 7. illæ Apocalypticæ, c. 2, & 3. utinamque non Romana.

A. An ergò non poteſt Eccleſia militans in terris penitus deficere?

B. Non poteſt; pugnat hoc enim cum *promiſſionibus* divinis, qualis ea modo memorata, *Mat.* 16. *Mat.* 28. 20. Hinc ſeculis etiam corruptiſſimis, & maxime Apoſtaticis, ubi prorſus interiiſſe videretur Eccleſia, ſuas ſibi fidelium *reliquias* in tuto condidiſſe Regem Eccleſiæ omnes docent hiſtoriæ, quemadmodum 1 *Reg.* 19. 14, 18.

A. Aſt ubi gentium fuit Eccleſia per tot annorum centurias ante Reformantem Lutherum?

B. In mediis Eccleſiæ hoſtibus *captiva*, oppreſſa fæcè, variiſque maculis deformata, ſicut tempore *Achabi* Iſraelitica, vel ut arca Dei inter Philiſthæos ad tempus triumphata.

A. Qualis vero erat iſta Eccleſia, quæ nullibi comparuit, *quæ* nullos ſibi proprios habuit paſtores, Regimen Eccleſiaſticum, & diſciplinam nullam, *quæ denique cum* cætibus (*quos ipſa vocat*) Idololatricis *communionem ordinariam exercere ſuſtinuit? Ad iſta velim*

ut ſigillatim reſpondeas.

B. Ad primum quæſiti caput, oſtenſum eſt ſuprà, minimè neceſſarium eſſe ut Eccleſia ſemper compareat, niſi ſuis ipſius membris: at 2° *ex abundanti* dicimus, ſub ipſa Papatus tyrannide comparuiſſe ſæpius gregem Chriſti, etſi obſcuriorem paulò & minùs frequentem, (nec erubeſcendum eſt Eccleſiæ, ſi quando *grex puſillus* audiat, *Luc.* 12. 32.) Imo nullo defuere ſeculo qui veritatem Chriſti, idque in graviſſimis fidei capitibus contra ſacrilegas novitates Papicolarum, quà *dictis*, quâ *factis*, quà denique proprio *ſanguine* vindicabant. Hic Judicem appellamus Hiſtoriam Eccleſiæ.

A. *Quid autem de defectu Paſtorum ſibi peculiarium, Diſciplinæ, & regiminis Eccleſiaſtici, ſentiendum?*

B. Nimirum (ut alia præteream) quod paſtores illi Pontificii (quales quales) ſufficerent *ad tempus* inſerviendis Eccleſiæ commodis *ſimpliciter* neceſſariis, ut Scribæ & Phariſæi Eccleſiæ Judaicæ, quibus ex præcepto Chriſti pro tempore auſcultandum erat.

A. *Quid porro de iſto Diſciplinæ defectu ſtatuendum?*

B. Diſciplinam ſcilicet (omnibus quaſi numeris abſolutam) ubi haberi poteſt ad Eccleſiæ ædificationem è apprimè facere, [a] *eſſentiam*

minime

minime constituere. [a] vid. 1 *Cor. c.*5. &c. 11. collat. cum 1 *Cor.* 1. *v.* 2.

A. *Quid demum ad communionem istam cum cætibus Idololatricis dicendum? potuitne ullo nomine Ecclesiæ titulum mereri, quæ se istis admiscuit?*

B. Hoc fidelium tunc temporis *infirmitatem* & *infortunium* arguit, non prohibet quo minus [a] Ecclesiæ Universalis membra censerentur; præcipuè cum duram sub papatu servirent servitutem, nec plena Evangelii luce, ut postmodum, essent imbuti. [a] *Apoc.* 2. 13.

A. *Quæ sunt notæ veræ Ecclesiæ?*

B Invisibilis eædem quæ verè fidelium, [b] vita scilicet & virtutes verè Christianæ; *visibilis*, sana in *fundamentalibus* [c] professio & prædicatio fidei, cum debita (quoad *substantiam*) administratione Sacramentorum. [b] 1 *Jo.* 2. 29. [c] 1 *Jo.* 4. 13, 14. *Mat.* 28. 19. 20.

A. *Nonne hæc inter notas Ecclesiæ censeri debet, quod unum in terris* caput visibile *agnoscat, illudq; Pontificem Romanum?*

B. Nequaquam: quia nullum tale caput nobis commendat Scriptura, nedum Pont. *Romanum*: & in talibus argumentum ex verbo Dei *negativum* valet.

A. *Quo potissimum fundamento nititur adversa Romanensium Sententia?*

B. Eo nimirum, quod S. Petrus tali gaude-

bat præ cæteris Apoſtolis privilegio, quod Romæ ſedit Epiſcopus, ibique Coronam tulit martyrii; demum, quod ei ſucceſſor ſit Pont. Rom.

A. *Unde autem colligunt Petro indultum (præ reliquis) Epiſcopatum iſtum* Oecumenicum, *ſive poteſtatem in omnia Eccleſiæ militantis membra ſupereminentem?*

B. Quod nimirum ei *nominatim* Chriſtus tradidit *claves* Regni cœlorum, atque adeo promiſit ſuper *petra* (quam illi Petrum ipſum interpretantur) ſe ædificaturum Eccleſiam ſuam. *Mat.* 16. 18, 19.

A. *Quid ad iſta reſpondendum?*

B. 1° Claves non uni Petro, ſed omnibus Apoſtolis ex equo concreditas, ut liquidò conſtat ex *Mat.* 18. 18. & *Jo.* 20. 23.

A. *Cur igitur eo loci Petrum duntaxat allocutus eſt Chriſtus.*

B. Quoniam is [a] nomine reliquorum præclaram illam de Chriſto confeſſionem edidit, utque ad illius nomen (reſponſo ad [h] *ſingulos* æqualiter pertinente) alluderet. *Mat.* 16. 20. [h] *collat. cum* v. 15.

A. *At* primus *dicitur Petrus.* Mat. 10.

B. Inde *ordinis* fortaſſe colligatur primitas, nulla *juriſdictionis*. Primus appellatus eſt Petrus, quod primus omnium vocaretur à Chriſto; ad *Apoſtolatum* ſcilicet, etſi Andræas

Andræas prior ad *Discipulatum*: confer *Mat.* 4. cum *Jo.* 1.

A. *Estne aliud aliquod ex Scriptura petendum quod S. Petri in reliquos Apostolos jurisdictioni suffragetur?*

B. Omnino nihil; imò nonnulla potiùs *in speciem* contraria; qualia sunt quod eum ex infirmitate carnis (statim à concesso omnibus privilegio) labentem [a] *Satanam* appellaret Christus, eique in faciem obsisteret [b] S: Paulus, quibus nihil simile cæteris Apostolis factum legimus. [a] *Mat:* 16. 23. *Gal:* 2. 11. Adde quod Paulus asserit se nihilo inferiorem fuisse reliquis Apostolis, & consequenter non Petro. 1 *Cor:* 11. 5. nec ulla demum talis jurisdictionis umbra ex Scripturis ostendi potest.

A. *Quid verò quod Ecclesiam* super Petro *ædificandam promisit Christus?*

B. Non dixit super Petro, *sed super hac Petra*; ea nimirum *fide*, quam suo & reliquorum Apostolorum nomine professus est Petrus.

A. *Quid si demus super ipsum Petrum?*

B. Incommodi nihil sequetur, modò 1° fundamentum statuatur Petrus, non *personale* (quod [c] solus est Christus) sed *doctrinale*, nec 2° doctrinale primarium, sed [d] secundarium, ipsi scilicet Christo Prophetæ magno & super ædificantem & ædificatum; nec 3° vel hoc

sensu

ſenſu *ſuper Petro* magis, quam ſuper [c] reliqua Prophetarum & Apoſtolorum Coronâ.

[c] 1 *Cor.*3.11. [d] *Mat.*28.20. *Act.*3.23. [e] *Eph.* 2.20.

A. *Sed quid demum Romano Pontifici in hoc negotio cum S. Petro?*

B. Non magis quàm cum Philippo aut Bartholomæo: nam poteſtatem iſtam *Apoſtolicam* (quoad eam quam ille ſibi arrogat *latitudinem juriſdictionis Oecumenicam*) expiraſſe cum ipſis Apoſtolis (non ſecus) ac dona miraculorum, palam eſt ex hiſtoria Eccleſiæ, quæ per multas annorum à Chriſto Centurias tale nihil meminit, nedum agnovit.

A. *Quomodo igitur toto eo tempore regebatur Eccleſia?*

B. In ſuis cujuſque Paræciis (ſive Diœceſibus) Epiſcopi *independentem* ab alio quovis Epiſcopo juriſdictionem exercebant.

A. *Quod ſi Petrus Romæ ſedem habuit Epiſcopalem, (idq; per multos, uti ferunt, annos) nonne ſequetur ſucceſſoribus ejus æqualem deberi poteſtatem?*

B. 1° Non illis magis (data hypotheſi) deberetur, quam reliquorum Apoſtolorum ſucceſſoribus, & hinc nihil Pont. accreſcit Romano.

2° Non Romæ magis quam Antiochiæ, aliiſque locis, ubi Petrus aliquandiu hæſit Epiſcopus, deberetur.

3° *Loci*

3° *Loci* succeſſio *per ſe* nil facit ad ſucceſſionem *poteſtatis* ex jure divino.

4° Nec ſi vel maxime faceret, ſucceſſionem ſuam per tot *Schiſmatum* graviſſimorum, Pontificúmque aut *indebitè* electorum, aut poſtea *hæreſeos* manifeſtorum devia (ab ipſis Pontificiis abunde nobis indigitata) illæſam queant & incolumem ad S. Petri Cathedram perducere.

A. *Multæ tamen Eccleſiæ* Romanæ *præ reliquis honeſtarunt ſedem.*

B. Honore quidem *reverentiæ* ut Sororem, non *obſequii*, ut Dominam: hoc enim fecere ſalvis primò ſuis ſibi juribus; & 2° ob hanc præcipuè rationem, quod eſſet Roma *ſedes Imperii*, ſicut ex antiquis Canonibus manifeſtum eſt.

A. *Verum ſuas ſibi res habente Romano Pont. nunquid alienum eſt à mente Chriſti, ut Presbyteris reliquis in unaquaque Diocæſi unus ſupereminеat & præſit* Epiſcopus?

B. Nequaquam, nam primò in ipſis Apoſtolorum temporibus talis reperitur Epiſcopatus, ut in Epiſt. ad Tim. & Tit. & in Angelis iſtis 7. Eccleſ. Apocalypticis, ad quos ut *Antiſtites*, per S. Joh: literas dat ipſe Chriſtus monitorias. Et 2° à dicta Apoſtolorum ætate ad avorum uſq; noſtrorum tempora nulla unquã in Terris audita eſt ſine *Epiſcopo* Eccleſia Chriſtiana, ni omnes fruſtra nos habeant hiſtoriæ.

A. *Sed à facto ad jus non valet argumentum?*

B. Imo hoc in casu plurimum; nam indigna est vigilantissima Christi super Ecclesia sua solicitudine cogitatio, ut eam ab illius usque incunabulis ad caniciem fere sineret tali politia uti, quam ipse minus probaret.

A. *Quam statuis Ecclesiasticæ potestatis in sibi subditos materiam?*

B. Ea duplex est, aut scilicet res in se *adiaphora*, aut in lege Dei comprehensa.

A. *An circa utramque modo consimili occupatur?*

B. Nequaquam; habet enim Ecclesia potestatem in materiâ adiaphora νομοθετικὴν (sive leges condendi) Christo subordinatam, ad [e] ædificationem gregis Dominici. [e] 1 *Cor.* 14. 26.

A. *Id unde constat?*

B. Partim ex verbo Dei, partim ex usitatissima veterum Ecclesiarum praxi, simulacà persecutionum æstu satis respiraverant. [f] 1 *Cor.* 14. 40. 1 *Cor.* 11. 2. & 16. 1.

A. *In rebus lege morali divina, aut jam præceptis aut prohibitis, quomodo ista exercetur Ecclesiæ potestas?*

B. Non ut quicquam [f] immutet, sed ut omnia suis quoque sanctionibus [g] *corroboret*: alioqui *parendum est Deo magis quam hominibus*,

nibus, *Act.* 4. 18,19. [f] *Deut.* 4. 2. *Gal.* 1. 8. 9. 12. [g] 1 *Cor.* 5. ad *v.* 6. *Judæ* 22,23.

A. *In controversiis fidei quænam sunt partes Ecclesiæ?*

B. Se Fidei [h] *Testem*, [i] *Custodem*, [k] *Interpretem*, (idque non nisi secundum [l] *Analogiam fidei*) præstare, [m] seductos in viam placidè *revocare*, in [n] seductores & præfractos gravius animadvertere, [h] *Act.* 1. 8. 1 *Tim.* 3. 15. [i] *Judæ* 3. 1 *Tim.* 1. 11. [k] *Job* 33. 23. *Act.* 15. ad *v.* 30. [l] *Rom.* 12. 6. vid. Eccles. Angl. Art. 20. [m] 2 *Tim.* 2. 24,25. [n] *Tit.* 1. 10,11,13.

A. *Estne vero Ecclesia Interpres* infallibilis.

B. Reverenter [o] auscultandum est Ecclesiæ, imo & in illius sententiâ (ubi, nil verbo Dei adversum statuitur) eo usque humiliter acquiescendum, ut ne illius voci palam contra obstrepamus, nec paci quoquo modo aut damnum aut molestiam inferre velimus. Arg. à minori vid. [o] *Mat.* 23. 3. & Eccles. Angl. *Art.* 21.

A. *Sed nisi tum Interpres, tum Judex in Terris detur infallibilis, quis erit in Ecclesia finis controversiarum?*

B. Resp. 1°, Non expectandum esse finem omnium circa religionem controversiarum, dum Ecclesia versatur *in via*; præmonentibus in contrarium & [o] Christo & [p] Apost. suffragante itidem universa Ecclesiæ histo-

hiſtoriâ. [o] *Mat.* 18. 7. [p] 1 *Cor.* 11. 19.

2° Ad nullum talem Judicem in rebus fidei relegavit Chriſtianos aut S.Scr: aut Eccleſia Primitiva, in qua tamen ſubinde gliſcebant ſchiſmata & diſcordiæ.

3. Sine Judice hoc in Terris *infallibili* Eccleſiam & conſiſtere poſſe & vigere, teſtem appellamus *experientiam*, cum per annos à Chriſto incarnato 300. & amplius, *nulla* eſſet in Concilio generali Eccleſia *repreſentativa*, nedum Eccleſia *virtualis* (ut vocant) habitus eſt Pont: Romanus; tota autem credentium *multitudo* ſententiam latura in unum aliquem locum convenire non potuit.

4. Nec qui Judicem hunc falſo venditant Pontificii, aut *quis* ſit, inter ſe unquam convenerunt, aut quemcunque demum ſtatuant, objecti nobis mali remedium inveniunt.

A. *Quorſum itaq; indies audiuntur Paſtores Eccleſiæ, ſi non ſint infallibiles?*

B. Non id à bono Paſtore requiritur, ut *non poſſit*, ſed ut [q] *nolit* fallere. tenentur autem populi eos reverenter [r] audire, ut ad examen vocatis quæ Chriſti nomine dicunt omnibus, *quod bonum eſt amplectantur & retineant.* [q] 2 *Cor.* 4. 2. [r] 1 *Tim.* 4. 13, 15. *Mal.* 2. 7. *Act.* 17. 11. 1 *Theſ.* 5. 21.

Cap.

Cap. 23. *De Sacramentis:*

A. *Quid proprie est Sacramentum novi Fœderis?*

B. Est [r] *signum* & *sigillum* externum Justitiæ quæ est per fidem, [t] *divinitus* institutum. [r] *Rom:* 4. 11. *Exod:* 12. 13. *Col:* 2. 12. 1 *Cor:* 10. 16. [t] *Mat:* 28. 20. 1 *Cor:* 11. 23.

A. *Quotuplicia sunt ejusmodi Sacramenta?*

B. Duplicia, alia sub lege, sive Judaica, *Circumcisio* nimirum, & *Agnus Paschalis*; alia sub Evangelio, sive Christiana, *Baptismus*, & *Cœna Domini*. De prioribus vid: *Gen:* 17. & *Exod:* 12.

A. *Vtriusq; generis Sacramenta quomodo distinguuntur?*

B. Est alterum scilicet *initians*, idque tam Infantium quam Adultorum, Circumcisio & Baptismus: alterum *continuans* & *confirmans*, idque tantum Adultorum, *Agnus Pasch:* & *Cœna Domini*.

A. *Unde liquet Circumcisionem & Baptismum fuisse Sacramenta* initiatoria?

B. Ex eo, quod in Ecclesiam Judaicam [u] mas omnis per circumcisionem *solenniter* admitteretur; in Christianam, (sive mas, sive fœmina) excipitur nemo nisi per [x] Baptismum. Proin utrumvis *semel* duntaxat adhibitum legimus;

non

non autem, ut Sacramenta Confirmantia, sæpius repetendum. [v] *Gen.* 17. 10. 12. [x] *Mat.* 28. 19.

A. *Quid de aliis 5 Sacramentis Pontificiis censendum?*

K. Eorum nulla esse *proprie* Sacramenta, hoc est sensu quo Baptismus & Cœna Domini in confesso sunt habenda.

A. *Ostende discrimen?*

B. Omnium generale idque palmarium hoc est, quod nullibi pro Sacramentis à Christo (ad quem unum utriusque consentientibus id negotii pertinet) instituta legimus; at de Baptismo, & Cæna Domini, lis nulla movetur.

A. *Quid ad ista in specie dicendum, & 1. de* Ordine, *ceu Ordinatione Ministrorum Evangelii?*

B. Non esse Sacramentum sensu quo diximus; 1° Quod nullam (sicut Baptismus, & Cœna Domini, Circumcisio & Agn. Pasc.) *externam* habeat & aspectabilem materiam; 2° quod ad certum hominum genus restringatur; non autem (ut ista) ad omnes ex æquo Christianos pertineat. [y] 1 *Cor.* 12. 17.

A. *Quid habes de* Pœnitentia, *ceu* Absolutione *lapsorum pœnitentium?*

B. Eam quidem institutionem esse divinam, non vero sacramentum Evangelicum: quoniam

quoniam 1° Eccleſiæ *Judaicæ* non minus quàm Chriſtianæ convenit (quo nihil notius eruditis)

2° Quia nullum hic reperitur *elementum externum divinitus inſtitutum*; nam de impoſitione manuum ſuper lapſos nihil præcepit Chriſtus; *nec contritio, confeſſio, ſatisfactio*, Elementis annumerari debeant.

A. *Quid autem de* Confirmatione *ſtatuendum?*

B. Eum ritum eſſe antiquum, pium, & laudabilem, quo Epiſcopus, vel ejus ſuffraganeus Epiſcopus Baptizatis (*fidei ſuæ rationem* ſufficientem in publico priùs exhibentibus) manum imponit, & ſolennem benedictionem impertit: verum pro Sacramento nullibi à Chriſto Eccleſiæ commendatum: & huic quoque deeſt *elementum ſenſibile*; nam de *oleo* Pontificio, reliquiſque ceremoniolis hîc adhibitis, altum eſt in S. Scr. ſilentium.

A. *Succedat* Unctio Extrema.

B. Hæc ſignum erat *temporarium* (quamdiu ſcilicet in Eccleſia vigebant miracula) idque non *gratiæ* ſpiritualis, ſed ſanitatis corporalis, *Mar.* 6. 13.

A. *At remiſſio peccatorum eo ſignificari videtur.* Ja. 5. 15.

B. Imo hoc impetrat *oratio fidei*, ut conſtat ex loco.

A.

A. *Nec deniq;* Matrimonium *vis esse Sacramentum?*

B. Neque istud; 1°, quia ad Vetus Test: perinde pertinebat ac Novum, ad statum hominis *integrum* æque ac *lapsum*, ad *Infideles* & Paganos, non secus ac ad *Christianos*. 2°, mirum erit Sacramentum, cujus illi ad unum *omnes* (& *quatenus ipsi*) quorum peculiare munus est administrare Sacramenta, sunt incapaces, quod tamen asserunt Adversarii.

De

De Baptiſmo.

A. *Quid eſt Baptiſmus?*

B. Eſt Sacramentum initiale, quo *fœderati*, nomine Patris, Filii, & Spiritus Sancti invocato, ſecundum Chriſti inſtitutionem, aquâ abluuntur. *Mat* 28. 19.

A. *Quo fine inſtitutus?*

B. 1°, ut *teſſera* Chriſti, qua gregem ſuum à reliquo mundo ſecernit. *Act.* 8 37.

2°, ut ſignum & ſigillum *remiſſionis* peccatorum *per unum* Chriſtum impetratæ. *Act.* 2. 38.

3°, ut ſignum quoque *regenerationis* ſpiritualis, & obligatio ad novam vitam, ſeu verè Chriſtianam. *Rom.* 6. 3. ad *v.* 7.

A. *Cujus eſt Baptiſmum adminiſtrare?*

B. Ejus, cujus eſt verbum prædicare. *Mat.* 28. 19.

A. *Num fœderatorum numero qui baptizandi ſunt, horum quoque includuntur* Infantes?

B. Omnino; ſunt enim & ipſi [a] fœderati, quibus proinde ſignum fœderis denegari non poteſt. [a] *Gen.* 17. 7. cum *Act.* 2. 39. *Deut.* 29. 10, 11, 12. 1 *Cor.* 7. 14.

A. *Quî poſſunt eſſe fœderati, qui quid ſit eſſe fœderatos ignorant?*

B. Poſſunt (ut in legitimis fœderibus &

contractibus humanis) *per alios*, etsi nõ per se.

A. *Sed in tota Evangelii historia nullum reperitur exemplum, lex nulla de Baptismo parvulorum.*

B. Exempla videntur esse, *Act.* 16. 15. & 33. 1 *Cor.* 1. 16. De exemplis tamen non est anxiè laborandum, cum argumentum inde *negativum* nihil probat, præcipuè nisi singularis aliqua id poscat circumstantia.

A. *Quidni hic posceret circumstantia mutati elementi, sive signi Circumcisionis in Baptismum?*

B. Quoniam mutato signo idem & [a] immutabile manet fœdus, nec *novum* erat Infantes gaudere Sacramento initiali fœderis; proinde expressa illorum mentione opus non erat.

[a] *Gen.* 17. 7. *Heb.* 13. 20.

A. *Cedò* legem *vel* præceptum *de Pædo-Baptismo.*

B. Sufficit præceptũ generale istud, *Mat.* 28. πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτούς.

A. *Verum ibi jubet Dominus ante* erudiendos *esse quàm* Baptizandos.

B. Alii aliàs exponunt vocabulum μαθητεύσατε. sed quicquid sit de ista voce, hinc tantum sequetur, prius instituendos esse *parentes* in Fide, quam illorum liberi baptizentur, quod nemo unquam negavit.

De

De Cœna Domini.

A. *Quid est Cœna Domini?*

B. Est novi Fœderis Sacramentum alterum Christianum, quo [a] *panis* & *vini* (precibus eò pertinentibus) [b] benedictorum usu spiritualis manducatio Christi *adultis* fidelibus obsignatur. [a] 1 *Cor.* 11. 23. ad 30. [b] 1 *Cor.* 11. 28.

A. *Ad quos vero hujus Sacramenti Administratio pertinet?*

B. Ab iisdem, ministris scilicet Evangelii, utrumque sacramentum administrari par est. Præterea, cum Cœna Dom. sit *cibus* & nutrimentum gregis Christi, meritò ad pastores ejus dispensatio pertinebit; adde suffragantem perpetuò Ecclesiæ universæ praxin.

A. *An nudum panem & vinum percipimus in Cœna Domini?*

B. Imo [c] corpus & sanguinem Christi, sed *spiritualiter* & per [d] fidem, non modo isto quo fingunt Pontificii, [e] *Capernaitico, crasso, carnali*, & per verè corpoream (quam vocant) *Transsubstantiationem.* [c] 1 *Cor.* 11. 24, 25. [d] 1 *Joh.* 6. 40. collat. cum *v.* 35. *&* 54. [e] *Joh.* 6. 52. 59. 63.

A. *Quid habes vero quod contra portentum istud Transsubst. objicias?*

B. Eam ſcilicet & Primitivæ Eccleſiæ ignotam,& pugnare cum *Scriptura*,cum *ratione*, cum *ſenſibus ad unum omnibus*.

A. *Cur dicis pugnare cum Scriptura?*

B. Quoniam Chriſtus ipſe quod bibit in Sacramento vocat [a] *fructum vitis*, & Sanctus Paulus quod editur, *ter* ſingulis *conjunctim* verſibus, *etiam peracta conſecratione*, [b] panem. [a] *Mat.26.29.* [b] *1 Cor:* 11. 26, 27, 28.

A. *Verum quod ibi percipitur*, Corpus & Sanguis Domini *appellatur?*

B. Locutione ſcilicet *Metonymica* & *Sacramentali*, quâ ſignum pro ſignato *uſitatiſſimè* ponitur: ut *Gen:* 17. 10, 11. *Exod.* 12. 11. *Tit:* 3. 5.

A. *Dic quî pugnat Tranſſubſt: cum ratione?*

B. Quia ponit multa perabſurda, & ἀσυσία: qualia ſunt 1° eundem (Chriſtum ſcilicet) comediſſe *ſeipſum*, accidentia nullum agnoſcere ſubjectum, πολυτοπίαν ejuſdem corporis eodem tempore, ita ut localiter diſtet à *ſeipſo*, ſimul & quieſcat & moveat (ſurſum, deorſum, antrorſum, retrorſum) obviam fiat ſibi ipſi,& alia hujuſmodi portenta patiatur.

A. *An omnibus quoq; ſenſibus adverſatur?*

B. Sint ipſi teſtes; *panem* eſſe clamant *ſinguli*.

A. *Sed credendum eſt, ratione & ſenſu etiam reclamantibus.*

B. Imò

B. Imò credere nec debet, *nec poteſt* quiſquam contra *Scripturæ*, *rationis*, omniumque *ſenſuum* luculentiſſima conſtantiſſimáque ſuffragia.

A. Poteſt tamen quis credere quod non [c] *ſentit, aut cujus* [d] *rationem, ſepoſita teſtantis veracitate, non capit.* [c] *Joh:* 20.29. [d] *Rom:* 11.33.

B. Rectè; ſed [c] *contra* omnem ſenſum & rationem credere (quod hìc volunt Pontificii) non eſt *credere*, ſed [d] *inſanire.* [c] vid. *Iſa.* 44. à *v.* 12. ad 21 & *c:* 46.8. [d] *Iſa.* 44.19.

A. At poteſt *Deus efficere ut panis ſit ſenſu craſſiſſimo Corpus Chriſti.*

B. Poteſt quidem Deus [f] *quodcunq; vult*, ſed quod non vult non facit; repugnat hæc contradictio *voluntati* divinæ, nec [g] *poteſt* aut ipſe mentiri, aut hominum mendacia præſtare vera. [f] *Pſal.* 135.6. [g] *Heb.* 6, 18.

A. Quid de Conſubſtantiatione *Lutherana ſentiendum?*

B. Ea quidem in hoc convenit cum Tranſſubſtantiatione Pontificiâ, quod verba Chriſti [*Hoc eſt corpus meum*] utraque ῥητῶς, ſeu ut verba ſonant, intelligat.

A. Ubi ſitum eſt diſcrimen?

B. 1° Aſſerunt Lutherani panem & vinum quoad *ſubſtantiam* minimè mutari, licet *in*, *cum*, vel *ſub* iiſdem ſit verum corpus & ſanguis Chriſti.

2° Nec corpus Christi unà cum elementis esse statuunt unione propriè *locali*, sed *personali* & *hypostatica*, quatenus nimirum inseparabile est à λόγῳ sive persona Christi, in quo multò tolerabilior est transsubst. Pontificiâ.

A. *Ad eam vero quid dicendum?*

B. 1° Nullam esse talis commenti necessitatem; neque enim hìc *caro quicquam proficit* magis quam in sententia Pontif. *Joh. 6. 63.*

2° Natturarum in Christo proprietates *ubiquitatem* scilicet & *finitudinem localem* confundere videtur, contra omnem sanam philosophiam.

3° Nec Corpus Christi in sacramento ponit *corporaliter* magis quam in quavis re alia; nam *ubique* (illorum sensu) unitum est naturæ omnipræsenti, videlicet Divinæ: sicque de pane communi non minus quàm Sacramentali verè diceretur, *hoc est corpus meum.* Id vero ipsi inficias ibunt.

A. *Quid censes de* calice *Sacramentali Laicis denegato?*

B. Id esse Sacrilegæ prorsus audaciæ decretum, *non obstante institutione Christi*, quin & *Primitivæ Ecclesiæ praxi*, à * Concilio Constantiensi, (ipso quidem rotundè & *totidem terminis* fatente) eructatum.

* *Sess.* 13.

A. *Sed*

A. *Sed in ſolo pane (Corporis Dominici Symbolo) utrumque percipitur elementum*, viz. per concomitantiam.

B. Sic & ipſis *Sacerdotibus* ſub una ſpecie communicare ſufficeret, & ſic fruſtra ſub utraque ſpecie cœnam inſtituiſſet Chriſtus; quorum alterum contra *Miſſificantes* facit ſacerdotes, utrumque contra *inſtitutionem* & *præceptum* Chriſti.

A. *Quinam admittendi ſunt ad Cœnam Domini?*

B. Baptizati omnes adultiores, circa [h] fidem *ſic ſatis* [i] *informati*, extra Communionem Eccleſiæ *non* [k] *ejecti*, quíque *ſine dato ſcandalo* vitam inſtituunt. [l] *Heb. 6. 1.* [m] *1 Cor. 11. 29.* [n] *1 Cor. 5. a v 7.* ad fin. *c.*

A. *Quid ſi contigerit, ut quibus iſtæ deſunt conditiones admittantur nonnulli, an ideo abſtinendum erit bonis & rite præparatis?*

B. Ad Rectores Eccleſiæ pertinet ejuſmodi incommodis (quà fieri poteſt) occurrere: verum ut ob noxam *alienam*, ſuo ſe quis fraudaret privilegio, nimium ſapit rigorem, ſuique neglectum.

A. *Quod ſi cum impiis (ad menſam ſcilicet ordinariam) non ſit* [o] *edendum, multo hoc minus ad menſam ſacram licitum videatur.* [o] *1 Cor. 5. 11.*

B. Imó valde diſpar eſt ratio, quæ irritam

facit consequentiam; quoniam mensâ Domini communicare quilibet Christianus *ex præcepto* tenetur; eique hoc indultum à Christo constat in maximam animæ utilitatem, quorum neutrum Communioni ad mensas *ordinarias* quadrabit; proinde in tam dissimili casu frustra est qui eandem urget *non communicandi* libertatem. P 1 *Cor.* 11. 26. 28. collat. cum 1 *Cor.* 10. 16.

A. *De* Gestu *in Sacramento Eucharistiæ percipiendo quid censes?*

B. Arbitrio Ecclesiæ (utpote *rem mediam*) relinquendum.

A. *Sed Apostolos ad mensam cum Christo accumbentes percepisse liquet ex* Mat. 26. 26.

B. Id quamvis valde sit *probabile*, tamen certò constare non potest: nam hoc tantùm inde liquidò evincitur, Dominum instituisse Cœnam suam, *priusquam ex mensa cum reliquis surgeret*. Hoc verò multò evidentius est, Christum de *Gestu* præcepisse nihil; imò neq; S. Paulus qui circa hoc sacramentum se tradidisse asserit *quod accepit à Domino*, ullam omnino ejus mentionem insinuavit; unde rem esse *adiaphoram* tutò concluditur, quia *sine præcepto nullum obligat exemplum.*

A. *Non est igitur* Ingeniculatio, *dum sacra Cœna celebratur, gestus aut Idololatricus, aut superstitiosus?*

B. Pari

B. Pari quidem superstitione teneri videantur, qui gestum sacramentalem aut *absolutè* necessarium habent, aut *per se illicitum*; quippe qui sub præcepto divino non cadit, (ut ante diximus.) Nedum *idololatra* est, qui maximi Hominibus collati beneficii *tesseram, idq; orans, sicut in Ecclesia Anglicana*) de genu accipit.

A. *In hoc aut alio quovis consimili casu, quid factu optimum videtur?*

B. *Ecclesiæ* judicio, & [q] receptis *Legibus*, & *Consuetudini* acquiescere, non autem *inutiles serendo* [r] lites, [s] discordiæ fraternæ vinculum dissecare. [q] 1 *Cor*: 11. 16. [r] 2 *Tim*: 2. 14. [s] *Eph.* 4. 2. 3.

A. *Ad vim Sacramentorum percipientibus derivandam, estne necessaria* Intentio Ministri?

B. Minimè; sic enim penderet beneficium Dei & fidelium consolatio ex infirmitate aut improbitate humana, eâque non suâ *percipientium*, sed alienâ, *malè administrantium*: quod perabsurdum est.

A. *In quo cernitur istius sententiæ absurditas?*

B. Scilicet indignum nil magis infinita tum bonitate, tum sapientia Christi, quàm Institutionum suarum vim appendere *intentionibus* ministrorum: sic enim fieri possit ut effectum

ctum ab eo designatum nunquam sortiantur. vid: 2 *Cor.*4. 7.

A. *Nonne etiam hoc telo suam ipsorum causam maximè jugulant Pontificii?*

B. Nihil verius: cum enim *v. g.* Baptismum volunt ex *intentione* ministri pendere, sequitur *Ministro non intendente* non Baptizari: qui autem Baptizatus non est, nullius ordinis Ecclesiastici capax censetur. Hinc, utrum quis sit Presbyter, Episcopus, aut Papa, ignoratur; sicque fluctuabit omnis fides *Curiæ Romanæ.*

A. *Quid verò si Minister aut joco tantum, aut ad corporis immundiciem abluendam, aut alio quovis consimili fine, parvulum aqua conspergeret, hoccine Baptismum appellabis?*

B. Si ad Baptismum conferendum *seriò accersitus*, præscriptam à Christo *verborum formam* adhibeat, quicquid intenderit Minister, verum contulit Baptismum.

A. *Unde vero hoc efficitur?*

B. Ex eo, quod defectus iste, quem fingis, Ministri (quanquam gravissimus) non est in *substantia* Sacramenti, sed purè *accidentarius*; Accidentia autem *non mutant rei essentiam.*

Cap. 24. *De ſtatu mortuorum.*

A. *Quid accidit animabus humanis, corpore, per mortem ſolutis?*

B. Piorum animæ [a] æternam [b] *mox* poſſident fælicitatem [c] cum Chriſto in cœlis; impiorum [d] æternos patiuntur [e] Inferni Cruciatus. [a] 2 *Cor*: 5. 1. ad *v.* 9. [b] *Phil*: 1. 23. [c] 2 *Cor.* 5. 8. [d] *Mat.* 25. 41. [e] *Luc*: 16. 23.

A. *Quid de Corporibus ſtatuendum?*

B. Utrorumque [f] *reſurrectura* in die Judicii, ſuis denuò animabus conſocianda; [g] illorum quidem ad ſtatum *gloriæ*, horum *ad ignominiam, æternumq; contemptum*. [f] 1 *Cor*: 15. 35. [g] *Dan*: 12. 2.

A. *Nunquid* idem numero *corpus reſurget?*

B. Idem ſine dubio *quoad* [h] *ſubſtantiam*, hoc eſt, ex eadem numero materia de novo conſtructum, [i] *ſicut Deo videbitur*; non idem *quoad* [k] *accidentia*. Hic autem, quando tacet Scriptura, in ſpecie nil temere aſſerendum. [h] *Cor*: 15. 53; 54. [i] ibid: *v.* 38. [k] ibid: *v.* 42, 43, 44. *Phil*: 3. 21.

A. *Quid cenſes de loco Pontificio Animarum tertio, qui dicitur* Purgatorium?

B. Eum ne *unius* quidem teſtimonii Scripturalis colore vel umbra niti, quin turpem eſſe potius *animarum mercaturam*, nec exiguam

guam in Christi sanguinem contumeliam.

A. *De* mercatura *ista (multisq; aliis illorum Hominum ejusmodi nundinationibus) diu est quod ea satis innotescit orbi Christiano; sed quam sanguini Dominico labem adspergit ?*

B. Hanc scilicet, quod *satisfactionem Christi* elevat, si non evacuat; cum ea siquidem commiscet *satisfactiones* Justitiæ divinæ, eásque *post mortem*, humanas; unde hoc redundat gravissimæ in Christum contumeliæ, quòd pro peccatis *ex parte* tantum, non *ex asse* satisfecerit, [1]tota reclamante Scriptura, vid. *Dan:* 9.24. *Rom:* 4. 25. *cap:* 8.33.34. *Heb:* 10.14.18.

A. *Nonne vero* preces pro defunctis *antiquitus haberi consueverunt?*

B. De precibus *Eucharisticis* & *commemorativis* verissimum est, quin & de propriè *petitoriis* post aliquot à Christo secula mos inolevit, sed cum Purgatorio isto commune nihil habentibus.

A. *Quî sic ?*

B. Quoniam hoc tantum in illis volebant Veteres, ut fidelium animæ ad *plenariam* gloriæ possessionem in cœlis admitterentur, quâ non ante diem judicii fruituras existimabant: imò fiebant preces istæ ob ipsos quoque *Confessores*, *Martyres*, atque adeò *B ipsam Virginem*. Nihil interim de *Satisfactione* post mortem.

tem futura, aut de fictitiis Purgatorii terriculamentis prodiderunt Antiqui.

A. *Sed nonne Apostolus ipse pro defuncto orat*, viz: *Onesiphoro*, 2 Tim:1.16.18.

B. Dato nunquam concedendo, Onesiphorum cum ista Paulus scriberet, è vivis excessisse, tamen illa precatio Apostolica cum Pontificiis, in gratiam Animarum in Purgatorio sudantium institutis, nihil habet commune, (nam hic de cruciatibus ὀδὲ γρ.

A. *Quidni vero Onesiphorum concedis eò loci mortuum?*

B. Quia nulla loci cogit circumstantia: nam,

1° Si *Ephesi* tum ageret (ubi mansit ejus familia, c. 4 19.) quidni includeretur, ut Pater familias, in sua ipsius domo?

2° *Mortui* familia minùs congruè diceretur.

3°. Alibi fortasse peregrinantem novit Apostolus.

A. *In Judicio Universali quis futurus est Judex?*

B. Christus ipse, cui *omnis commissa est potestas*, hominum peccatorum gratiâ judicio (longe iniquissimo) ad Crucem damnatus.[a] *Act.* 17. 31. 2 *Cor:* 5.10.

A. *At de Sanctis dicitur, quod ipsi quoq;* judicabunt *mundum.* 1 *Cor:*6. 2.

B. Priùs scilicet *judicati*, & tanquam *Adsessores* Christo *comprobabunt* ejus sententiam.

A. Cur

A. Cur Infideles dicuntur) in hoc præſente ſeculo) *jam damnati? Joh:* 3.18.

B. Nimirum *ex decreto Legis*, non ex [a] *ſententia* ſolenni ceu formali Judicis [a] *Mat:* 25.41:

A. *Peracto hoc Judicio quid ſupereſt?*

B. Tunc *Regnum* (Mediatorium ſcilicet) *Patri traditurus eſt Chriſtus*, & (evaneſcente iſto munere Oeconomico) *Deus erit omnia in omnibus.* 1 *Cor:* 15.28.

Cui omnis ſit laus & gloria,
Nunc & in ſecula ſeculorum. Amen.

AP

APPENDICULA PRACTICA

De Cœna Domini.

A. *QUorsum inſtituit Chriſtus Sacramentum* [a] Euchariſtiæ, *quod &* [b] Cœna Domini *appellatur?* [a] * *1 Cor:* 10.16. [b] *1 Cor:* 11.20. * εὐλογίας. idem quod εὐχαριστίας: confer. Mat. 26. cum Luc. 22.

B. In gratam ſui [c] *commemorationem*, utque [d] *mortem* ejus percipientes annuntient. [c] *1 Cor:* 11.24,25. [d] *v.* 26.

A. *Qualis autem ea debet eſſe Commemoratio?*

B. Non tantum hiſtorica, in ſummis aut labris aut cerebo fluida (quæ [e] Hypocritarum & maximè Impiorum eſſe poteſt) ſed [f] *practica* & [g] *affectuoſa*, quæ [h] vim quandam ſalutarem animæ *fideli* altè imprimit, ac infigit. [e] *Pſ.* 78.35,36. [f] *Pſal:* 103.18. [g] *Mat:* 26.75. *Pſal.* 147.7. [h] *Iſa.* 26.8,9.

A. *Id explica uberius.*

B. Talis eſſe debet Chriſti in Cœna ſua Recordatio, quæ

1° *Crucifixi* Domini [i] amoris erga ſe mellitiſſimo

litiſſimo ſenſu participantis animum paſcat,& cœleſti [k] voluptate perfundat. [i] *Joh.* 15. 13. [k] 1 *Pet:* 1.8.

2° Quæ amoris viciſſim erga [l] Chriſtum igniculos in corde Communicantis exſuſcitet, in illius [m] laudes meritiſſimas & obſequium rapiat. [l] *Joh:*21.16,17. *Cant:*1. 7. [m] 1 *Tim:*1. 12. ad *v.* 18.

3° Qua Charitate flagret in [n] *proximum*, maximè in [o] *domeſticos fidei*, [p] ὁμοτεχνίζες. [n] *Mat:* 18.32.33. 1 *Joh:* 4. 11. [o] *Gal:* 6. 10. [p] 1 *Cor:* 10.17.

A. *Quid eſt* annuntiare mortem *Domini?*

B. Eſt *publicè*, atque uno ſimul ore omnes fateri, mortem ejus noſtram eſſe vitam, cujus ibi non ſigna modò, ſed & *arrhæ* quædam ac *teſſeræ* ob oculos ponuntur: imò neque ſigna tantum aut *repræſentantia*, aut *obſignantia*, verum etiam *exhibentia* merito appellari dictat ratio.

A. *Dic primum quomodo elementa illa in Sacramento aſpectabilia (cum actionibus eò pertinentibus) ſigna dicantur* repræſentantia *mortis Chriſti, ſimulq; beneficiorum omnium inde ſcaturientium.*

B. Panis ſcilicet, etſi fractus, eſt [q] *baculum vitæ*; imò, niſi dentibus comminutus, alendo corpori non ſufficit: nec vinum [r] *lætificat cor*, niſi ab Uvis expreſſum, alioque transfuſum,

&

& quasi *extravasatam.* [q] *Ps.* 105.16. [r] *Psal.* 10.4.15.

A. *Hæc autem accommodanda censes ad Corpus & Sanguinem Christi in sacra Cœna repræsentatum?*

B. Planè; cum sacratissimi Corporis istius *contusionibus* & *vibicibus* sanati nos simus, & pretiosissimi Sanguinis [s] *effusione* à peccatorum omnium sordibus & maculis abluti, [s] *Is:*53.5: 1 *Joh:*1. 7.

A. *Unde constat signa illa Sacramentalia* tesseras *quoq; &* sigilla *esse nostræ per Christum vitæ?*

B. Multifariam: 1° Ex adjuncto sacramentis omnibus (sive legalibus, sive Evangelicis) communi, quod est [u] *obsignare vitam* in novo fœdere promissam. [u] vid. *Enchirid.* c. 15.

2° Ex fine Politico convivii publici, quod ut certissimum amicitiæ [x] *fœderalis* symbolum est semper inter * omnes gentes adhibitum. Fieri non potest ut Christus ad Cœnæ suæ *honorem* ac *delicias* vocaret, nisi quibus tanto beneficio testatissimum faceret, eos secum in gratiam rediisse, nec *se peccatorum velle recordari amplius.* [x] *Gen:* 26. 30. *&c.* 31, 34. *Psalm:*50.5.

* Vide eruditã D. *Cudworth* dissert. de Cœna Domini.

3°. Ex ipsa Institutionis formâ, & phrasibus, *Accipite, edite, bibite, hoc est corpus meum,*

um, minimè obſcurum eſt Sacramentum iſtud *obſignare* fidelium animis, quæ ſenſibus offert beneficia; alioqui non reſponderet ſigno res ſignificata.

A. *Quî ſic?*

B. Nempe non *accipitur* & *editur* corpus, neque *bibitur* ſanguis Chriſti nudo repreſentamine, (nam ad hoc utriuſque elementi ad ſacram menſam *appoſitio*, & hujus *effuſio*, illius *fractio* ſufficeret) ſed altiorem *obſignandi* ſenſum verbis iſtis ineſſe ſuadet ratio.

A. *Dic quomodo.*

B. Scilicet eodem recidit ac ſi dixiſſet Dominus; Quicunque rite præparati ad menſam meam acceditis, tam certi eſſe poſſitis corpus meum pro vobis immolari, ſanguinem pro vobis effundi, utriſque animas veſtras ad vitam æternam ali, quam eſtis externis hiſce ſymbolis paſci & ſuſtentari corpora.

A. *Ea quoque ſigna in Sacramento adhibita* exhibentia *vocaſti.*

B. Sic; quod enim panis & vinum corpori afferunt, vires ſcilicet & vigorem, queîs vitæ filum extenditur, validiúſque redditur, id animæ *fideli* corpus & ſanguis Chriſti per fidem præſtat in Sacramento.

A. *Cur verò ſignis uſq; adeò obviis & expoſitis (cujuſmodi ſunt panis & vinum) tanti myſterii ſublimitatem adumbravit Dominus?*

B. Quan-

B. Quanquam huic, eique consimilibus quæsitis, sufficeret apud homines cordatos, & omni-sapientiæ Divinæ reverentes, [a] respondere, quia [b] *sic ei placuit*, non desunt tamen diversi generis rationes. [a] *Rom:* 9. 20. [b] *Mat:* 28. 18.

A. *Proferantur in medium.*

B. 1° Ne *signis* nimium tribueretur, quin potiùs per horum *vilitatem* Instituentis gloria magis emicaret, & per *infirmitatem* elementorum *sua perficeretur potentia*. Huc accommodari possunt illa 1 *Cor:* 1. à *vers:* 25. ad finem *Cap:* 2 *Cor:* 12. 9.

2° Ne Sacramenta *Evangelica* quæ toti Ecclesiæ tam plena gratiæ & suavitatis esse voluit, sint vel ulli membro, vel ullo nomine *onerosa*. Quin

3° Nec symbolis potuisse *aptioribus* totum repræsentari videtur mysterium, sive Christum ipsum, sive corpus ejus mysticum spectemus. Quid enim suave illud *fidei* epulum, partibus suis omnibus & numeris *integrum*, signantiùs adumbrare potuit, quam *panis* & *vinum*, quorum ille stabile *fulcimen vitæ*, hoc dulce *cordis levamen*. Quid fratrum * συνπνεύντων in tanta personarum [a] varietate (ceu [b] *fidei*, seu *charitatis*, quâ aliis prælucere debent) *unitatem* coloratiùs depingere?

* *Eadem mentâ participantium.*

[a] 1 *Cor:* 12. 12. [b] 1 *Cor:* 1. 10.

A. *Quid ergò de iis censendum qui hoc ani-*

mæ pabulum Eccleſiæ Infanti, non adultæ, *proprium aſſerunt ?*

B. Eos facile revinci, tum

1° Ex diſertis Apoſtoli verbis, ubi dicit, *quotieſcunq; panem hunc ederitis, & poculum biberitis, mortem Domini annuntiatis* uſquequo venerit, *i.e.* in gloria ad judicium : tum

2° Ratione ab *analogia* alimenti corporalis ducta, quo neque Infans, neque Adultus carere diu poteſt.

A. Quid de iis, quos nulla ad hoc epulum invitat orexis, aut quomodocunq; tanti non faciunt?

B. Peſſimè ſcilicet animabus ſuis iſtos conſulere, non ſecus ac illi corporibus facerent, qui eſcam corporalem faſtidirent. *Vide* Exhort: 1am. in Liturgia Eccleſ: *Ang*: ante adminiſtr: *Euchariſt*:

A. Quid tamen ſiquis ab hoc Sacr: diutius quam par ſit, culpa non ſua, abſtinuerit ?

B. [a] *Unuſquiſque portabit onus ſuum*; neque dubitandum eſt quin iſtum ſibi defectum aliunde (ex *Verbi* maximè penario) *Pater familiæ* ille cœleſtis & *Deus omnis gratiæ* [b] penſandum curabit. [a] *Gal:* 6.5. [b] 2 *Cor:*12.9.

A. Ad ſalutarem Euchariſtiæ participationem quid requiritur ?

B. Ut ſui quiſque *examen* inſtituat, utque *dignoſcat corpus Domini*, 1 Cor:11.28,29.

A. Iſtius autem examinis quænam eſſe debent objecta ? *B.* Tria

B. Tria, [a] *Reſipiſcentia* erga Deum, [a] *fides* erga Chriſtum, & *charitas* erga proximũ, ſine quibus omnibus qui edit & bibit, *edit ac bibit* [b] *judicium* ſibi. [a] *Act:* 20.21. [b] 1 *Cor:* 11:29.

A. Iſta ordine percurramus, & 1° *cur hoc in negotio neceſsarium eſt examen antecedaneum* Reſipiſcentiæ ?

B. Quoniam ſi iſta deſit, corde impuro & minimè Chriſtiano ad Chriſti menſam accenditur, quod nemo hominum [a] impunè feret. [a] *Heb:* 10.22. ad *v.* 32. præcipuè *v* 29.

A. Quid autem eſt iſta Reſipiſcentia ?

B. Eſt [b] donum Dei gratuitum, quo fit converſio [c] cordis & [d] vitæ à peccato [e] omni [f] regnante ad obſequium Dei. [b] 2 *Tim:* 2.25. [c] *Rom:* 6.17. *Pſ:* 119.80. [d] *Pſ.* 119.59. [e] *Pſ:* 119.129. [f] *Rom:* 6.12.

A. Ad veram Reſipiſcentiam quid requiritur?

B. 1° *Triſtitia ſecundùm Deum,* [g] cujuſque nunquam pœniteat, ex peccati [h] odio, [i] amore Dei, & [k] ſpe miſericordiæ divinæ prognata. [g] 2 *Cor:* 7. 10. [h] *Pſ:* 119.104.113. 163. [i] 1 *Jo:* 5.3. [k] *Pſ:* 51.17. *Iſ:* 55.7.

2°. Peccatorum [l] *Confeſſio* apud Deum [m] minimè fucata, & [n] particularis, eorum præcipuè [o] quæ *vaſtant* Conſcientiam; quæ iis inſuper [p] qui *animabus noſtris invigilant* dicenda eſt, *ut prudentia Chriſtiana dictabit.* [l] *Pſ:* 32.5. 1 *Joh:* 1.9. [m] *Exod:* 9.27. 34. *Pſ:* 78. 34. 36, 37. [n] 1 *Tim:*

1.13. *Pſ:* 51.14. [o] vide exempla proximè citata ad [p]. Arg: à minori vid: *Jac:* 5.16.

3°. *Satisfactio* (ubi is quoque pars læſa eſt) præſtanda proximo. *Luc:* 19.8. &c: 17.4. &c.

A. *Quæ præcepta ſunt ad Reſipiſcentiam irritamenta?*

B. 1°, Læſa peccato [r] Majeſtas, [ſ] Puritas, & [t] miſericordia Divina. [r] *Jer:* 7.19. [ſ] *Hab:* 1.13. [t] *Ro:* 2.4.

2°, Amor Chriſti, qui ſe victimam (in Euchariſtia commemoratam) pro peccato obtulit. 2 *Cor:* 5.14. 1 *Joh:* 3.16.

Et 3°, Spiritui quoque Sancto (contra luctanti) peccatorum [b] multitudine, [c] magnitudine, [d] totieſque recurſantibus injuriis incuſſus [e] dolor. [b] *Iſ:* 63.10. *Eph:* 4.30. [c] *Pſ:* 40.12. [d] *Pſ:* 78.40. *Ezra* 9.6. [e] *Pſ:* 78.4.

Et 4°. Datum inde [f] proximo & [g] Eccleſiæ, imo & [h] inimicis Dei *ſcandalum.* [f] *Gen:* 34.30. [g] *Gal.* 2.11,14. [h] 2 *Sam.* 12.14. *Rom.* 2.24.

A. *De Reſipiſcentia ſatis: cur Fides hic requiritur?*

B. Non ſolum quia [i] *ſine Fide impoſſibile eſt placere Deo*, ſed quia [k] *accipere, edere, & bibere* (Spiritualiter) corpus & ſanguinem Chriſti, nihil aliud eſt quam credere, aut certè quidem effectum Fidei, quæ hìc & *manus*, & *oris*, & *ventriculi* vicem ſuſtinet. [i] *Heb:* 11.6. [k] *Jo.* 6.47,48.

A. *Quæ-*

A. *Quænam huc incentiva potiſſimum faciunt?*

B. [l] Veracitas Dei, ineffabilis erga Hominem [m] amor, & [n] patientia Chriſti. [l] *Iſ:* 1. 19, 20. [m] *Jo:* 10. 11, 15. [n] *Apoc.* 3. 20. *Mat.* 23. 37.

A. *Cur demum & Charitas in Proximum requiritur?*

B. 1°. Quia non poteſt Chriſtum diligere (nec conſequenter ei gratus eſſe conviva) qui Fratrem non diligit. 1 *Joh:* 3, & 4.

2°. Fruſtra eſt qui [a] ſuorum remiſſionem peccatorum ſperat à Deo impetrandam; nec ſuas interim fratri condonat injuriolas, aut cum eo [d] amicitiam colere faſtidit. [a] *Mat:* 5. 23, 24. *& 6.* 14. 2 *Cor:* 13. 11.

A. *Dicendum proxime quid ſit in Sacramento* dignoſcere corpus Domini.

B. Eſt illius dignitatis idoneam habere rationem, & *ſummâ reverentiâ*, [c] non ut cibum communem & ordinarium, ſed ut *cæleſtem*, & dulciſſimo plenum *myſterio*, tractare. [c] 1 *Cor:* 11. 20, 21, 22.

A. *Quænam vero hoc urgent, præter eaquæ ante diximus, argumenta?*

B. Illud potiſſimum, quod *Cœnæ* ſuæ plurimum impertivit honorem ipſe Chriſtus.

A. *Id unde innoteſcat?*

B. 1° Ex circumſtantia temporis quo inſtituit, *eâ* nimirum *nocte* quâ tradendus erat in manus

manus peccatorum, quâque cum Juſtitia Divina arduum erat & cruentum ei certamen *noſtrâ vice* ſubeundum.

A. *Quid inde colligis?*

B. 1° Nihil eſſe in hoc Sacramento humile aut leviculum; quippe quod Chriſti curam eo potiſſimum tempore, idque tam ſolenni apparatu, excercere potuit.

2° Ut *Legatum* pretioſiſſimum, & ſummi, quo in eam flagrabat amoris, arrham Eccleſiæ morientem reliquiſſe.

A. *Rationem cedò alteram.*

B. Ea hæc eſt, quod ex omnibus Inſtitutionibus ſuis nullam adverſus Hominum audaciam & contemptum adeo muniendam curavit, cum per Apoſtolum interminatus eſt contemptori *corporis & ſanguinis ſui* horribilem *reatum.* 1 *Cor:* 11. 27.

A. *Ad iſta vero* quis idoneus? quis ſtabit coram devorante hoc Igne?

B. Suo nullus mortalium merito; ſed bono ſis animo contremiſcens peccator: *Ecce vocat te*, non quia tu dignus *es* conviva, ſed quia ipſe benigniſſimus, idemque clementiſſimus, Hoſpes. *Accede, Crede, Reſipiſce*, & manducaſti.

ERRATA Præli graviora.

Pag 6 l. lege *fallibilem.* p. 27. l. 3. l. *ſecundùm.* p. 40. lin: 13. l. *decreto.* p. 44. lin. 11. l. *tenemur.* p. 57. lin. 19. dele [*hìc ante retenſita*] ibid. lin. ult. pro [*cum ipſi*] l. *qui.*

Elenchus

ELENCHUS CAPITUM.

Cap. I. De Sacra Scriptura.

An Illius Authoritas pendeat ab Eccleſiâ? p.4,5

Quid Rationi in Rebus Fidei tribuendum. p.5,6

De Libris Apocryphis. p.8

Cap. II. De Natura Dei. p.9

Quod Omniſcientiæ Divinæ objectum ſunt Futura Contingentia. p.12

Cap. III. De Tribus in Eſſentia Divina Perſonis. p.14

Cap. IV. De Providentia Divina. 18

Quomodo circa malum operatur Deus. 19,20

Cap. V. De Creatione Hominis & Fœdere primo. p.21

Contra Præ-Adamitas. 21,22

Cap. VI. De Lapſu Hominis, & miſeriis conſequentibus. 25

De Peccato Originali. 28,29

Nullum eſſe Veniale. 30

Cap. VII. De Novo Fœdere. 31

De

De Satisfactione Christi. 32,33
Cap. VIII. De Officio Christi Mediatorio. 34
An plures sint Mediatores Intercessionis. 35,36
Cap. IX. De Fide. 37
Quod Fides Justifica à reliquis specie distinguitur. ib.
Quomodò competit Infantibus. 38
C. X. De Justificatione & Sanctificatione. 39
An detur Justificatio ante Fidem. 40
An Justificatio simul & semel peragatur. ib.
Promissiones spirituales & æternæ factæ sunt Fidelibus sub V. T. 41
Cap. XI. De Decalogo. 43
An ei præceptum aliquod substantiale attexuit Christus? 44,45
De Conciliis & Votis Papisticis. 45,46
Cap. XII. De Præcepto primo. 47
De Duliâ, Hyper-Duliâ &c. ferè per tot.
Cap. XIII. De Præcepto secundo. 52
De Ceremoniis. 53, *&c.*
Cap. XIV. De Præcepto tertio. 60
An liceat per Creaturam jurare. 61
Juramentum Christianis non interdictum. 62, *&c.*
De

De Voto. 66,67
Cap. XV. De Sabbato. p.68
Cap. XVI. De Præcepto quinto. 70
De Obedientia Cæcâ. 70,71
De Obedientia Superioribus Debitâ. 70,&72
De poteſtate Parentum circa nuptias liberorum. 72,&c.
Non licere Arma ſumere adverſus Principem. 75
Cap. XVII. De Præcepto ſexto. 78
An Chriſtianis liceat Bellare? 79,&c.
De Duellis. 80,81
De Cæde ſui voluntariâ. 81,&c.
De Correptione Fraternâ. 84,&c.
Cap. XVIII. De Peæcepto ſeptimo. 86
Quod ſimplex Fornicatio ſit peccatum, idque non leviſſimum. 86
De Concubinis. 87
An licita ſit Polygamia ſub Evangelio? 88
An uxoris demortuæ ſororem in matrimonium accipere liceat. 89
De Nuptiis primorum Conſobrinorum. ib.
De Diſpenſationibus Pontif: circa nuptias. 90
De Repudiis & Divortiis. 91
Cap. XIX. De Præcepto octavo. 93
De

De Communitate Ana-Baptiſtica veteri. 94, 95.
De Sacrilegio. 96
De Decimis. 97
De Simonia. 98. &c.
De uſura. 100. &c.

Cap: XX. De Præcepto nono: p. 104

De Mendacio. ibid: &c.
De Æquivocationibus Jeſuit: 107
De Criminationibus in Superiores intentatis. 108, &c.

Cap: XXI. De Præcepto ultimo. 110

An ibi Peccatum originale vetetur. ib.

Cap: XXII. De Eccleſia. 113

An ſemper Viſibilis. 114, 115
De Eccleſia ante Lutherum. 115, &c.
De Epiſcopatu, Oecumenico Pontif. 118. &c.
De Epiſcopatu ut diſtinguitur à Presb. 121
De Poteſtate Eccleſiæ. 122. &c.
De Judice Infallibili. 123, 124

Cap. XXIII. De Sacramentis. 125

De Sacramentis Pontif: 126, &c.
De Pædo-Baptiſmo. 129. &c.
Do Cæna Domini. 131

De

De Transſubſtantiatione. ibid. &c.
De Conſubſtant: 133. 134
De Calice Laicis non denegando. 134
An cum malis communicandum. 135
De Geſtu Ingeniculationis in Euchar: 136
De Intentione Miniſtri. 137
Cap: XXIV. De Statu Mortuorum. 139
De Purgatorio et Precibus pro Defunctis: ib:&c.

FINIS.

Ad aliquot Enchiridii loca, ubi videbatur, annexa suffragia.

De Perfectione S. Script: cap. 1. *vid.* Art. Rel. 6.
De ejusdem Perspicuitate, Homil: De Script: part. 1, 2.
De miseria Generis Humani lapsi, c. 6. *vid.* Homil. eo de Argumento.
De Libero Arbitrio. Art. 10. 13.
De Peccato Originali. c. 6. Art. 9.
De Satisfactione Christi. c. 7. Art. 31.
De Missæ Sacrificio. c. 8. ibid.
De Invocatione Sanctorum. ibid: Art. 22.
De Justificatione per Fidem. cap. 10. Art. 11. & Homil. de Salute gen. humani.
De eadem Justificatione & iisdem promissis ante & post Christum, ib. Art. 7. & Homil: de Fide.
De Operibus Supererogationis, c. 11. Art. 14.
De Imaginum cultu, earumque abusu in Templis. Hom. de Periculo Idololatriæ, part. 2.
Juramentum esse licitum, & de natura Juramenti. c. 14. Art. 39. Homil. contra ἐπιορκίαν, & perjurium.
De Sabbato Christiano, c. 15. Homil. 1. De loco &

& Tempore precationis.
De Obedientia Princip. debita, c. 16. Homil. 5. contra Rebellionem.
De Poteſtate Eccleſiæ c. 22. Art. 2°.
Contra Infallibilitatem Eccleſiæ. Art. 19.
De natura Sacramenti. c. 22. Art. 25.
Contra Sacramenta Pontif: Art. 25.
Contra Tranſubſtant. Art. 28. & in Rubricâ noviſſimâ ante S. Synaxis Officium.
De utraque Specie. Art. 30.
De Statu Piorum poſt Mortem, c. 24. Liturg: Offic. Funebr. precat. 1ª.
De Purgatorio & Indulgent. Pontif. Art. 22.

FINIS.